דכ"ע בית השחיטה צונן מ"ד מדיח שפיר ומ"ד קולף אגב דוחקא דסכינא בלע. ופסק כי האי ליתנא ולקולא:

ח סכין שנחתכו בה טרפה וכו'. שם פליגי רב אחא ורבינא מ"א בחמין ומ"א בצונן והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליעתא דפרשה למיכפיה לא צריך:

ט ויש דברים אסרו אותם חכמים וכו'. פ' אין מעמידין (דף ל"ה:) במשנה ואלו דברים של עכו"ם אסורין ואין מיסורן איסור הנאה חלב שחלבו עכו"ם וכו' והפת והשמן וכו':

י ואין שותין שכר שלהם וכו'. שם (ל"ח) איתמר אפשי מה אסרו שכר של עכו"ם אמר רב יצחק מקום מקום חתנות וכו' רב פפא מפקיע ליה מהכא דתנתא ושתי רב אחאי מייתי ליה לביתיה ושתי. ורבינא לא כתב אלא הא דרב אחאי מקום שהרחקה יתירה:

יא יין תפוחים וכו'. שם (מ"ו) תניא וכן יין תפוחים של עכו"ם הבאים מן האולר ומן הספחק ומן הסלולה מותרין הממכר בקטלוניא אסור מפני שמערבין בו יין:

יב אע"פ שאסרו פת של עכו"ם וכו'. שם פעם אחת הלך רבי למקום אחד ולקח פת דחוק לתלמידים אמר אין כאן פלטר כסבורין העם לומר פלטר עכו"ם והוא לא אמר אלא פלטר ישראל אמר ר' אלבו אפי' למ"ד עכו"ם לא אסרן פלטר ישראל אבל במקום שהרחקה יתירה אסרן פלטר ישראל לא ור' יוחנן אמר אפי' למ"ד פלטר עכו"ם ה"מ בעבדה אבל בעיר לא אסור חתנות. ופסק כדברי שייסה להומרא ואם מצא פת של פלטר ביד בעל הבית מותר ופת של בעה"ב ביד פלטר אסור שלא הלכו בדבר אלא אחר עיקרו:

הדליק

שיטהרנה [נ] מדיח מקום השחיטה ואם קלף הרי זה משובח: **ח** סכין ששחט בה טרפה לא ישחוט בה עד שידיחה [מ] אפילו בצונן או מקנחה בבליות של בגדים: **ט** יויש שם דברים אחרים אסרו אותן חכמים ואע"פ שאין לאיסורן עיקר מן התורה גזרו עליהן כדי להתרחק מן העכו"ם עד שלא יתערבו בהן ישראל ויבאו לידי חתנות. ואלו הן. יאסרו לשתות עמהן ואפילו במקום שאין לחוש ליין נסך. ואסרו לאכול פיתן או בישוליהן ואפילו במקום שאין לחוש לגיעוליהן: יא כיצד לא ישתה אדם במסיבה של עכו"ם. ואע"פ שהוא יין מבושל שאינו נאסר. או שהיה שותה מכליו לבדו. ואם היה רוב המסיבה ישראל מותר. [נ] ואין שותין שכר שלהן שעושין מן התמרים והתאנים וכיוצא בהן ואינו אסור אלא במקום מכירתו. אבל אם [פ] הביא יהשכר לביתו ושתהו שם מותר שעיקר הגזירה שמא יסעוד אצלו: **יא** יין תפוחים ויין רמונים וכיוצא בהן מותר לשתותן בכל מקום דבר שאינו מצוי לא נזרו עליו. יין צמוקים הרי הוא כיין ומתנסך: **יב** אע"פ שאסרו יפת עכו"ם [ע]. יש מקומות שמקילין בדבר [פ] ולוקחין פת ° הנחתום העכו"ם במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה מפני שהוא שעת הדחק. אבל פת ° בעלי בתים אין שם מי שמורה בה להקל [נ] שעיקר הגזירה משום חתנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבוא לסעוד אצלן

א סמ"ג שם: ב טור יו"ד סי' קיב קיד: ג שם: ד שם: ה טור שם סמ"ג שם:

יב אע"פ שאסרו פת עכו"ם יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת הנחתום העכו"ם וכו'. בפ"בי דע"ז (דף ל"מ:) א"ר כהנא אמר ר' יוחנן פת לא הוחר בביה דין מכלל דאיכא מאן דאמרי אין דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עכו"ם לפניו פת פורני מאפה אפה אמר רבי כתה נאה פת זו וכו' מה ראו חכמים לאוסרה בשדה כסבורים העם המיר רבי את הפת ולא היא וכו' רב יוסף ואיתימא רב שמואל בר יהודה אמר לא כך הוה מעשה אלא אמרו פעם אחת הלך רבי למקום אחד ורואה פת דחוק לתלמידים אמר רבי אין כאן פלטר כסבורים העם לומר פלטר עכו"ם והוא לא אמר אלא פלטר ישראל אמר רבי אלבו אפילו למ"ד פלטר עכו"ם לא אמרן אלא דאיכא

לחם משנה

ח סכין שנחתכו בה טרפה כו'. שם סכין טרפה וכו' והילכתא אפילו בצונן ואי איכא בליעתא דפרשה למיכפיה לא צריכא מו ע"כ:

י ואם היה רוב המסיבה כו'. הרב ביה יוסף כתב שיצא לו זה ממה שאמרו פ' אין מעמידין (דף ל') שמואל ואבלט הוו יתבי אייתו לקמייהו המרא מבשלא מסיה לדיה א"ל שמואל הבי אמרו יין מבושל אין בו משום יי"נ ע"כ. דאי אמרת דבכל גוונא אסור לשתות במסיבה של עכו"ם אם כן היכי הוה שתי שמואל ואין זו ראיה דדילמא שמואל לא הוה שתי עם אבלט אלא איימו מתרא לשתות שמואל לבדו ואבלט לא היה רוצה ליגע לכך אמר לו שמואל דאין הכם אם יגע דיין מבושל אין בו משום יי"נ, ולכך נ"ע מאין יצא לו זה לרביו: ואינו אסור אלא במקום מכירתו וכו'. פ' אין מעמידין (דף ל"ח) ופסק כרב אחאי דמייתי ליה לביתיה ושתי ודלא כרב דפא דמפקיע ליה לאכנא דתנתא ושתי:

יא יין תפוחים וכו'. בבריתא בס"פ אין מעמידין (דף מ':) יין תפוחים של עכו"ם הבאים מן האולר וכו' מוכרין הממכר בקטלוניא אסור מפני שמערבין בו יין ע"כ. ואין מעם הכרת שמותר לשתותו לפילו בבית העכו"ם דדילמא לא קאמרה הבריתא אלא שמותר לשתותו בביתו ולא בבית העכו"ם ומ"מ כתב רביו בכ"מ כלומר לפילו בבית העכו"ם מפני אלא מצא איסור בענמרא אלא בענין השכר לבדו:

יב אע"פ שאסרו פת (מ) עכו"ם וכו'. בפ' אין מעמידין (דף ל"ה:). ומ"ש יש מקומות וכו' ר"ל שסם פוסקין כר' יוחנן דאמר ה"מ בשדה ור' יוחנן מוסיף על הראשון

משנה למלך

פי"ז **ט** ואע"פ שאין לאיסורים אלו עיקר מן התורה כו' אלא יתערבו בהן ישראל ויבאו לידי חתנות. ואין חילוק בין יש לו בנים לאין לו בנים. כ"כ הרשב"א סי' רמ"ח יע"ש:

בשר

הגהות מיימוניות

[נ] כרבה בר בר חנה ודלא כרב דאמר קולף וכן פסק בס"ה ומיירי שיודעין בו שהוא בן יומו דאם לא כן חוי נ"ט לפגם דאמר בע"ז סתם כליהם של עכו"ם לאו בני יומן נינהו ואר"י דהא דאמרינן אגב דוחקא דסכינא בלע היינו דוקא בית השחיטה שהוא קצת רותח אבל שאר בשר לחתוך או להפשיט בהמה יכול לעשות בסכין של עכו"ם וכן מוכח פרק כל הבשר דלא אסר לאכול כותח אלא צנון שחתכו בסכין לפי שהוא חריף ס"ה. אבל רש"י פסק כרב כיון דלא איפסיקא הלכתא בשל תורה הלך אחר הרוב ואפ"ה לכתחלה לא ישחוט ע"כ: [מ] והילכתא אפי' בצונן אומר ריצב"א שצריך לדקדק בהדחת סכין שיש בה שמנונית במים צונגין להעביר השמנונית תחילה כולה עד שיהו הצונגין זבין בראש הסכין לזנבו ומזנבו לראשו ולא יעכבנו השמנונית מס"ה ועיין לעיל סוף פרק ששי ע"כ: [נ] כתב בספר התרומה דמסתמא ליכא חילוק בין שכר של תמרים לשכר של תבואה אבל דבש ושאר משקין מותר ע"כ וכן ס"ה התיר דבש ושאר משקין וגם תפוחים כרבינו המחבר ומשמו: [ס] רב פפא מפקי ליה אבבא דתנותא ושתי רב אחא מייתי ליה לביתא ושתי. וכתב בספר התרומה דאם נתאכסן בבית העכו"ם נראה דמותר ואפילו הלך לבית העכו"ם מפני דבר אחר יכול להיות דמותר לשתות מן השכר שיתן לו העכו"ם או שמא במקום שיהיה לו איבה אם לא ישתה שנותנו לו העכו"ם מותר ע"כ וכן ספר המצות כתב דאם נתאכסן בבית העכו"ם מותר ע"כ: [ע] אדם שנזהר מפת של עכו"ם מותר לו לאכול עם האדם האוכל פת של עכו"ם בקערה אחת ואין לחוש על טעם הפת כמו שלא גזרו על תערובת דמאי וע"ש בתוס' פ"ק דשחיטת חולין וכן כתב בספר התרומה שכתב רבינו יהודה בשר"י ע"כ: [פ] אבל מקום שלא נהגו להקל בו אסור באכילת א"כ מפני חיי נפש כגון שהתענה שלשה ימים או מותר אפי' במקום שנהגו איסור כדאיתא בירושלמי: ° [כתב הרא"ש ז"ל בתשובה שלא אסרו אלא פת של חיטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון אבל של קטנית ושל אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו וגם אינו חשוב להיות בו משום בשולי עכו"ם עכ"ל]: ° [כתב הטור ז"ל של בעה"ב אסורה לעולם אפי' קנאה פלטר ממנו ואפי' שלחה לישראל לביתו וכן אפי' שלחה אותו הישראל לאחר אסורה לעולם ושל פלטר מותרת לעולם אפי' קנאה בעה"ב ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר כי' שהפת בידו עכשיו אלא אחר מי שהיה לו בשעת אפייה עכ"ל]: [נ] בירושלמי דפ"ק גרסינן פיתן אמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן מהלכות של עימעום כך אני אומר במקום שפת של ישראל מצויה כו' עד במקום שאין פת של ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת של עכו"ם מותרת ונמנו עליה והתירוה משום חיי נפש רבנן משום רבי אחא בר יעקב כדברי המתירין ובלבד מן הפלטר ועיין באבי"ה בסימן תתק"ט שמה האריך בפירוש הדבר וכן כתב מהר"מ ז"ל שמצא בתשובת הגאונים דפת של ישראל שאפאה עכו"ם ולא חתה ישראל בגחלים אסור ואפילו למוכרו לעכו"ם אסור אם לא

מגדל עוז ואין שותין שכר כו' עד שפשה שלשן אסורה. פ' אין מעמידין (דף ל"ח):

בראשו אחרוך כולי עלמא לא פליגי דאסור והא בכבפין דזפין את רובו אי דכי ר' שמעון דאמרינן כולהו מתניתין [מולין דף סו:] תנא דכי ר' שמעון דאמרינן אחרוך מותר ומתני' מי דסתם משמע דלרבנן אחרוך מותר מדלא קתני אחרוך ומכסף פרק ר"פ [מנחות דף נב:] אמר מי דסתם דמשמע דלרבנן אחרוך מותר ומתני' מי דסתם דמש

דליכא פלגר ישראל אבל במקום דאיכא פלגר ישראל לא וכ' יוחנן אמר אפילו למ"ד פלגר עכו"ם ה"מ בשדה אבל בעיר לא משום חתנות ומפרש רבינו דר' יוחנן אדרבי חלבו סמוך והרחי בעינן ולחומרא שדה וליכא פלגר ישראל ופסק כר' יוחנן להומרא שבתב ים מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת המחתום העכו"ם במקום שאין שם נחתום ישראל

*ובשדה מפני שעת הדחק זו היא העסחא המתיחת בספרי רבינו והכ"ן שבתב שרבינו לא הזכיר שדה כלל מוסחא משונשת נזדמנה לו בספרי רבינו:

יג הדליק העכו"ם את החנור וכו'.. מימרא דרבינא שם (דף ל"ח:):

יד עכו"ם שבישל לנו יין וחלב וכו'. שם (דף ל"ח) אמר רב שמואל בר יצחק אמר רב כל האוכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו וכו' כל שאינו נאכל על שלחן מלכים אלפת בו הפת אין בו משום בישולי עכו"ם מאי ביניייהו איכא דגים קטנים וכו':

וכתבו הגאונים שפסק רבינו שם כתרי ליתני לקולא ואין אסור משום בישולי עכו"ם אלא שם עולה על שלחן מלכים ואינו נאכל כמות שהוא חי ודקדק כן מדברי הגמרא וכן דעת ר"מ והרא"ש והרשב"א והכ"ן וכך שם בדברי רבינו. ומ"ש ודגים קטנים שמלחן וכו' שם אמר רב אחי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי עכו"ם אמר רב יוסף אם אלמן עכו"ם סומך עליהם משום עירובי הבצלין. ומ"ש וכל שבישלו ישראל מעט בישול וכו' משקנא דגמרא שם בין שהיה עכו"ם והיף ישראל בין שהיה ישראל והיף עכו"ם מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עכו"ם ומשמע דהיף דקאמר אבשר קאי דומיא דמנים אם הקדרה דתני לה בהדה בברייתא בגמרא וכך שם דברי רבינו. וא"ל דהאי היפוך בבשר לא להפכו מצד שהוא מונח ע"ג גחלים ולהיותו מצד אחר קאמר דהייגו מסלקו ממש וכל שסילקו העכו"ם קודם שיתבשל כמאכל בן דרוסאי והחזירו לאור אסור אלא כשמנעגעו והוא מונח על האש מיידי ועי"כ הובערו הלפידים ונתקרב בישולו אבל היפוך ישראל הגחלים אינו מועיל להוציאו מידי בישול עכו"ם כמו שמועיל בשת וכ"כ הר"י והרשב"א והר"ן והריב"ש וכ"כ מדברי רבינו שבתב היפך בבשר ולא כתב היפך בגחלים: ודע דאמרינן בגמרא הא דאמרינן בהניח ישראל והיפך עכו"ם דוקא בדלא עבד עכו"ם אלא קירוב דבישול אבל היכא דאי לא הפיך ביה עכו"ם לא הוה בשיל אסור ולא חבש רבינו לבתבו משום דמילתא דפשיטא הוא:

יז הדליק העכו"ם את התנור ואפה בו ישראל. או שהדליק ישראל ואפה עכו"ם. או שהדליק העכו"ם ואפה העכו"ם ובא ישראל וניער האש מעט או כבשו לאש הואיל ונשתתף במלאכת הפת הרי זו מותרת. "ואפילו לא זרק אלא עץ [ק] לתוך התנור התיר כל הפת שבו. שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה: יח "עכו"ם שבישל לנו יין או חלב או דבש או פרישין וביוצא באלו (מכל) דבר הנאכל כמות שהוא חי הרי אלו מותרין. ולא גזרו אלא על דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי. כגון בשר ודג תפל וביצה וירקות. אם בישלן העכו"ם מתחלה ועד סוף ולא נשתתף ישראל עמו בבשולן הרי אלו אסורין משום בשולי עכו"ם: טז במה דברים אמורים בדבר שהוא עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת. כגון בשר וביצים ודגים וביוצא בהם. אבל דבר שאינו עולה [ר] על שלחן מלכים לאכול בו את הפת כגון תורמוסין ששלקו אותן עכו"ם אע"פ שאינן נאכלין חיין הרי אלו מותרין וכן כל כיוצא בהן. שעיקר הגזרה משום חתנות שלא יזמנו העכו"ם אצלו בסעודה ודבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו: טז ודגים קטנים שמלחן ישראל או עכו"ם הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בשול. ואם צלאן עכו"ם אחר כן מותרין [ס] "וכל שבשלו ישראל [ת] מעט בשולו בין בתחלה בין בסוף מותר. לפיכך אם הניח העכו"ם בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר העכו"ם הרי זה מותר: יז דג שמלחו עכו"ם ופירות שעישנן עד שהכשירן לאכילה הרי

א עיין שם בעור בגדון זה: ב עור שם סי' קיג ע"ש סמ"ג שם: ג עור שם סמ"ג לאוין קמח:

יג הדליק העכו"ם את התנור וכו'. שם אמר רבינא הלכתא האי ריפתא דשנר עכו"ם ואפה ישראל אי נמי שנר ישראל ואפה עכו"ם מ"ג שנר עכו"ם ואפה עכו"ם ואתא ישראל והתם ביה מחויי שפיר דמי: ואפילו לא זרק אלא עץ וכו'. היינו מן הדברים שבין בני מ"י לבני בבל כי בני מ"י אומרים קיסם מה מעלה ומה מוריד ובני בבל מגליצים קיסם ואתן בתר בני בבל גרירין. ומיהו קשה על מה סמכו מתגליצין קיסם בנקב בתמר לכל היום כולו. וי"ל שהתמרים שלנו שאופין בהם רבים אינו מצטנן כל היום כולו אלא מוסיף עצים בכל פעם להעמיד חומו אמנם שבפעם הראשונה שמגליך הקיסם מסייע באפיית הפת של היום כולו וכיון שהדבר משום היכר בעלמא סמכו בדבר להקל:

יד עכו"ם שבישל לנו יין וחלב וכו'. שם אמ"ר בר יצחק אמר רב כל האוכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם. בסורא מתנו הכי בפום בדיתא מתנו הכי אמר רב שמואל בר רב כל שאינו עולה על שלחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בישולי עכו"ם מאי ביניייהו איכא דגים קטנים. ומ"ש ודגים קטנים שמלחן וכו' אם אמר רב אחי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי עכו"ם אמר רב יוסף אם אלמן עכו"ם סומך עליהם משום עירובי הבצלין וכתב לו שלמן עכו"ם וכיון שמקנא הבישול נעשית בהיתר דהייגו מליחה אלא אמרו דמלית הרי הוא כרותח לענין גזירה זו כדלקמן אע"ג דגמר הבישול גם ע"י עכו"ם אבל אם לא היו מלוחים יש בהם משום בישולי עכו"ם אבל אינו נאכל כמות שהוא חי אינו עולה על שלחן מלכים. אבל יש חולקים ומומרים דוקא שמלחן ישראל: וכל שבישלו ישראל וכו'. שם מימרא דר' יוחנן בין שהיה עכו"ם והיפך ישראל בין שהיה ישראל והיפך עכו"ם מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עכו"ם הילכך כל שבישל ישראל בבישול מותר כי הדא דפת:

יז דג שמלחו עכו"ם וכו'. שם אמ"ר בר דימי אמר אחד דג מליח ואחד ביצה צלויה

אצלן: יג הדליק העכו"ם את התנור ואפה בו ישראל. או שהדליק ישראל ואפה עכו"ם. או שהדליק העכו"ם ואפה העכו"ם ובא ישראל וניער האש מעט או כבשו לאש הואיל ונשתתף במלאכת הפת הרי זו מותרת. "ואפילו לא זרק אלא עץ [ק] לתוך התנור התיר כל הפת שבו. שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה: יח "עכו"ם שבישל לנו יין או חלב או דבש או פרישין וביוצא באלו (מכל) דבר הנאכל כמות שהוא חי הרי אלו מותרין. ולא גזרו אלא על דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי. כגון בשר ודג תפל וביצה וירקות. אם בישלן העכו"ם מתחלה ועד סוף ולא נשתתף ישראל עמו בבשולן הרי אלו אסורין משום בשולי עכו"ם: טז במה דברים אמורים בדבר שהוא עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת. כגון בשר וביצים ודגים וביוצא בהם. אבל דבר שאינו עולה [ר] על שלחן מלכים לאכול בו את הפת כגון תורמוסין ששלקו אותן עכו"ם אע"פ שאינן נאכלין חיין הרי אלו מותרין וכן כל כיוצא בהן. שעיקר הגזרה משום חתנות שלא יזמנו העכו"ם אצלו בסעודה ודבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו: טז ודגים קטנים שמלחן ישראל או עכו"ם הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בשול. ואם צלאן עכו"ם אחר כן מותרין [ס] "וכל שבשלו ישראל [ת] מעט בשולו בין בתחלה בין בסוף מותר. לפיכך אם הניח העכו"ם בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר העכו"ם הרי זה מותר: יז דג שמלחו עכו"ם ופירות שעישנן עד שהכשירן לאכילה הרי

לחם משנה

הרמבן דסובר דהרחי בעינן דליכא פלגר ישראל ובשדה והכל מבואר יפה בב"י:

יג הדליק העכו"ם את החמור וכו'. שם (דף ל"ח:) מימרא דרבינא הילכתא הא ריפתא דשנר עכו"ם ואפה ישראל וכו': עכו"ם שבישל וכו'. שם (דף ל"ח) ובפרק ר' ישמעאל (דף כ"מ) איכא תרי ליתני חד אמר כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי עכו"ם ולישנא אחרינא אמר כל שאינו עולה על שלחן מלכים לאלפת בו את הפת אין בו משום בישולי עכו"ם ומפרש ר"ח ז"ל דלישנא בתרא מוסיף להקל דאפילו אינו נאכל כמות שהוא חי כיון שאינו עולה על שלחן מלכים ליח ביה משום בישולי עכו"ם ופסק כלישנא בתרא וכן הוא דעת רבינו:

טז ודגים קטנים וכו'. בפרק אין מעמידין (דף ל"ח) דגים קטנים אין בהן משום בישולי עכו"ם: ואם אלמן עכו"ם אתי"כ מותרין. כלומר דכיון שנתבשלו אין לאסור עתה משום בישולי עכו"ם והמליחה ע"י עכו"ם אין לאוסרה מפני שאינה בישול גמור ולכך מלחו עכו"ם ואתי"כ אלמן עכו"ם מותר: וכל שבישלו וכו'. שם (דף ל"ח:) אמרו כיון שהיה עכו"ם והפך ישראל מותר ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עכו"ם:

יז דג שמלחו עכו"ם וכו'. שם דג מליח וכו' ופסק כחזקיה דתרי ועיין בב"י ז"ל:

קליות

הגהות מיימוניות

לא כי האי גוונא דליכא למיחש דילמא הדר ומזבין להו לישראל כדאשכחן פרק כל שעה גבי ההוא ארבא דטבעא בחישתא ע"ב. וכן הורה בתשובה ועיין בסימן כ"ב ע"כ: [ק] וכן פסקו התוס' דאגן קי"ל כבני בבל שנהגו לאכול על ידי קיסם ולא כבני ארץ ישראל דאמרי קיסם זה לא מעלה ולא מוריד ועי' בסי' כ"ב ע"כ: [כ] גרסינן פ' אין מעמידין רב שמואל בר יצחק אמר רב כל שהוא נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עכו"ם בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב שמואל בר מרתא כל שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בישולי עכו"ם מאי ביניייהו איכא בינייהו דגים קטנים. והנה פסק בשתי הלשונות לקולא שאין אסור אלא כשיש תרתי לריעותא שאינו נאכל כמות שהוא חי וגם עולה על שולחן מלכים וכן פסק ר"ת וכן ספר המצות משמם שהרי קולות של לשון ראשון הכל מודים בו דלשון שני בא להקל מדקאמרי' איכא בינייהו דגים קטנים פירוש דלישנא קמא אסור ולישנא בתרא שרי שאם היה בא להחמיר היה לו לומר איכא בינייהו דבש וגבינה אלא ודאי דבש וגבינה וכל

מגדל עוז עכו"ם שבישל עד משום בשולי עכו"ם. בשבת פ' כמה עומנין (דף נ"ח) ובמס' ע"ז פ' אין מעמידין (דף ל"ח): בר"א כו' עד מפני שהוא מתחכר. הכל פ' אין מעמידין:

(5)

בעל בית מותר ופת בעל הבית ביר פלטר אסור דפת פלטר כיון דהמתרה הותרה והבית רתיה מהסיפא דתמרי' הביתא דחויני דנפל עליה יין נסך ואמרינן עלה דמרה רבא למטחינים ולמיפי' ולזבוניה לנכרים אלא בפני ישראל אלמא דאי בפני ישראל אסור מטוס דאתו למיהדר ולמיחבן מיניהו דכיון דהוה פה ישראל ולא שהתרי כי הוי דבעל הבית מותר וכי נמי פת פלטר וזו כפנים ולזן דומות כלל שהתבטיל אלו היתר גמור הוא וסיב מ"מ לו לרשאתר ביד נכרים וכן פת אבל הפלטר דין בטילו ואפייתו בכל מקום כנכרי גמור ואלו אפה ובטל בטלו איסור גמור הוא אלא שהפת התירו מידו כל זמן שאין שם פלטר ישראל וכשים פת לפלטר ישראל פתו נאסר וכשלקה פתו של ישראל הרי פתו אותר ממלא פת פלטר הרי הוא כפתו של נכרי אחר ואפייתו בלאיסור בטל נכרי אחר אלא שמידו התירו ממלא שאין לפייתו מתרת אלא מכירתו על ידו של פלטר היא המתרת שיין שאין הוזק אלא להם אבל בעצמותו אין כאן כל כך קיבוב והתיתה מפני חיי אפם דדמיתא ביתו אלמי שהלך פה בעלי בתים ביד פלטר מותר ופת פלטר בידו של בעל הבית אסור ולא עוד אלא שאם הזמינו פלטר לישראל הרי פתו של פלטר אסורה לו דלא עדיף מלי מפתו של ישראל שאפה אותו הפלטר שהוא אסור ופתו של פלטר היא עלמו משהתה דינו שאם הניע לשם פלטר ישראל הרי הוא אותו פת בעצמו שהיה מותר קודם לכן עכשיו כשהגיע שם פלטר ישראל לאסר וכשלקה פתו של ישראל חזר ואותר ואלו דברים ברורים ודם כאן מקום עיון לפי דבריו אלא שהותרה פת פלטר אלא מידו. ישראל שאלה נכרי לקנות פת מפלטר ואין אלא ת לנכרי והנכרי הקונה לא זכה בו בשביל ישראל המשאלה וכיון שכן ישראל זה לא זכה בו מיד פלטר הממר שהוא אסור ונראה דכיון שאין דעתו של אלא זה לזכות לעצמו וכיון שכן אינ"א לזכות ממלא ישראל מידו של פלטר הוא זוכה ממידו משכיון לזה כל זמן שאין יד אחר זוכה

באמצע :

ולענין פת שלו ישראל שנעשה על ידי עו"ג גרסי' בגמ' אמ"ר יוחנן אלא מלאכות יש בפת אלו ריפתא דשגר ישראל ואפה עו"ג אסור שגר ישראל ואפה עו"ג מותר שגר עו"ג ואפה ישראל שרי שגר עו"ג ואפה ישראל מהפך בגחלים שרי. ואע"ג דבשאר בישולי עו"ג כל היכא דבשל עו"ג אע"ג דשגר ישראל לא מהני כדבעינא למיכתב קמן בפת הקלו והתירו בשגר ישראל או שהפך בגחלים משום דעיקר חיי נפש בפת. וישראל מחתה בגחלים מותר שאמרו. פרש"י ז"ל משום דבחתיית גחלת האש מתחמם ויוצא חומן של גחלים. והרמב"ם ז"ל כתב אפילו לא זרק ישראל אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה. ע"כ. והרמב"ן ז"ל תפס עליו שאין חתיות גחלים מכשיר אלא מפני שמסייע הרבה באפיית הפת

ולכל מקום ישראל ומוכל לעלמו מותר דבכיתו של ישראל ליכא משום החמות וכלתיכו דאכיל ביה מילכא וכענין שעשו בשכר דגזרו ביה משום החמות ומאריגן בפ' אין מעמידין רב פפא מפקין לה לכבא דמחמת ושמי רב אחא מדפתי מיתא ליה ומתי ומכוייהו משום חמתא סבירא להו. אלא שכפת ובישול לא הלכו בהן אחר רבוות אלא כל היכא דליתיה המותר מותר והאסור אסור לפי שכפת ובישול יש קיבוב הדעת לאיכך הלכו בהם אחר אחלן וכל שהותר בחתלמן אינו אסור כשאלה מרשות לרשות. וכל שנאסר מתחלתו באיסור הוא עומד באיסור רשות שהיה. ולאיכך כל שאפה ישראל ואפילו פתו של נכרי בעל הבית ושמו ביד כ"ה מותר מעפ"י שהוא בבשולו ודי' לו לאסרו משורת הדין לפי עיקר גזרתו של פת שהוא משום חמתא וכן לפי דברי הוהב זה שבכרי של בעל הבית היה ושל בעל הבית הוא ויש בו משיש ח זמות אלא שבכיתו דמיתי מתעינן שאפילו אפת של בעל הבית אם אפה אומו ישראל מותר או אפילו סייע באפייתו וכן כתב הרמב"ד ז"ל בפר' אין מעמידין שאין קמתו נאסר אלא באפיה אלא כולה מילתא וזה לשון הרב ז"ל ועפת העו"ג אע"פ שאפאו ישראל אסור משום ג עולי עו"ג אבל אם אם לשם העו"ג בכלון של ישראל וסייע באפייתו ישראל ואח"כ לקח ממנו מותר שאין איסור אחמות אלא בפת האפויה ומפוס בשולי עו"ג והכי מוכח לקמן בפרק השוכר מהבית הביתא דמיתי דאסתפוס עליה הביתא דין נסך ושריא רבא למפחיס ולמפייה ולזבוני לעו"ג אלא בפני ישראל מ"מ דאי בפני ישראל חייסינן דלמא אזיל ישראל וחכין מייסה דעו"ג אבל אלא בפני ישראל לא אחי למזבן מיניה משום דהוה ליה פת של עו"ג אלמא בפני ישראל מיסא ליה בה משום פת של עו"ג ומע"ג דחכין ליה מן הנכרי ע"כ. וזו שאמר המחבר שאין הדבר מלוי כשמיתי דשום אלא כיון שאינו היה פת הפלטר בידו היה מותר גם עכשיו שבא מידו ליד בעל הבית מותר זה הכל אל שביד הבעלים הבעלים אסור לעולם אסור ולפר בין שהוא בידו ולקחו ישראל בין שאלה לו ליכתו בין שאמנו כל אלא היה שם פלטר ישראל בשעה אפייתו מותר ואם לקח ממנו ישראל ואח"כ הגיע שם פלטר ישראל לא יאל הרמשון מהיתרה הראשון ופת של עו"ג אינו מבבלו שאמר עליו במקום שכנה מותר בא לו על אלאו בשר שהוהב אסור בבבלה שהוהב בה דהתם אסורה דאוריתא ולא הותרה אלא במקום פקוח נפש אין כאן פקוח נפש אלא מחמת התקנה וכשאין שם פלטר מותר והעמידוהו על עיקרו כיון שהותר הותר

שנמצאת ביד בעל הבית מותרת כדמעיקרו • ופת של בעל הבית שנמצא ביד פלטר אסור כדמעיקרו • וכן נראית דעת הראב"ד ז"ל • ויש להביא ראיה מהא דגרסינן בפ' השוכר את הפועל שבע"א ההוא ביתא דחיטי דנפל עליה חביתא דיין נסך שרייה רבא לזבוני לעו"ג • איתיביה רבה בר ליואי לרבא בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא יסמרנו לנכרי ולא יעשה ממנו מרדעת לחמור אבל עושה אותו תכריכין למת • לא יסמרנו לנכרי מ"מ לאו משום דילמא אתי לזבוניה לישראל הכא נמי דילמא אתו לזבוני לישראל • הדר שרא למיטחניה ולמיפיה ולזבוניה לנכרים שלא בפני ישראל • אלמא שלא בפני ישראל דוקא אבל בפני ישראל לא דחיישינן דלמא אזל ישראל וזכין מיניה דנכרי כיון דהוא דמישראל הוה • שמעינן מינה דכל דנאפה בהיתר אע"ג דזכין ליה נכרי לא חשבינן ליה כפת של עו"ג דלא גזרו חתנות אלא בפת האפויה באיסור ביד עו"ג • ומינה דכל שנאפה ביד עו"ג בעל הבית אסור • ועוד דאלת"ה אינו אסור אלא לישראל הלוקחו בעצמו אבל לקח זה מותר לישראל אחר ואינו אלא כמו שאמרנו • כתב ר"ח ז"ל כותח של עו"ג מותר ולא חיישינן לפת שיש בו שאין פת עו"ג אסורה אלא משום חתנות אבל כותח שרי • דתני ר' חייא לחם העשוי כלמודים פטורה מן החלה • ע"כ • *ולענין פת של ישראל שנעשה על ידי עו"ג • גרסינן בפ' אין מעמידין א"ר יוחנן °שלש מלאכות בפת הילכך האי ריפתא דשגר עו"ג ואפה עו"ג אסור שגר ישראל ואפה עו"ג מותר שגר עו"ג ואפה ישראל שרי שגר עו"ג ואפה וישראל מהפך בגחלים שרי • ואע"ג דבשאר בישולי עו"ג כל היכא דבשל עו"ג אע"ג דשגר ישראל לא מהני כדבעינא למיכתב קמן בפת הקלו והתירו בשגר ישראל או שהפך בגחלים משום דעיקר חיי נפש בפת • וישראל מחתה בגחלים מותר שאמרו • פרש"י ז"ל משום דבחתיית גחלת האש מתחמם ויוצא חומן של גחלים • והרמב"ם ז"ל כתב אפילו לא זרק ישראל אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה • ע"כ • והרמב"ן ז"ל תפס עליו שאין חתיות גחלים מכשיר אלא מפני שמסייע הרבה באפיית הפת

(דף פא)

הרעות אומנותו הוא ובאומנותו הוא עוסק והבל לוקחין ממנו ולפיכך התירו לקנות פת ממנו במקום שאין פלטר ישראל מוכר פת כמוהו ואם לא היה שם פלטר אסור ישראל כשת פלטר ע"ג לוקח מפת פלטר ע"ג שערב לו יותר ופלטר ע"ג שלקח פת של פלטר ע"ג בעלי בתים אסורה כבעל הבית • ע"ג שלקח פת של פלטר ע"ג מותרת שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא מי שאפאה : מותר של ע"ג אמרו משמן של גאונים שאין חוששין לו משום פת שיש בו שלא אסרו פת אלא משום חתנות וכותח אין בו משום חתנות • הפת שלשה מלאכות יש בו • הסיק התנור • ואפייה • והיפוך גחלים להוציא חומן לקרב את האפייה. נעשה אחת משלש אלו ע"י ישראל הפת מותר. יש מגדולי המחברים שהתירו אפילו השלך ישראל קיסם לתוך התנור שאף קיסם הוא מוסיף חום והרי זה כמהפך בגחלים ויש מי שאומר שאין קיסם מועיל שאין זה מלאכה גמורה אלא קצת מלאכה: ודברי ראשונים נראין לי עיקר • שאין לך כל קיסם וקיסם שאין מוסיף רחום ומקרב האפייה כהפוך גחלים • וכן נהגו ומנהגן ישראל תורה היא • ירקות או בשר או דגים ששלקו או שבשלו אותן ע"ג אסורים בדבר זה גם כן אסרו משום חתנות • בר"א בשהתחיל ע"ג וגומר בשולו • אבל אם לא נעשה הכל ע"י ע"ג מותרת כיצד הבית ע"ג על האש ובא ישראל והפך בו קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי מותר הבית ישראל ומיד בא ע"ג והלך בו הרי זה מותר? הבית ע"ג והגיע מחמת מעשיו למאכל בן דרוסאי אף על פי שבא ישראל וגמר בשולו הרי זה אסור לפי שכל שהגיע למאכל בן דרוסאי הרי הוא כמבושל • איהו מאכל בן דרוסאי כל שהגיע לשליש בישולו הבית ישראל על גבי גחלים עומטות שלא היה התבשיל

כיון שהתירוהו ליאפא לא אפילו אם אפה אומו ישראל מותר אלא מהיתרה הראשון ופת של עו"ג אינו מבבלו שאמר עליו במקום שכנה מותר בא לו על אלאו בשר שהוהב אסור בבבלה שהוהב בה דהתם אסורה דאוריתא ולא הותרה אלא במקום פקוח נפש אין כאן פקוח נפש אלא מחמת התקנה וכשאין שם פלטר מותר והעמידוהו על עיקרו כיון שהותר הותר

אלא אלא מהיתרו ולא נעשה מילתא מחמת ואם לא נעשה מילתא לא נעשה כלום ולא מחמת הותר ונאסר גם זה בעצמו בידו כמו שאמרנו דבאר מיקרא דאלינן ולא נעשה דינו כשנעשה רשותו • ועוד דא"כ ישראל אלקה פת של בעלי בתים ומכרו לישראל אחר יהא לוקח אחר מותר בו אלא גרע ישראל לראשון מפלטר אם זה מותר מלינו היתר רחב לפת עו"ג ומקום דחוק לתלמידים דבני חזר להם כתב לא מוקם החתיו ואין דבריו אלא דבני בבלה : **עוד שם** ולענין פת של ישראל שנעשה על ידי עו"ג וכו' : **אמר הכותב** דבריו עמקו לשון והמכתב אמר לא נדע לשונו דמאי קאמר ולא מיתמר בה האי מעמא היכן אמר אלא בגמ' אן שוא בביתו

למיכל מריש לויס ופריסנא בגמרא מסוס דלעבורי שער קא מכוין ולא לבשולי אלמא דאי מיכוין לבשולי בשולי כי האי טוגא אסור ואע"ג דלא גמר בשולו ביהו דודאי בשול על ידי הגברת שער אינו בשול גמור ע"כ והכא ודאי לא עיין בה דמי איכא מ"ד כשביעל הנכרי כדי מאכל בן דרוסאי ובא ישראל לאוכלו הלא מיתסר הא ודאי פסיעה דמיתסר והיינו דיש לויס דריסא דמיתסר אלו מיכוין נכרי לבשוליה והא כוליה על ידי נכריס אין דינו אלא בשבשל הנכרי כדי מאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל חד ודאי מותר וזהו איסור החוזר להכשרו הא דאמרינן לעיל לעיין פת בעלי בתיס דשורת הדין שמותר ללקחם ולהוליאם בשבת ולאכלן שם איכא דאיתיק עלה מיהא דאמרינן הכא ביתא החיי דנפיל עליה חמרא דנכריס שרינן ליה למיעבדיה פת ולוציה לנכריס אלא בפני ישראל ואמאי לא חיישינן דילמא ובין ליה ישראל ואכיל ליה בשבת ולא מילתא הוא דבר שאינו אלו אלו הוא ודבר שאינו אלו אלו אינו אמור מן הדין הילכך ליכא למיחש להא וכ"ש בהא דאיסורא עשוס יינן דאיסורא דרבנן ודבר ברור הוא ע"כ :

וכתב ר"ח ז"ל סוגיין דשמעתא נברי שלקח בשר של ישראל ונתנו ע"ג האור אם נתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור אע"ג שנגמר ביד ישראל אבל אם לא נתבשל כמב"ד מותר • ויש מתירין אפי' הגיע למב"ד ביד נברי דלא אמרו כמב"ד להחמיר אלא להקל וראייתם מדאמרינן סתם הניח נברי והיפך בו ישראל מותר ואם כדברי ר"ח ז"ל הול"ל היפך בו ישראל עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי • ומסתברא לי כדברי ר"ח ז"ל הדא דסוגיין בבולא שמעתין בהכין רהטא דכל היכא דהגיע למאכל בן דרוסאי מבושל קרי דהא אפי' מאן דהוה סביר ליה למימר דהניח ישראל והפך נברי אסור עד שתהא הנחתו וגמרו ביד ישראל • מודה הוא מיהא דהיכא דהגיע למב"ד אי מהפיך ביה נברי שרי דמבושל ביד ישראל קרינן להו ותו לא מיתסר בגמרו ביד נברי ואה"נ היכא דנתבשל כמב"ד ביד נברי מבושל קרינן ליה והנחתו וגמרו ביד נברי חשבינן ליה ☙ ועוד מדאמרינן התם האי נברי דחריך רישא שרי למיכל מריש אוניה • ומפרש טעמא בגמ' משום דלעבורי שער קא מכוין ולא לבשולי אלמא כל היכא דמכוין לבשולי בישול כה"ג אסור • והדעת מכרעת דבחריכת הראש כדי להעביר שער א"א שנצלו האזנים צליה גמורה. ודי אם יגיעו בכך למב"ד • והילכך בין הניח נברי והיפך ישראל בין הניח ישראל והיפך נברי כל שיד ישראל מעורבת בו מותר לא אמרו אסור אלא בהנחתו וגמרו ביד נברי • הניח ישראל והפך נברי לאחר שהגיע למב"ד מותר• ואפילו קירב הנברי בישולו כגון שהניח ישראל ע"ג גחלים עוממות ולא הוה מתבשל עד שתי שעות והפך נברי ונתבשל בשעה אחת מותר דקרובי בישולא לאו כלום הוא • הניח ישראל ע"ג גחלים עוממות לגמרי עד שלא היה מתבשל שם בלא היפוך ובא נברי והפך בו אסור דהרי זה בהנחתו וגמרו ביד נברי ומסתברא לי דאם היה יכול להגיע למב"ד בלא הפוכו של נברי מותר • דהא לכ"ע היכא דנתבשל ע"י ישראל כמב"ד תו לית ביה משום בישולי נברים • והילכך כל שיכול לבא למב"ד על ידי הנחתו של ישראל הרי הוא כאלו בא לכך ומותרי והיכא דהניח ישראל ע"ג גחלים ובא נברי והפך בו ואינו יודע אם סלקו מע"ג האור והחזירו אם לאו מסתברא דאין חוששין לכך הדא דספיקא דרבנן הוא ולקולא • ועוד דמה הנאה יש לו לנברי בסלוקו ובהזרתו • ועוד שמעינן ליה מדתניא ישראל שהניח בשר ע"ג גחלים ובא נברי והפך בו עד שיבא מבהב"נ או מבה"מ ואינו חושש • וכן אשה ששפתה קדרה ע"ג בירה ובאת נברית ומגיסה בה עד שתבא מן השוק או מבית המרחץ ואינה חוששת • וסתמא דמילתא בשאין שם שומר שידע אם סלקו מע"ג האש היא מתניתא • וגם ר"ח ז"ל כן פי' זה לשונו • וה"מ דליכא חשש דילמא חליף ליה כגון שיש עליה שומר שלא תחליף לה או שסגרה הדלת עליה ונעלה בפניה כראוי שלא תוכל לצאת ולהביא דבר האסור ולהחליף וכגון שיודעת שאין אתה בבית שום דבר אסור• אלמא כל היכא דליכא למיחש לחלופי לא חיישינן דילמא שקיל לה נברי מעל האור ומהזירה והיכא דנתבשל ע"י נברי אם לא נתכוון העו"ג לבשל מותר שלא אסרו אלא בשנתכוון הנברי לבשל אבל אם נתכוון לבשל תבשיל זה של ישראל או אפי' לא נתכוון לבשל זה אלא לבשל בו תבשיל שלו ונתבשל תבשילו של ישראל ממילא אסור

למיכל מריש לויס ופריסנא בגמרא מסוס דלעבורי שער קא מכוין ולא לבשולי אלמא דאי מיכוין לבשולי בשולי כי האי טוגא אסור ואע"ג דלא גמר בשולו ביהו דודאי בשול על ידי הגברת שער אינו בשול גמור ע"כ והכא ודאי לא עיין בה דמי איכא מ"ד כשביעל הנכרי כדי מאכל בן דרוסאי ובא ישראל לאוכלו הלא מיתסר הא ודאי פסיעה דמיתסר והיינו דיש לויס דריסא דמיתסר אלו מיכוין נכרי לבשוליה והא כוליה על ידי נכריס אין דינו אלא בשבשל הנכרי כדי מאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל חד ודאי מותר וזהו איסור החוזר להכשרו הא דאמרינן לעיל לעיין פת בעלי בתיס דשורת הדין שמותר ללקחם ולהוליאם בשבת ולאכלן שם איכא דאיתיק עלה מיהא דאמרינן הכא ביתא החיי דנפיל עליה חמרא דנכריס שרינן ליה למיעבדיה פת ולוציה לנכריס אלא בפני ישראל ואמאי לא חיישינן דילמא ובין ליה ישראל ואכיל ליה בשבת ולא מילתא הוא דבר שאינו אלו אלו הוא ודבר שאינו אלו אלו אינו אמור מן הדין הילכך ליכא למיחש להא וכ"ש בהא דאיסורא עשוס יינן דאיסורא דרבנן ודבר ברור הוא ע"כ :

דתחילתו ביד ישראל אפילו לא הגיע למאכל בן דרוסאי מותר כל שהניחו ישראל על גבי גחלים אעפ"י שהפך בו הנכרי מיד דהסיא דאמר רבי אסי בר אמי אמר רבי יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עו"ג ואתי לאקשויי מינה אמאן דאמר ישראל שהניח בשר על גבי גחלים ובא נכרי והפך בו מותר ומקשינן עליה מהסיא דר' יוחנן דמשמע הגיע למאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי נכרים הגיע אין בו משום בישול עו"ג הא לא הגיע למאכל בן דרוסאי יש בו משום בישולי עו"ג • הא אוקימנא דהתם כגון דאוקיה בסילתא ושקליה נכרי ואותיבי' בתורא ואתיא אמי ישראל שהניח בשר על גבי גחלים ובא נכרי והפך בו עד שיבא מביה הנגסת או מביה המדרש ואינו מושש • ומאי דקאמר אמי דכל שנגמר ביד ישראל ואפי' מלמטן ויפה לו מותר והניחא לאיה מדאמר סתם הניח נכרי והפך בו ישראל ולא קא יהיב שיעורא • אין זה כלום דהיינו כשלא הגיע למאכל בן דרוסאי ממש דאי בשהגיע וכל שכן כשהגיע למאכל כל בני אדם ואפי' מבושל הוא זה ולא קרינן להא הניח ועוד דאי לית ליה שיעורא אף אנו נאמר דאפילו להתבשיל כל נרכו ואינמלטמק ויפה לו כל שהפך בו ישראל אעפ יכא מותר דהא לא יהיב שיעורא אלא כל שהפך בו ישראל אלא לעולם לא קרי הניח אלא בלא הגיע לידי בישול ומה שהניח הניח דאי לא הגיע לידי בישול ומה שהניח הניח דאי לא הגיע לידי בישול ומה שהניח הניח דאי ל

בבישול מותר לקנות בסתם מכל א״י שבעיר דהוי כמו מחבואה אחת שמצלת על כל המחבואות (ס״א הכהנות) והכי נהגינן. וכתב עוד הרמב״ם לשם אבל פולין ועדשין ושאר מיני קטנית ששולקין אותם א״י ומוכרין אותם אסור שמא בשלו אותה עם בשר או בקדירה שבשלו בשר עכ״ל:

יג **וישראל** שיש לו שפחה א״י שמבשלת לו רגילות הנשים להיות מצוי אצל האש ומכשירין אותו ב) ולכל הפחות יזהר להכשיר פ״א ביום דהא ר״ת אוסר התבשיל אפי׳ בדיע׳ מטעם דלא חלקו חכמים בתקנותם ומ״ה אם לא הכשירו אותו נוהגים לסמוך בדיעבד על רש״מ וראבי״ה מאולייני׳ שפסקו שבכה״ג בבית הישראל דליכא למיחש לחתנות ולא לדברים טמאים לא גזרו. השיב מהר״ם שמותר בדיעבד כיון שעשתה האש מן האש שנשאר מאתמול ובאותו האש חיתה הישראל בגחלים אע״פ שבזה לא חיתה עכ״ל. ואפי׳ אם הביאה האש מבית אחר נוהגין כן:

יד **וכתב** במרדכי סוף פ׳ ב׳ דעבודה זרה אבל לא נאמר בגזירה זו מליח וכבוש הרי הוא כמבושל [ג] דהלכה כחזקיה ובר קפרא דשרו דהוי ליה רבים כנגד יחיד דלא אסרו חכמים אלא ע״י האור וה״ג בירושלמי דעבודה זרה ר״י הנשיא התיר חלוט של כנעני לפי שמחוסר מעשה האור עכ״ל ולכן מותר לקנות דגים מלוחים שמלחם הא״י ג) ולא מביעא דגים גדולים שאין נאכלין חיין ע״י מליחתן וצריך לבשלם אח״כ אלא אפי׳ הדגים קטנים שנאכל כך ע״י מליחתן כמו שאנו אוכלין הערונ״ג אפי׳ חי. וגרסינן בגמ׳ בביצה פ׳ י״ט אמר רב דגים שמלחן

הגהות

ב) נכמה מקומות נוהגי׳ להיתר להניח שפחה א״י לבשל ולעורך בישול או גליה. מהרא״י ז״ל סי׳ ע״ה:

ג) בגא״ז אסר דג מלוח שמולחו א״י ולא נהגו הכי, מהרא״י ז״ל סימן ס״ח:

ולגלות בניה ואין ישראל שולח יד בחבשיל או בגלי כלל ואפשר דסמכינן אהא דא״א שלא יחתה אחד בגחליס

זר זהב

[ג] **דהלכה כחזקיה וכו׳.** הלשון מוטעה בכאן דמלבד שבמרדכי א״כ אף הענין בעצמו אינו נכון דלמטה בסוף הדין מסיים בדגים גדולים להחמיר כר״י ולא כחזקיה וזה תליא בשני הפירושים שנחלקו רש״י והר״נ דרש״י מפרש פלוגתת חזקיה ור״י בדג מליח היינו אי גזרו במליח כמו בבישול ממילא רק לחזקיה מותר והר״נ מפרש פלוגתתם במליח שבישל כנעני אח״ז אבל במליח לחוד פשיטא שמותר וכן מפרשים המרדכי והאביאסף שמביא כאן בסוה״ד וא״כ לדידהו לא פסקינן כחזקיה עי׳ בר״נ שם ומש״כ כאן דהלכה כחזקיה הוא ד׳ הרי״ף ולכן נ״ל דמש״כ כאן בסוה״ד וכן פסק רי״ף ובאמת לא נמצא כן ברי״ף ואדרבה פסק כחזקיה ולכך נ״ל דטעות סופר הוא וכצ״ל וכן פסק רי״ף דהלכה כחזקיה וב״ק דשרו דהו״ל רבים כנגד יחיד ומ״ש עוד אח״ז וה״ג בירוש׳ גם זה אינו במרדכי וצריך ביאור וז״ל הירוש׳ שם בהל׳ ח׳ ר׳ יודן נשייא התיר חלוט שלהן ר׳ בא בר ממל בעי מה בין חלוט לתורמוסין אמר ר״י חלוט מחוסר מעשה ידי האור הוא תורמוסין אינו מחוסרים מעשה ידי האור וע״ש בפני משה שנדחק מאוד בפירושו ולדבריו יוציא דין חדש בדבר שאינו צריך בישול באור ממש רק ברותחין דכלי ראשון אחר שהוסר מהאור ומכ״ש ע״י עירוי אין בזה משום בישול כנעני ובאמת לא דברו הפוסקים בזה וע׳ בד׳ י״ח לקמן שמשמע שאסור אבל באמת לענ״ד פי׳ אחר בירושלמי שידוע שחלוט הוא עיסה שהורתח במים רותחים ואח״ז נאפה בתנור כמפורש ברש״י פסחים ד׳ ל״ז ע״ב ובברא״ש הל׳ חלה ובטושו״ע שם סי׳ שכ״ט וא״כ הכי משני חלוט אחר בישולו וחלוטתו עדיין מחוסר מעשה ע״י האור פי׳ שצריך עדיין לאפות א״כ לא היה בישולי כנעני (ואף אם האפיה יעשה ג״כ כנעני גם זה מותר כיון דהוא פת גמור ופת התירו כדאמר שם מקודם בירוש׳) אבל תורמוסים אינם מחוסר מעשה ידי האור פי׳ כל מה שצריך לאור נעשה לו ולכך אסור אך מד״ר נראה שמפרש דחלוט לא נעשה ע״י האור ואין לומר שמפרש בירוש׳ כפי׳ הפ״מ שהבאתי מקודם דהא בדין י״ח מוכח מדבריו דאם נתבשל ע״י חמין אסור כנ״ל ונראה שרבינו מפרש חלוט שנחלט בחומץ כדאי׳ בפסחים ד׳ ע״ד סוע״ב וביו״ד סוס״י ע״ז ובסי׳ ע״ג סעיף ב׳:

ישראל או כנעני הרי הן כמו שנתבשלו קצת בישול ונאכלין כמות שהם ואם צלאן כנעני אח״כ מותרין ופסק ראבי״ה כותיה וכתב באביאסף שלו דג שמלח א״י עד שנאכל כך חי מחמת מולחו כגון הערונ״ג ואח״כ בישלו הוא עצמו מותר. דאמר רב אסי אמר רב פ׳ ב׳ דעבודה זרה דגים קטנים מלוחין אין בהן משום בישולי א״י ואמר רב יוסף (הג״ה) אם צלאן א״י ישראל סומך עליהן משום עירוב תבשילין ופי׳ ר׳ שמואל ור״ש אפי׳ מלחן הא״י דלא מצינו מליחת הכנעני שנאסרת וכיון שבשעת מליחה נאכלין כמות שהוא חי שוב אין בהן משום בישולי כנעני דדבר שנאכל כמו שהוא חי הוי כמבושל כבר וה״מ דגים קטנים שנאכלין חיין ע״י מליחתן אבל דגים גדולים שאין נאכלין חיין ע״י מליחתן אלא ע״י הדחק ובא א״י לבשלם פליגי בזה חזקי׳ ור׳ יוחנן. יש להחמיר בהן כמו בביצה עכ״ל. דאין דברי תלמיד במקום רבו. וכן פסק רי״ף וסה״ת וי״ד לאסור וכן כתב הרמב״ם פי״ז דא״מ שלא נאמר בגזירה זו כבוש ומלוח כמבושל:

טו **וכן** קליות של א״י של חיטין ששורין אותן במים מותרין דאין אדם מזמין את חבירו על הקליות עכ״ל א):

*) בירושלמי:

הגהות

א) נתשובת מהר״י מולין כתב דמהר״ר אברהם מווירא אסר לכתחילה לקנות קליות מכנעני, וע״ש:

זר זהב

[ד] **דהא אפי׳ אפיה לא הוי בכלל בישול.** עי׳ בתשו׳ שם אריה סי׳ כ״ב שרב אחד רצה לומר לענין הצוקער שנעשה בבתי מלאכות של כנענים דלא הוי בהו משום בישול כנענים משום שאינם מבשלין המיץ שנעשה ממנו הצוקער על אש ממש רק שנעשה ע״י קיטור והבל ממים רותחים שנכנס לתוך היורה שמונח בה המיץ ע״י קנים וא״כ הבל המים לא גרע ממעושן דאין בו משום בישולי כנעני דמה לי הבל האש גופא שהוא העשן ומה לי הבל המים עכת״ד ובאמת דברים נכונים הם ומה שדחה הרב המחבר את דבריו והביא ראיות מחיובי שבת דתולדות האור הוי כאור אין ראיה באמת לפי דעת רבינו דבישולי כנעני קיל ובפרט שענין הבישול ע״י מכונת הקיטור הוא דבר שנתחדש עתה מקרוב וא״כ י״ל דזה לא היה בכלל גזירת חז״ל כשגזרו על בישולי כנעני ומה שרצה הג׳ המחבר הנ״ל שם בסי׳ י״ט לומר עוד סברא להתיר משום דלא נעשה הצוקער בב״א כמו שהיא רק שמקודם מבשלים את המוהל כמה פעמים וע״י בישול ראשון ראוי לאכילה אך אין עולה אז ע״י בישול זה עש״ש ע״ש דבריו זה נסתר מד״ר בשער מ״ד סי׳ ג׳ שכ׳ ואע״פ דפת קטניות ואורז מאכל הדיוטות נינהו ואינו עולה עש״ש מאחר דעולה דרך בישול משום פרפות יש בו גם עתה משום בישולי כנעני הרי דלא צריך להיות ראוי כמו שהוא עתה רק כיון שראוי בשאר פעמים לעלות עש״ש אסור וה״נ בצוקער כ״ה וכ״ש הוא שזהו עצמו יהיה ראוי לעלות עש״ש:

טז **והילכך** דגים מעושנין שעישנן הא״י ונאכלין כך חיין ע״י עישונן כמו הבוקינ״ג מותרין ואע״פ שבפ׳ כלל גדול *) חושב מעשן בכלל אופה. מ״מ לגבי בישול א״י לא גזרו שיהא מעשן כבישול כמו שלא גזרו במליחה [ד] דהא אפי׳ אפייה לא היה בכלל בישול מדאיצטריך לגזור על הפת אע״פ שנאסר כבר שלקות ובישול כנעני קודם לזה הרבה כדאיתא לעיל. וכן אע״פ שלענין (ס״א וכן לענין) שבת אין בישול אחר בישול לקולא כדפי׳ וה״ה ג״כ אם בישל הכנעני ג״כ אח״כ מותרים כמו הדגים מלוחים דמאחר שבשעת עישונן נאכלים כמו שהן חיין שוב אין בהן משום בישול כנעני כדאי׳ לעיל. אבל דגים גדול המעושנים שאין נאכלין חיין ע״י עישונן כ״א ע״י הדחק אם בשלם הא״י אחר שעישנן בזה יש להחמיר ג״כ כמו במלוחי׳ וכ״ש להיפך לקולא אם הישראל מלח או עישן דגים עד שנאכלין חיין ע״י מליחתן ועישונן ובא א״י וצלאן או מבשלן מותרין. והיינו מטעם דאע״ג דהמליח והעישון אינו נחשב כבישול מכ״מ עשאן נאכל כש״ח שאז אין בו משום בישול א״י ודוקא דגים קטנים אבל גדולין שאין נאכלין ע״י מליחתן ועישונן כ״א ע״י

מברכין (פי' קכט) דלא אמר השר מקולי אלא במי שאינו מזהר מפת של גוי אבל במי שמזהר מפת של גוי מברך על פת קיבר של ישראל ואין צריך לסלקו ולא אמר רא"מי"ה דיברך על היפה של גוי אלא כשהבעל הסעודה אינו מזהר מפת של גוי אבל דאז משום נכריס והבעל הבית המזהר מפת של גוי מועד על שלחנו דאז משום מבוב מצוה של בציעת הפת שבצע בעל הסעודה על היפה של גוי שאינו מזהר ממנו בוצע ממנו אף הבעל הבית שהוא מזהר מפת של גוים ומותר בו כל אותה הסעודה כדפרישים. עוד הראיתי מלכה קושיות ותיות ברורות שאין פירוש דברי רא"מי"ה כמו שהביאו הגדולים מלפניים אלא כדפרישית עיקר והכי נקטינן וכבר האריכתי בס"ד בתשובה (שו"ת הב"ח החדשות סי' כז) ושאין הפסק כדפסק הוא ז"ל וכאן אין מקום להאריך בזה: **כתב** בהגהת שערי דורא סוף סימן ע"ה דר"י לא היתיר לאכול פת שנתערב בקערה אלא דוקא דיעבד אם היה מעורב בקערה בלא ידיעתו אבל לכתחלה שיש בקערה לחם שאינו כשר פשיטא דאסור דהוי כמו מערב בידים כך היה מפרש ה"ר יחיאל מפרי"ז עכ"ל: **כתב** בשערי דורא סימן ע"ה דפת שאסור לאוכלו אסור למוכרו לגויים דילמא הדר ומזבנו לישראל אחר כדחיישינן בפרק כל שעה (פסחים מ:) גבי החוא ארבא דטבעה בחישתא אבל לחתכו ולמכרו בחתיכות קטנות לגויים שרי דליכא למיחש דהדר זבניה לישראל וכ"כ המרדכי פרק אין מעמידין ומשום הכי נוהגים שלא לקנות פת חתוך מן הגוי שמא קנאו מישראל וכן כתב איסור והיתר האריך בלא מ"ד דין ט' וראה דפת חתוך הרבה שמוליכין עמהם אנשי המלחמה שמייבשין אותה וממלאין ממנו חביות הרבה אין בו איסור דידוע דלא קנאו מישראל ואין לחוש למה שחתכוה בסכין של גוי דחתיכה אחד או ג' דנתקנה בו השומן שדבק על פני הסכין בטל ברוב שאר החתיכות וכדכתב רבינו בטור אורח חיים בהלכות פסח (סי' תמז קג:) גבי זתים שכבשן מיהו אין היתר אלא בפת פלטר אבל בפת של בעל הבית אסור והא דכתב איסור והיתר האריך דאסור לקנות פת מן הגוי שמא קנאו מישראל היינו לומר פת פלטר אבל פת בעל הבית בלאו הכי אסור בין חתוך בין שלם ואם הוא ספק אם הוא של בעל הבית או של פלטר ובדוכתא דליכא למיחש שמא קנאו מישראל שרי דבספק דרבנן אזלינן לקולא וכמו שכתב השערי דורא על שם רבינו תם דדין השלכת קיסם דבספק אם נתן קיסם מותר:

כהאי גוונא בשבת של פרוגטמא פירוש של אסיפה כגון לסעודת מצוה ע"כ ומיהו כתוב באותה תשובה דהיינו דוקא בפת שהוא עיקר הסעודה ואם כולם אוכלים והוא אינו אוכל איכא איבה אבל מי שנהג איסור בחתאה של גויים וכיולא בה אסור לו לאכלם עם מי שאינו מזהר ממנה דכמה איכא בשוקא שאין נפשם מתאבה לאכול חמאה:

טז מצאתי כתוב בשם ספר אגודה בפרק העור והרוטב (סי' קמט) ארבעה מילין לגבל והוא הדין אדם המזהר מפת של גויים והוא בדרך אם יש פת של ישראל עד ד' מילין יתמין:

יא(ב) כתב המרדכי (שם) בשם ר"מ (תשו' מהר"ם ר"פ סי' לג) דהא דהתירו פת של גויים הני מילי של גויים אבל של ישראל ואפילו גוי ולא חיתה ישראל בגחלא אסור ואפילו לזבוני לגויים דילמא אתא לזבוני לישראל דחייישין בפרק כל שעה (פסחים מ:) גבי ההיא ארבא דטבעה בחישתא אבל ליתן לפועליו מותר כגון לפתח הלחם לשני חלקים דבעינן זה ליכא למיחש דילמא אתי לזבוני לישראל דאיכא היכרא טובא:

יב(ג) כתב עוד המרדכי (שם) מעשה בא לידי על תנור שאפו בו ישראל ג"פ ביום והכשירו התנור ע"י זריקת קיסם ובכל פעם שהיו אופין היו חוזרים להסיק התנור ולהכשיר ובאפיה האחרונה לא הכשירו התנור והוריתי דאפילו הכי פת שנאפה באחרונה מותרת דכיון שהכשירו אותו בשאר הסיקות וגם באפיה האחרונה נשאר קצת בעין מן הגחלים הבוערות מן הסיקות הראשונות שהכשירו התנור ודאי מותר אע"פ שלא זרק הישראל קיסם באפיה אחרונה דהא זריקת הקיסם אינה מעלה ואינה מורדת בתוך ההיסק ואפילו הכי אנו סומכין עליה כבני בבל הוא הדין נמי בהאי עובדא כיון דאיכא קצת גחלים משאר הסיקות שהכשיר בו התנור הפת מותרת מכל מקום לא רציתי לעשות מעשה להתיר עכ"ל (י):

יב כתב עוד המרדכי (שם סי' תתלא) אם נאפה הפת בתנור של גוי בלא חיתוי ובלא קיסם אפילו אם קרמו פני הפת בתנור מועיל חיתוי דישראל אחר כך כל זמן שהפת צריך לתנור ומשביח באפייתו עדיין דהוי גמרו ביד ישראל וכן תבשיל היה מועיל אף לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אך רבינו יהודה כתב דחיתוי דישראל לא מהני לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ביד גויים וכן לענין פת לא מהני לאחר שקרמו פניה עד כאן. והאגור (סי' אלף שב) כתב בשם שערי דורא (סי' עה) שאם לא הכשיר התנור יכול לתקן שיעשה אש בפי התנור כיון שהפת משבחת מן האש ועוד תקנה אפילו הוליא הפת להחזירו על ידי ישראל שנית בתנור [מ] אם הוא משבחת עכ"ל (יא) [בדק הבית] עיין בסימן שבסמוך [עד כאן] כד]:

סימן קיג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] דין שלקות שבשלם גוי בבית ישראל: דבר הנאכל כמות שהוא חי או שאינו חשוב להעלות על שלחן מלכים אין בו משום בישולי גוים: [ה] אם אין הגוי מכוין לשם בישול מותר: [ו] אם היה תחלת הבישול או סופו על ידי ישראל מותר: [ח] כל שנתבשל על ידי ישראל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בו משום בישולי גוים: [ט] נתבשל על ידי גוי כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל: [י] הניח ישראל על גבי גחלים עוממות ובא גוי והפך בו ונתבשל: [יא] הניח ישראל על גבי האש והניח גוי לשמרו ואין ידוע אם סלקו הגוי והחזירו מותר: [יג] מלוח או כבוש או מעושן בידי גוים מותרים אפילו בישלם גוי אח"כ: [יב] דין דגים גדולים מלוחים שבישלן גוי: [יד] ביצים שבשלם גוי אסורים: [טו] דין תמרים שבשלם גוי: [ב] עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובשלם הגוי: [ג] דין פנאד"ה שאפאה גוי ודין ירקות הנאכלין כמות שהן ובישלם עם בשר: [טז] כלים שבישל בהם גוי דברים שיש בהם משום בישולי גוים אם הם אסורים:

א (ה) [א] **שלקות שבשלם הגוי אסורין** א]. כתב המרדכי פרק אין מעמידין סימן ע"ה דר"י לא היתיר לאכול פת שנתערב בקערה אלא דוקא דיעבד אם היה מעורב בקערה בלא ידיעתו אבל לכתחלה שיש בקערה לחם שאינו כשר פשיטא דאסור דהוי כמו מערב בידים כך היה מפרש ה"ר יחיאל מפרי"ז עכ"ל: **כתב** בשערי דורא סימן ע"ה דפת שאסור לאוכלו אסור למוכרו לגויים דילמא הדר ומזבנו לישראל אחר כדחיישינן בפרק כל שעה (פסחים מ:) גבי החוא ארבא דטבעה בחישתא אבל לחתכו ולמכרו בחתיכות קטנות לגויים שרי דליכא למיחש דהדר זבניה לישראל וכ"כ המרדכי פרק אין מעמידין ומשום הכי נוהגים שלא לקנות פת חתוך מן הגוי שמא קנאו מישראל וכן כתב איסור והיתר האריך בלא מ"ד דין ט' וראה דפת חתוך הרבה שמוליכין עמהם אנשי המלחמה שמייבשין אותה וממלאין ממנו חביות הרבה אין בו איסור דידוע דלא קנאו מישראל ואין לחוש למה שחתכוה בסכין של גוי דחתיכה אחד או ג' דנתקנה בו השומן שדבק על פני הסכין בטל ברוב שאר החתיכות וכדכתב רבינו בטור אורח חיים בהלכות פסח (סי' תמז קג:) גבי זתים שכבשן מיהו אין היתר אלא בפת פלטר אבל בפת של בעל הבית אסור והא דכתב איסור והיתר האריך דאסור לקנות פת מן הגוי שמא קנאו מישראל היינו לומר פת פלטר אבל פת בעל הבית בלאו הכי אסור בין חתוך בין שלם ואם הוא ספק אם הוא של בעל הבית או של פלטר ובדוכתא דליכא למיחש שמא קנאו מישראל שרי דבספק דרבנן אזלינן לקולא וכמו שכתב השערי דורא על שם רבינו תם דדין השלכת קיסם דבספק אם נתן קיסם מותר:

הפת להחזירו על ידי ישראל שנית בתנור [מ] אם הוא משבחת עכ"ל (יא) [בדק הבית] עיין בסימן שבסמוך [עד כאן] כד]:

דרכי משה

(י) **ובאיסור** והיתר הארוך כלל מ"ד (דין י) הוסיף להתיר דאפילו עמד התנור פנוי בין היסק להיסק אם הוא עדיין תוך מעת לעת להיסק שהכשיר ישראל את התנור כל הפת מותר דעדיין היסק ראשון מועיל לפת האחרון דחום הראשון מועיל גם עתה דדבר הנראה לעינים שתנור נוח להתחמם אם הוסק גם אתמול ואפילו לא הכשיר הישראל התנור רק ביום א' ובכל יום ויום אפה גוי פת שלא עמד התנור יום שלם בלתי היסק כל הפת מותר מכח היסק הראשון עכ"ל: (יא) **ובהג"ה** שערי דורא (סי' עה אות ב ד"ה ולא) בשם מהרא"י דהכי נהיגין דדי בהיכר כל דהו עכ"ל:

פרישה

קיג (ה) **שלקות שבשלם גוי אסורים.** פירוש כל דבר המבושל קרוי שלקות ובסוף הסימן יתבאר דאפילו שפחות שלנו נכריות שמבשלות בבית ישראל

דרישה

קיג [א] **שלקות שבשלם כו':**

חדושי הגהות

[מ] עיין בסימן שבסמוך (העתיק מבדק הבית):

הגהות והערות

כד] כ"ה בב"ה דפוס שלוניקי (שנת שסה) ודפוס ויניציאה (שנת שסו) ובדפוסים ישנים ובדפוסי קעניגסברג ווילנא ליתא שם בדק הבית זה והוא טעות המדפיסים:

קיג א] היינו בין בישול דקדרה בין בישול דצלי דגם צלי איקרי מבושל כדכתיב (דברי הימים ב לה יג) ויבשלו הפסח באש, וכן מוכח בגמרא (ע"ז

לישני ולחומרא עכ"ל ול"ע מיהו לענין הלכה הסכמת הפוסקים לקולא דאין אסור אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא מי וגם הוא עולה על שלחן מלכים אכן בפרק במה טומנין (שבת דף נ"ח.) איתא דאדם משוב יש לו להזהר אף בדבר שנאכל כמות שהוא מי ופרש"י לפי שהרואה אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר דהכי איתא התם רב נחמן אמר ליה לברו עבדיה אייתי לי מיא דאתיס קפילא ארמאה שמע רבי אמי ואיקפד וקאמר תלמודא דטעמא דרבי אמי דאע"ג דהלכה כרב דבר שנאכל כמות שהוא מי אין בו משום בישולי גוים אדם משוב שאמי ומייתי לה הרי"ף (כג:) והרא"ש (פ"ד סי' יב) לשם אלמא דהכי הילכתא דאדם משוב יש לו להזהר אף בדבר שנאכל כמו שהוא מי והכי נקטינן. ואיכא למאה למה לא כתבו רבינו: **כתב** בית יוסף וז"ל אמרינן בגמרא דמטין ועשאן גוי קליות שרי וכתב הר"ן דטעמא מפני שלא נשתנו מברייתן אבל הרמב"ם כתב בפי"ז דטעמא דלא גזרו עליהן מפני שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות ועל פי דברים אלו נהגו היתר באפויים קלויים שקוליס הגויס עכ"ל וכן ראיתי בהגה"ה וז"ל נשאל למהרא"י על פולין שקורין בל"א ערבי"ש שקולין אותו הגויס במחבת שלהן העשויה לכך ובכף שלהן וקורין אותו בלשון בהמ"י פיטשאלק"י נראה למהרא"י היתר גמור כי אתס כלי גויס אינן בני יומן וגם אינס עוליס על שלחן מלכים לאפת בהן הפת וקצת ראיה מסמ"ג לאוין מצוה יוס טוב (כה ע"ג) שכתב האידנא מורמסיס דשלקי ליה גויס מותריס ואין חילוק נכון לחלק בין פולין למורמסיס ט] עכ"ל ועיין עוד בסמ"ג בדף כ"ה ע"ג בדין מת ביוס טוב ועיין עוד בסמ"ג סוף הלכות יין נסך (לאוין קמא) דף נ"ז ע"ב וכתב שם שקיבל מרבינו יהודה דשכר אסורות (הי"ז) דטעמא דלא גזרו עליהן מפני שאין אדם מזמן את חבירו על הקליות ועל פי דברים אלו נהגו היתר באפויים קלויים שקוליס הגויס ולא פקפק אדם עליהס אס לא במקוס שנהגין למשות המחבת בשמן בשעת קליה והוא מקוס שיש לחוש שמא ישימו חלב במקוס שמן (ג):

דגיס קטניס וכו' וכתבו המוספות (ד"ה איכא ביניהו) והרא"ש (סי' כה) והרשב"א (בחולין אס) והר"ן (עו. דיבור הראשון) שפסק רבינו תס כתרי לישני להקל ואין אסור משוס בישולי גויס אלא אס כן עולה על שלחן מלכיס ואין נאכל כמות שהוא מי ודקדק כן מדברי התלמוד וכן דעת ר"ת ח] וכן פסק הרמב"ס ז"ל בפי"ז מהלכות מאכלות אסורות (הע"ו) ולא כהרמב"ן (לז: ד"ה פסק ר"ת) דפסק כלישנא דקורמי לחוד וכבר דחה הר"ן דאיתו. וכתב הרמב"ס דטעמא דבעינן שיהא עולה על שלחן מלכיס הוא מפני שעיקר הגזרה משוס חתנות שלא יזמנו הגוי בסעודה ודבר שאינו עולה על שלחן מלכיס לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו: **ומ"ש רבינו או לפרפרת.** כן נראה מדברי הרמב"ס (פי"ז מהמ"א הי"ט) שכתב גוי שהלית אור באגס כדי להעביר החליר ונתבשלו בו מגביס הרי אלו מותריס ואפילו במקוס שהן עולין על שלחן מלכיס משוס פרפרת:

אבל דבר הנאכל כמו שהוא חי אפילו הוא חשוב להעלות על שלחן מלכים או דבר שאינו חשוב לעלות על שלחן מלכים יב] **אפילו אינו נאכל כמו שהוא חי אין בו משום בישולי גוים:**

ב(א),יב(א) [בדק הבית] כתב רבינו ירוחם (נ"ז ח"ז קס ע"ד) התורמוס אין בו משום בישולי גוים לפי שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת פשוט בפרק החולץ (יבמות מו.) ויש אוסרים אותו כיון שאין אנו בני תורה כדאמרינן בסוף פרק רבי ישמעאל (נט.) וראשון עיקר וכ"כ הרא"ש (סי' ה) בפ"ק דביצה (ו.) בההיא דמת ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממין עכ"ל י] [עד כאן]: **ואמרינן** בגמרא (לז:) דמטיס ועשאן גוי קליות שרו [בדק הבית] כתב רבינו ירוחם (שם) יש מפרשים אפילו אין נאכלין כמו שהם חיים והרשב"א כתב בתורת הבית (הקצר ב"ג ש"ז צד.) דוקא נאכלין כשהן חיים כגון חטה שיש בני אדם שכוססין אותה חיה עכ"ל [עד כאן] וכתב הר"ן (יד: סוד"ה רבי) דטעמא מפני שלא נשתנו מברייתן יא] (ב) אבל הרמב"ס כתב בפרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות (ג) ועי"פ דברים אלו נהגו היתר באפויים קלויים שקוליס הגויס ולא פקפק אדם עליהס אס לא במקוס שנהגין למשות המחבת בשמן בשעת קליה והוא מקוס שיש לחוש שמא ישימו חלב במקוס שמן (ג):

דרכי משה

להתיר להניח שפחות גויות לבשל ולצלות בבית ז] ואין שולחין יד בתבשיל או בצלי כלל ואפשר שסמכו אהא דאי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית בגחלים עכ"ל ושמעינן מכאן דחיתוי מהני אפילו לא כיון להתיר על ידי חיתוי זו אלא עשאו בלא כוונה וכן הוא בכלבו (סי' ק סח ע"ד): (ב) **וכן** הוא בהגהות אשיר"י פ"ב דע"ז (סי' כח) ולכן נוהגין לאכול קומפש"ט של גוים אע"פ שמבשלין אותו עכ"ל ובאיסור והיתר הארוך כלל מ"ג (דין א) דאין לחלק בין נשתנה ללא נשתנה עכ"ל: (ג) **וכן** מצאתי בהגהות מוהר"ר אברהם מפראג שהתיר קטניות שקורין בלשון אשכנז ערבי"ס שקולין הגוים בכליהם שאין בהן משום בישולי גוים וכתב דכן משמע בסמ"ג הלכות יום טוב סימן ע"ה (עשין כה ע"ג) דנוהגין היתר בתורמוס של גוים וגם ליכא למיחש שבישלו אותן בכליהם דסתם כלי גוים אינן בני יומן: **וכתב** עוד בארוך (כלל מג דין ב) דכל שהוא נאכל כמות שהוא חי ע"י הדחק לא מקרי נאכל כמות שהוא חי וכל שעולה על שלחן

חדושי הגהות

[ג] נ"ל דזה נכתב שלא במקומו ומקומו הוא קודם מ"ש אבל הרמב"ס כתב וכו' וכוונתו לומר דעל פי טעם הר"ן דכל שלא נשתנה מברייתו כו' נהגו היתר באפויים כיון שלא נשתנה דאילו להרמב"ס אין היתר לאפויים קלויים כיון דאינם נאכלים חיין ועולין על שלחן מלכים ואס נפשך לומר דקאי אף להרמב"ס דגם באפויים שייך הך טעמא דאין אדם מזמן חבירו על הקליות לא ולמד הא הרמב"ס בעצמו פי"ז מהמ"א (הי"ח) אוסר באפויים שלוקין אס לא דיימא לחלק בין קליות לשלוקות ויש קצת הוכחה לחילוק זה מסתירת דברי הרמב"ס שהרי הרמב"ס בעצמו אס (הי"ז) מתיר בקליות מכל מקוס לא ראיתי לאחרונים מחלקים בכך (כנסת הגדולה (הגב"י אות יט)) ועיי"ש:

הגהות והערות

ז] **בד"מ** הארוך הנדפס ובדרכי משה הקצר (דפוס ברלין ודפוס דיהרנפורט) הנוסח להניח שפחות גויות בבית ותיבות לבשל ולצלות ליתא, ובהגהות שערי דורא הנוסח להניח שפחות גויות "לבשל ולצלות" בביתא, ובחידושי הגהות (דפוס דיהרנפורט) הגיה בדברי הד"מ דצריך לומר שפחות גויות "לבשל ולצלות" בבית וכנראה שהגיה כן על פי לשון הגהות שערי דורא, ובד"מ הקצר דפוס קנניגסברג ודפוס וילנא נשתבש הלשון וכתוב שם לבשל ולצלות "בשבת" והוא ט"ס: ח] **ברשב"א** הנוסח וכן "נראה" שפסק ר"ח, ועיין במרדכי (סימן תחל) שכתב "ויש שפסקו כתרי לישני ולחומרא וכן ר"ח", וכתב מהר"ם מטיקטין בהגהותיו על המרדכי שם בזה"ל צ"ע בפירוש הר"ן כי שם כתב דר"ח פוסק כשתי הלשונות ולקולא, ובהגהת מיימוניות פי"ז דהמ"א (אות ר) כתב בשם אבי"ה (סי' אלף סה) שפוסק כשתי הלשונות לקולא וכתב דיש פוסקין כתרי לישני לחומרא ע"כ ולא הזכיר ע"ש ר"ח, ועיין ב"ח, ועיין כנסת הגדולה (הגב"י אות ט) שכתב דמלשון הרשב"א אפשר לדייק דדעת ר"ח להקל ואפשר לדייק להחמיר עיי"ש: ט] **עיין** מנחת יעקב כלל עה אות לא שמביא ראיה מדברי הרמב"ם דיש חילוק גדול לחלק ביניהם, עיי"ש: י] **יראה** ודאי דלא הוצרך הבית יוסף להביאו מדברי רבינו ירוחם אלא מפני מ"ש רבינו ירוחם דיש אוסרים אותו וראשון עיקר, דאילו לעיקר הדין תלמוד ערוך הוא בע"ז פרק רבי ישמעאל וביבמות פרק החולץ דתורמוס כיון שאינו עולה על שלחן מלכים אע"פ דאינו נאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישול גוים לבני תורה, ובמנהגי האר"י כתוב צריך ליזהר שלא לאכול תורמוסין המתוקין מן הגוים כי אע"פ שאין עולין על שלחן מלכים השרים אוכלים אותם. (כנה"ג בהגב"י אות כה): יא] **ובכסף** משנה (פי"ז מהמ"א הי"ד) כתב דכן פירש רש"י (לח ע"ב ד"ה והחמין וד"ה וקליות), ועיין בר"ן (טו ע"א סוף דיבור ראשון) שכתב שלא ראה לראשונים מפורש דכל שלא נשתנה ע"י האור יהא מותר, ולפ"ז מובן היטב מ"ש הדרכי משה (אות ג) ונ"ל ללמוד מדברי הר"ן וכו' דלא חילקו בין דבר שנשתנה ללא נשתנה: יב] **כ"ה** בכת"י ובדפוסי ספרד ובדפוס שלוניקי, ובטור הנדפס עם ב"י דפו"ר ועם דרישה ופרישה דפו"ר הנוסח או דבר "שאינו נאכל" על שלחן מלכים:

קיג (א) דבר שאינו נאכל כו'. סעמא דעיקר סגזירה משום מחמות ודבר שאינו משוב כ"כ אין לחם מזמין חבירו עליו: (ב) פגאד"ה שאפאה עובד כוכבים כו'. בטור כתוב פגאד"ה של עובד כוכבים וכתב ב"י דהוא טעות סופר דממה איריא של עובד כוכבי' אפילו של ישראל נמי דהא ביטולי עובדי כוכבים אפילו בשל ישראל אסור עכ"ל ומתוך לפי דברי מה דפיים הטור וש"ע אפילו למי שמוסג סיתר בפת של עובד כוכבים ובפת של ישראל ליכא מאן דאמר אם אפאה עובד כוכבים בלא מיחוי ישראל כמ"ש הטור סימן קי"ב ואי מיירי במיחוי גם המומן לא יאסר דפת של ישראל יש לו דין שלקות וכן דאיתי בהגהת סמ"ק סי' ר"ז וז"ל ואם לא הכהירוהו בקיסם אפילו הפשעיד"ל עלמה אסורה בלא בליעה שומן דנכי דהתירו פת של עובד כוכבים מ"מ פת של ישראל שנאפה עובד כוכבים בלא הכהר אתגור אסור עד כאן לשונו ע"כ יותר נכון הגי' פגאד"ה של עובד כוכבים אלא דבאמרי' ומרדכי פ' אלו טרפות כתוב בהדיא פשעיד"ל של ישראל של דגים שנאפה עובד כוכבים כו' ויש לחמוה עליהם כמו שזכרנו ויש רוצים לייחב דמיירי דהוכהר אתגור על ידי קיסם או מיחוי וזה מהני לפת ולא לחבשיל כמ"ש ב"י בסי' זה בקס הר"ן וזה אינו דהא בהדיא פירש המרדכי פרק אין מעמידין והביאו רמ"א בסמוך דאף בחבשיל מהני מיחוי כמו בפת ולריך לדחוק ולומר דשל ישראל דעקר אלו דגים שלקחו דגים משל ישראל בתוכן שאין איסור בחבשיל דגים אסורים אבל הטיסה עלמה היא של עובד כוכבים ולא היה שום הכהר בהגור מ"ה לאסור משום שומן דגים אח"כ מלאחי בלאחר"י של זקני מהר"ר יצחק בר בלבלא ז"ל שמהק הגי תרי חיבות של ישראל וכן ל"ל עיקר דבשל עובד כוכבים מיירי ומה שהקשה ב"י אפילו של ישראל לא דק בקושיא זאת דעיקר דבוהא היא כיון דבשל עובד כוכבים היא והמקום הוא שם עוגבים היהר בפת של עובדי כוכבים ממילא ס"ל דגם בשומן אין איסור דהקמה הוא עיקר כמ"ש לפני זה קמ"ל דבאן לא אמרינן כן כיון שהשומן בטיל לא בטיל ובן מ"ש אח"כ גבי ירקות דהם מותרים משום ביטול עובד כוכבים וס"ל דהטעם של בשר שנבלע בהם הוא טפל ובטל בירקות קמ"ל דלא וא"כ א"א לרבינו למיגקט של ישראל דאין סיו הרווייהו אסורים בלא רבותא זאת כן נראה לי ברור*). ולריתי דאם בשומן אות אז של בהמה אין איסור ביטול עובד כוכבים כי מסתמא בבר מהוהר ואין ביטול אחר ביטול: (ג) בשפחות שלנו. פי' הקנויות לנו ומוזהרין אנו על מלאכתן בשבת מן התורה ואין מבלה זה

ביאור הגר"א

קיג [א] דבר כו' וגם כו'. כפ"ש תוס' שם לפשנא בהרא מוסיף על לשנא קמא מדאמר איבא בינייהו כו' ולא נקט כמה דברים שעולין על שולחן מלכים ונאכלין חיים וכן פ"ל לר"ל בפפ"ד דשבת וא"ר יוסף שם כו' וכן בפ"ב דפ"ק בר"י נשיאה אי משום דאשתי כו' וכן סתמא דגמ' ע"ז ל"ח ב' אי משום בשולי עובדי כוכבים כו' והלכה כלישנא בהרא דר' יוחנן פ"ל כוותיה כמש"ש נ"פ א' ויבמות פ"ו א' ועתוס' שם ושם: [ב] ללפת. גמ' שם: [ג] או כו'. טור וכפ"ש שם עובד כוכבים שהצית כו' אלא משום בשולי עובדי כוכבים ופו' הרסב"ם שהן באין לפרפרת: [ד] אפילו כו'. רש"י ל"ה ב' ד"ה והשלקת: [ה] ובבית. תוס' ל"ח א' ד"ה אלא כו': [ו] ומותר כו'. כפ"ש ל"ז ב' חסין ועשאן קליות מותרין וה"ה לאלו וכפ"ש הרסב"ם דאין אדם מוזהר לחבירו על קליות ות"ש דאינו בכ"ב: ללפת. גמ' שם: [ז] מכיון שהיה כמוהו. כמ"ש ל"ז ב' חסין ועשאן קליות מותרין וה"ה לאלו וכפ"ש הרסב"ם דאין אדם מוזהר לחבירו על קליות ות"ש דאינו דקרא בעינן (ובעכפ"ד דבכת וכ"כ דמ"ק וג"ש) וכ"כ רש"י ל"ח ב' ד"ה והחמין כו' וד"ה וקליות כו' אלא שלא ראיתי לראשונים שפ' דכל שלא נשתנה ע"י האור דמותר (ע"כ): [ח] וכל פירי כו'. כפ"ש שם ל"ח ב' בשמן ואע"ג שהיו מתחלה זיתים. ד"ס: [ח] וכן ירקות כו'. ר"ל אע"ג שאין השומן בהן ולא שייך טעם הראשון של הוס' שהוא בהן ח"ש ונבלע בו': [ט] יש מי כו'. כיון דקנוי לישראל למעשה ידיו ומוזהר עליו ומוזהר לרצונו דהוי קירוב דעת ובערבא"א פי' פ"ח: [י] יש כו'. הוא הרשב"א וראיה מדפרה ב"ז א' לדב בעבדים קבנים ואם איתא כיון דאין יודע בפיב בעבודת כוכבים אין אסור אלא משום תתנות מנ"ו

באר היטב

קיג (א) עולה. כתב הש"ך דמדברי המחבר והרב בד"מ משמע דאפי' לא נשתנה מבריותו ע"י האור אסורה אבל בתמת נראה עיקר בש"מ דאין אסור משום בשולי עובדי כוכבים אלא כשנשתנה מבריותו ע"י האור וכתב אר"ה דקרביים וקורקבן ובני מעיים אע"ג דאמרינן לעיל ד"ם ע"ה אוכליהן לאו בר מינם ולא הוי מ"מ אסורים משום בשולי עובדי כוכבי' וכמהין ופטריות עולה עם"מ העובדי כוכבים דמותר משום שאין עולין עם"מ: (ג) אסורה. דוקא של דגים לו שומן חי של בשר אבל שומן של בשר לו אוזא שבכר מהוהר אין בו משום בשולי עובדי כוכבים דאין ביטול אחר ביטול. ש"ך: (ד) בפת. כי הפ"ז וש"ך לפת שעולות בביצים בפי' קי"ב משום דהתם הקמת עיקר והביצים עפלים משל"כ כאן כיון שהשומן בטיל לא בטיל: (ה) בשפחות. פי' הפ"ז וש"ך דהיינו אותן הקנויות שלנו בשבת מן התורה ואלכך ליתיה בכלל גזירות מחמות אבל ולאחר בשבת אחר מותר בתחיה לאפוה מיד מפני שמתליפין אח אסורו ומ"ש כמו שפירשנו הוא ומותר כמו שפירשנו הוא ומותר כמו שפירשנו הוא (ר"ל ומותר כמו שפירשנו הוא ומותר כמו שפירשנו הוא) מקודם דמליפין ממן שרי ודאי אלא יקשה הא בשאור נמי אסור מכח שפ' מקודם דמליפין אח אסורו ומ"ש מיד מפני שמתליפין אח אסורו ומ"ש מיד מפני שמתליפין אח אסורו ומ"ש מיד מפני שמת

דמסני : (ט) וסלקה ובא עובד כוכבים והחזירה . לאו דוקא שסיסראל סילקה אלא הוא סדין אם עובד כוכבים סילקה לאיזה צורך שים לו בזה והחזירה דאסור כדמוכח בסעיף י"א דאם הוא ודאי סיסלקה עובד כוכבים עד אלא הגיע למאכל בן דרוסאי דאסור ואלא לי דכל שכן הוא דאסור בסילקה עובד כוכבים כיון שהעובד כוכבים עלמא ביטל מעשה ישראל ועשה מחדש הכל ממילא עקר שם ישראל ממילא"ה זו וזה גרע ממה שנעקרה ממילא"ה ישראל ואפילו אם תמצי לומר שגרע טפי אם סילקו ישראל מ"מ לא קשיא אמאי לא קמ"ל דבותא כאן דאפילו סילקו עובד כוכבים אסור דיש לומר דקמ"ל דאפילו בסילק ישראל אין איסור רק קודם שהגיע למאכל בן דרוסאי ולא אמ"כ ובאמת עכ"ח בזה מו"ר ז"ל לישב שי הסתפיקים הללו אהדדי ומ"ש שם דבדיעבד מותר אם סילק עובד כוכבים והחזירה אין לסמוך על זה כלל דדבר זה היה פשוט לרשב"א באורך דהוא אסור אלא שהביא ראיה מפי' רביו הגאון אלא דאין לאוסר על זה מספק כיון דהוא מילתא דרבנן וכן כתב ב"י וכן בעור המשמעות כך דקוקא בספק סקילו בזה אבל בודאי לא והוא מילתא דמסתברא דכל דאסילק ליה מעשה קמא פגים הדשות באו לכאן והוי ביטול עובד כוכבים ממש ולא אפיה שוין דאסור וכן כתב בפרישה ובלבוש : (י) ויש מתירין בכל ענין . דדוקא לקולא אמרינן דסמאכל בן דרוסאי הוי ביטול אלא יאסרו אמ"כ הטעוד כוכבים אבל להיתרא לא ועדיין מסתי אם יגמור ישראל אמ"כ : (יא) וכן כל ספק כו' . פי' שים ספק אם מיתה ישראל באור לא : (יב) ואם צלאן עובד כוכבים כו' . דכיון שנאכלין כמות שהן מין ע"י המליחה אין בהם משום ביטול עובד כוכבים ועל המליחה לא גזרו אלא גזרו רק בביטול שעל ידי אש אלא אפי' ע"י אש אם אין כאן ביטול עובד כוכבים דהא אמרינן בגמרא דגים קטנים אינם עולים על שלחן מלכים תירץ ב"י דאמר המליחה עולין הם ורש"ל תירץ דאינם קטנים לגמרי ומו"ת ז"ל תירץ דהמין דאותן דגים הם קטנים לעולם והן אשורין אבל אמ"כ אין עולין כל זמן שהם קטנים : (יג) ובשר מלוח כו' .

(ה) בוונה . (ואו"ה מולק) כתב בד"מ דה"ה דניפוח בתם בפה מהני ועי"ל סעיף ד' בהב"ה : (ע) וסלקה . כתב הש"ך לאו דוקא סלקה ישראל אלא ה"ה סלקה עובד כוכבים והחזירה אסור . (וכ"ד הש"ז) : (י) עיין . דדוקא לקולא אמרינן דסמב"ד הוי ביטול אלא יאסרו אמ"כ עובד כוכבים אבל לאומרא לא ועדיין מהני אם יגמור ישראל אמ"כ ע"ז (וכן הסכמת רוב הפוסקים) : (יא) לשמרו והוא בעיין שאין לאוס בו שהחליפו העובד כוכבים ועי"ל סי' קי"ח ס"י : (יב) צלאן . דכיון שנאכלים כמות שהן מין ע"י מליחה אין בהם משום בטול עובד כוכבים אלא גזרו רק בביטול שע"י האש וכתב הב"ח דגים קטנים אינם עולים עש"מ היינו בדגים קטנים שגידול שלהן גדול ואותן דגים בקטנותן אינם משובים ואינם עש"מ אבל דגים קטנים שגידול שלהם לעולם קטן הם הטובים ועשש"מ ומהכרש"ל כתב דמיירי לתיקן קטנים לגמרי (וכ"כ הש"ל דף ע"ז) : (יג) הדרחק . כתב או"ה דחבובים וערמונים הנקרלים בג"ל קטפטי"ן אינן אלא מין אלא ע"י הדחק ויש בהן משום בטול עובדי כוכבים וח"ח כתב אמין נראה בערמונים דהא בטול עובד כוכבים אסור ונקט עכ"ל . (וכן לאיתי בתדיעות האלפש"ד) : (יד) מלוח . כתב הש"ז דאם מלחו הרבה ונשתהה זמן רב במלחו עד שרמאו לאכילה כך בלא ביטול דינו כמו דגים

(הגהות מ"ד בהלוקח בלל מ"ג ובמרדכי פמ"מ) יי ואפילו מיתוי בלא (ח) בוונה מהני ומועיל (ממשמעות מהרמ"י בהגהת ש"ד וכל בו) (יט) וי"ש דאפילו לא מיתה ישראל (כ) ולא הסליך שם קיסם רק שהעובד כוכבים הליקן הלם מלם של ישראל שרי (או"ה שם בשם מהר"ם) :

ד ה *) נתן ישראל קדרה על האש (טז) יב (פ) וסלקה ובא עובד כוכבים והחזירה יג אסור (°) אא"כ הגיע למאכל בן דרוסאי [כא] שהוא שליש בישולו כשסילקה :

ד ט [כב] יא אם בישלו עובד כוכבים כמאכל בן דרוסאי וגמרו ישראל יש לאסור יב אלא אם כן הוא ערב שבת או ערב יום טוב או שיש הפסד מרובה בדבר . (י) יד [כג] (ויש מתירין (ג) בכל (י) ענין)

(עור בשם הרמ"ם וכ"ן וכ"ף ומהר"מ ואו"ה וסמ"ק סימן שכ"ג שר' יקר עשה כן מעשה וכ"ה בכל בו וכ"פ בשה"ם ומנהגי מהר"ם ומרדכי ואגודה פמ"מ ורמ"ה בש' כ"ה וסמ"ג דף ל"ז ע"ב ושכן קבל מר"י ור' יהודה בי"ז ח"ש שכן הסכימו רוב הפוסקים ולא כדת הטיג הכ"י בב"ה אר' יהודה בזה עיין שם) (ד) וכן מוכגין :

ו [כד] יג הניח ישראל על גבי גחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם [כה] כמאכל בן דרוסאי ובא עובד כוכבים והפך בו ונתבשל אסור : יא [כו] יד הניח ישראל על גבי האש טז והניח עובד כוכבים (יא) לשמרו והפך בו ואין ידוע אם סלקו העובד כוכבים עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי מותר . (דספק דבריהם לקולא) (עור) (יא) וכן כל ספק ביטולי עובדי כוכבים וכיוצא בו מותר :

יב טז [כז] טו דגים קטנים שמלחן ישראל [כח] או עובד כוכבים הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בישול (יב) [כט] ואם (יג) צלאן עובד כוכבים אחר כן מותרים [ל] טו אבל דגים מלוחים גדולים אינם נאכלים אלא ע"י הדחק לפיכך אם צלאן עובד כוכבים *) אסורים [לא] ויש מתירין :

הגה [לב] יז וכן כל דבר שנאכל מי ע"י (יג) (ה) הדחק ובשלו עובד כוכבים דינו כדגים גדולים (ד"ע) (יד) [לג] ובשל (יד) מלוח אינו נאכל כלל כמו שהוא מי ואסור אם נתבשל ע"י עובד כוכבים (תוס' פ' הכולן) :

(שיטת קי"ב בש"ע סעיף ח') *) נתן ישראל קדרה על האש ונסלקה ובא עובד כוכבים והחזירה אסור כו' . לאו דוקא סלקה ישראל אלא אפילו סילקה עובד כוכבים מעצמו והחזירו אסור כמבואר בדברי הרשב"א בה"ה בפסיטו' ובדברי המחבר לקמן בסעיף י"ל וכמ' הש"ת הלריך על הרשב"א בזה ודעתו כל שסילקו העובד כוכבים מעצמו קודם שיתבשל כמאכל בן דרוסאי והחזירו אין בו איסור ואע"פ שהרבנים בהוכיח מלד עצמן דדברי הרשב"א מ"מ לפעד בלא כלום אי אפשר וע"ל ראיה לזה מהירושלמי דגרסינן התם ישראל ועובד כוכבים שהן שותפין בקדרה ישראל שופת והעובד כוכבים מעבר מי ממחיר שכיון מיעבר ישראל מחיר אמר רבי בנימין והוא שנתבשל כמב"ד ר"א בעי אי נתבשל כמב"ד ונמס לי ישראל מחיר אחילו עובד כוכבים מחיר מכלל דסשיטת להן דאי לא נתבשל כמב"ד ישראל מחיר ואע"פ שהישראל שפתה מתחלה אינו אלוס כל שאתר וסילקה עובד כוכבים ולריך ישראל לחזור ולהניח בתחלה ובינבל מחמת הנהתו בלא סילוק עובד כוכבים כמב"ד ועוד נראה להביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ק דעבודת כוכבים לא אלבת לגור מימיך ולחיה עובד כוכבים וישראל שפפתו שתי קדרות על גבי כירה אחת ולא הבו להם תבשיל ביטולי עובד כוכבים ונשתבשל יש לנדקה דמתי בש"ע ישלאות אחר שפפת הישראל הקדרה על גבי אור אלא משמע שהיה לנו לחוש אולי ישלקנו העובד כוכבים מעל גבי כירה קודם ביטול דאיסור, משום בטולי עובדי כוכבים ועכ"פ הדין פשוט אלא מדברי הש"ת : (שם סעיף י"ב) אסורים ויש מתירין . בגמרא דב מלית מזקים ובר קפרא שרו ור' יוחנן אסר ופירש"י דב מלית שמלחו העובד כוכבים ומשמיתהו הוא אבל בלא ביטול ע"כ ובן דעת סמע"ש בסוף הל' מ"א שתמה וז"ל דב שמלחו עובד כוכבים ופירוש שעשון על שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרים אלוח אינו כרותה בגזירה זו עד כאן ולפי דבריהם לא דב זה אלאלו עובד כוכבים אח"כ שרי שהרי סיס מוכשר לאכילה מקודם ולא גרע מבשר שנלקה כמב"ד ולית בה משום בטולי עובדי כוכבים והא דאמרי' בגמ' דדגים קטנים אינם אינם משום ביטולי עובדי כוכבים מכלל דדגים גדולים אלוחים יש בהם משום בטולי עובדי כוכבים דגים קטנים אינם בטלים מעצמן דדגים קטנים בטלת כל דהו מתבשרי לאכילה משא"כ דגים גדולים דלריכין מיקון גדול להכשיר לאכילה ואם אדקה הרב בלבונו שתבר דב בטלתו עד שהכשירו לאכילה וגבי דגים קטנים לא כתב כן אלא מטה יהונתן (שם סעיף ח') נתן ישראל קדרה ע"ג האש כו' . עי' ש"רש"ק י"ב ובסה"ל אלאים סה"ת ובדברי המחבר לקמן בסעיף ט' ובמ"ש הרשב"א בה"ה בפסיטו' ובדברי הרשב"ם בתו"ה ש"ו דאיתו' אמר בכך וכ"ל דהרשב"ם ל"ל דהש"ם לא נחית לאמשיגן רק נופיה דדינא דהיכא דסוף הביטול בא ע"י עובד כוכבים אסור ונקט רק ליבא דאותבי' בסיגלא לך בלמת הוא ל"ל ואף אם מילקה העובד כוכבים לבד גם כן אסור ובאים הרשב"א הוא מדקאמר פ"ק דעבודת כוכבים דף י"ב לא בלבת לגור מימיך ולחיה ישראל ועובד כוכבים שפפתו שתי קדרות וכו' ולא אבו תבשיל מבשר ביטולי עובד כוכבים ומ' הרשב"א דאיתא לאיתא שמא מילקה העובד כוכבים קדירה והחזירה ע"ג אש ומעשה ע"כ ע"ל דאף אם מילקה העובד כוכבים לאחר והחזירה ג"כ אסור וכמ"ש ע"כ ע"ל דמי בכ"י דכל הנחש הוא שמא יבוא לבשל לבתחלה בלא כיעוב . [הגה"ה ומדברי הרשב"א נראה לבל לבתחלה בלא כיעוב . עכ"ל הרשב"ם בתו"ס בית ג' שער ז' משמע דאיתו' מפרש כן דאם איתא הו"ל להביא מאם הדין תוספות שמא מילקה העובד כוכבים ולא הוצרך להביא מהך דס"ב מושמלא שהיה וכו' ודו"ק . ע"כ הגמ"ר מהרב מגדול מהרו"ל שלמה הכהן נ"י מ"ן דס"ק ווילנא) :

(ס"ע) רבי אמי אמ"ל יוחנן שם : יא עור בשם הרמב"ם ובשם ר"ה וכ"כ הש"ן בשם הסכים הרמ"ם : יב בשם הסכים הרמב"ם : יג בשם בשם הרמב"ם : יד ב"ז בשם בשם הרמב"ם מבריאתא מגיה ישראל בעבר וכו' עבודת כוכבים דף ל"ט : טו מיתמה דהכ אמי אמר רב שם : טז עור בשם

פרי חדש

(סימן קי"ב בש"ע סעיף ח') *) נתן ישראל קדרה על האש ונסלקה ובא עובד כוכבים והחזירה אסור כו' . לאו דוקא סלקה ישראל אלא אפילו סילקה עובד כוכבים מעצמו והחזירו אסור כמבואר בדברי הרשב"א בה"ה בפסיטו' ובדברי המחבר לקמן בסעיף י"ל וכמ' הש"ת הלריך על הרשב"א בזה ודעתו כל שסילקו העובד כוכבים מעצמו קודם שיתבשל כמאכל בן דרוסאי והחזירו אין בו איסור ואע"פ שהרבנים בהוכיח מלד עצמן דדברי הרשב"א מ"מ לפעד בלא כלום אי אפשר וע"ל ראיה לזה מהירושלמי דגרסינן התם ישראל ועובד כוכבים שהן שותפין בקדרה ישראל שופת והעובד כוכבים מעבר מי ממחיר שכיון מיעבר ישראל מחיר אמר רבי בנימין והוא שנתבשל כמב"ד ר"א בעי אי נתבשל כמב"ד ונמס לי ישראל מחיר אחילו עובד כוכבים מחיר מכלל דסשיטת להן דאי לא נתבשל כמב"ד ישראל מחיר ואע"פ שהרבנים שפתה מתחלה אינו אלוס כל שאתר וסילקה עובד כוכבים ולריך ישראל לחזור ולהניח בתחלה ובינבל מחמת הנהתו בלא סילוק עובד כוכבים כמב"ד ועוד נראה להביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ק דעבודת כוכבים לא אלבת לגור מימיך ולחיה עובד כוכבים ישראל שפפתו שתי קדרות על גבי כירה אחת ולא הבו להם תבשיל ביטולי עובד כוכבים ונשתבשל יש לנדקה דמתי בש"ע ישלאות אחר שפפת הישראל הקדרה על גבי אור אלא משמע שהיה לנו לחוש אולי ישלקנו העובד כוכבים מעל גבי כירה קודם ביטול דאיסור, משום בטולי עובדי כוכבים ועכ"פ הדין פשוט אלא מדברי הש"ת : (שם סעיף י"ב) אסורים ויש מתירין . בגמרא דב מלית מזקים ובר קפרא שרו ור' יוחנן אסר ופירש"י דב מלית שמלחו העובד כוכבים ומשמיתהו הוא אבל בלא ביטול ע"כ ובן דעת סמע"ש בסוף הל' מ"א שתמה וז"ל דב מלית שמלחו עובד כוכבים ופירוש שעשון על שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרים אלוח אינו כרותה בגזירה זו עד כאן ולפי דבריהם אם דב זה אלאלו עובד כוכבים אח"כ שרי שהרי סיס מוכשר לאכילה מקודם ולא גרע מבשר שנלקה כמב"ד ולית בה משום בטולי עובדי כוכבים והא דאמרי' בגמ' דדגים קטנים אינם אינם משום ביטולי עובדי כוכבים מכלל דדגים גדולים אלוחים יש בהם משום בטולי עובדי כוכבים דגים קטנים אינם בטלים מעצמן דדגים קטנים בטלת כל דהו מתבשרי לאכילה משא"כ דגים גדולים דלריכין מיקון גדול להכשיר לאכילה ואם אדקה הרב בלבונו שתבר דב בטלתו עד שהכשירו לאכילה וגבי דגים קטנים לא כתב כן אלא

מטה יהונתן

(שם סעיף ח') נתן ישראל קדרה ע"ג האש כו' . עי' ש"רש"ק י"ב ובסה"ל אלאים סה"ת ובדברי המחבר לקמן בסעיף ט' ובמ"ש הרשב"א בה"ה בפסיטו' ובדברי הרשב"ם בתו"ה ש"ו דאיתו' אמר בכך וכ"ל דהרשב"ם ל"ל דהש"ם לא נחית לאמשיגן רק נופיה דדינא דהיכא דסוף הביטול בא ע"י עובד כוכבים אסור ונקט רק ליבא דאותבי' בסיגלא לך בלמת הוא ל"ל ואף אם מילקה העובד כוכבים לבד גם כן אסור ובאים הרשב"א הוא מדקאמר פ"ק דעבודת כוכבים דף י"ב לא בלבת לגור מימיך ולחיה ישראל ועובד כוכבים שפפתו שתי קדרות וכו' ולא אבו תבשיל מבשר ביטולי עובד כוכבים ומ' הרשב"א דאיתא לאיתא שמא מילקה העובד כוכבים קדירה והחזירה ע"ג אש ומעשה ע"כ ע"ל דאף אם מילקה העובד כוכבים לאחר והחזירה ג"כ אסור וכמ"ש ע"כ ע"ל דמי בכ"י דכל הנחש הוא שמא יבוא לבשל לבתחלה בלא כיעוב . [הגה"ה ומדברי הרשב"א נראה לבל לבתחלה בלא כיעוב . עכ"ל הרשב"ם בתו"ס בית ג' שער ז' משמע דאיתו' מפרש כן דאם איתא הו"ל להביא מאם הדין תוספות שמא מילקה העובד כוכבים ולא הוצרך להביא מהך דס"ב מושמלא שהיה וכו' ודו"ק . ע"כ הגמ"ר מהרב מגדול מהרו"ל שלמה הכהן נ"י מ"ן דס"ק ווילנא) :

ביאור הגר"א

דלאו מילתא היא ולמר דהדלקת האש נמי מהני ליתא דדוקא נמרו ביד ישראל כה"ג מהני אבל לא החלתו בש"ש אלא דאי לא הפוך מי' ועו"ן : (יט) וי"א כו' . עט"ש לעיל דאפילו הדלקה לא מהני : (כ) ולא הסליך כו' . זה מהני בש"ש הר"ן כיון דקרוב בישול מהני כמו נמרו : (כא) שהוא כו' . רש"י פפ"ק דשבת : (כב) אם בישלו כו' . בש"ש שם עד שיהא תחילתו ונגמרו כו' ודוקא להקל אמרו כל כו' כמו בקרובי בשולי כו"ל וס' הראשונה נמרו ומ"ש מסך על סברא זו בש"ע בע"ש כו' : (ליקוט) ויש מתירין כו' . דלסברא הראשונה מש"ש והיפך בו ישראל מותר הל"ל עד שלא הגיע לבע"ד אבל בת"ה צ' ב' הכריע דאסור מפש"ש האי עובד כוכבים דחריך כו' משבע דאי לבשולי קבכוין אסור אע"ג דא"א דבחריכה יצלה צליה נמורה (ע"ג) : (כד) הניח כו' . הניח כו' ואין כו' . מדאכרינן מנין כו' ואין חושש אלמא דלא חיישינן להכי : (כז) דגים כו' . לשון הרמב"ם עד מותרים : (כח) או כו' וכמי' הראב"ד ורמב"ן דבמליחת עובד כוכבים ל"ם דשותר אלא בשצלאן עובד כוכבים וס' כו' יוחנן וכמ"ש אביי שם : (ליקוט) אבל דגים מלוחים כו' . כו' יוחנן דרב ס"ל כוותיה דאסר דגים מלוחים קטנים אין כו' הא גדולים אסורי . ר"נ בשם הר"י (ע"כ) : [לא] ויש מתירין . כמ"ש הרי"ף ורא"ש בשם גאון דאביי לא קאי אלא אביצת אבל בדג הדריגן לכללא ואין דבריו כו' ועוד דרבותיו היו דלא כהר"י וכן תמה עליו בת"ה : [לב] וכן כו' . אע"ג דשותרין לשלמל כמ"ש בפי"ח דשבת (קכ"ח ב') ה"נ מתירין שם בשר תפל ואפ"ה אסרינן לדגים קטנים וכמ"ש בגמ' באהיני שליקי וכמ"ש בסמ"ג : [לב] ובשר כו' . אע"ג דשותרין לשלמל כמ"ש בפי"ח דשבת (קכ"ח ב') ה"נ מתירין שם בשר תפל ואפ"ה אסרינן

באר היטב

(ח) בוונה . (ואו"ה מולק) כתב בד"מ דה"ה דניפוח בתם בפה מהני ועי"ל סעיף ד' בהב"ה : (ע) וסלקה . כתב הש"ך לאו דוקא סלקה ישראל אלא ה"ה סלקה עובד כוכבים והחזירה אסור . (וכ"ד הש"ז) : (י) עיין . דדוקא לקולא אמרינן דסמב"ד הוי ביטול אלא יאסרו אמ"כ עובד כוכבים אבל לאומרא לא ועדיין מהני אם יגמור ישראל אמ"כ ע"ז (וכן הסכמת רוב הפוסקים) : (יא) לשמרו והוא בעיין שאין לאוס בו שהחליפו העובד כוכבים ועי"ל סי' קי"ח ס"י : (יב) צלאן . דכיון שנאכלים כמות שהן מין ע"י מליחה אין בהם משום בטולי עובד כוכבים אלא גזרו רק בביטול שע"י האש וכתב הב"ח דגים קטנים אינם עולים עש"מ היינו בדגים קטנים שגידול שלהן גדול ואותן דגים בקטנותן אינם משובים ואינם עש"מ אבל דגים קטנים שגידול שלהם לעולם קטן הם הטובים ועשש"מ ומהכרש"ל כתב דמיירי לתיקן קטנים לגמרי (וכ"כ הש"ל דף ע"ז) : (יג) הדרחק . כתב או"ה דחבובים וערמונים הנקרלים בג"ל קטפטי"ן אינן אלא מין אלא ע"י הדחק ויש בהן משום בטולי עובדי כוכבים וח"ח כתב אמין נראה בערמונים דהא בטול עובד כוכבים אסור ונקט רק ליבא דאותבי' בסיגלא לך בלמת הוא ל"ל ואף אם מילקה העובד כוכבים לבד גם כן אסור ובאים הרשב"א הוא מדקאמר פ"ק דעבודת כוכבים דף י"ב לא בלבת לגור מימיך ולחיה ישראל ועובד כוכבים שפפתו שתי קדרות וכו' ולא אבו תבשיל מבשר ביטולי עובד כוכבים ומ' הרשב"א דאיתא לאיתא שמא מילקה העובד כוכבים קדירה והחזירה ע"ג אש ומעשה ע"כ ע"ל דאף אם מילקה העובד כוכבים לאחר והחזירה ג"כ אסור וכמ"ש ע"כ ע"ל דמי בכ"י דכל הנחש הוא שמא יבוא לבשל לבתחלה בלא כיעוב . [הגה"ה ומדברי הרשב"א נראה לבל לבתחלה בלא כיעוב . עכ"ל הרשב"ם בתו"ס בית ג' שער ז' משמע דאיתו' מפרש כן דאם איתא הו"ל להביא מאם הדין תוספות שמא מילקה העובד כוכבים ולא הוצרך להביא מהך דס"ב מושמלא שהיה וכו' ודו"ק . ע"כ הגמ"ר מהרב מגדול מהרו"ל שלמה הכהן נ"י מ"ן דס"ק ווילנא) :

חידושי רע"ק

מנ"ו (כע"ה מקב"ו) : (סעיף ט' בהג"ה) ויש מתירין בכל ענין . ובע' נמרו מפש אבל לא היפוך בעלמא . דרישה :

בעור

יד אפרים

(סימן קי"ב בשו"ע סעיף י"ב) ואם צלאן . עכה"ע ובכו"ם בעי מי היו"ד סי' קנ"ד : (שם בהג"ה) ע"ו הדחק . עכה"ע ובו"ם אמנם רובל מ' למ"ד מנהגי הכוכבים עד בתניעיה למ"ד והוזכין ומיבשין תוהן כדי לעשות גריסין ובוב אין נאכלים אלא ע"י בישול אחר מוקמין כיון שמתייבשים כ"כ עד שאין

גליון מהרש"א

(ס"ע סעיף ט') ויש מתירין בכל ענין . כשצריך עוד לבמוה בשולו אבל כשכבר נמנר לא ת' חב"י מ' ס"ם ועיין בגליון סימן קי"ב סעיף י"ב : (ס"ע סעיף י"ב) אינם נאכלים אלא ע"י הדחק . עיין ס"ו ס"ק י"ד דבדחק גדול לב"ע אסור: (ע"ז ס"ה י"ב) אין בהם משום בישולי עובדי כוכבים ועל המליחה. בעין זה בח"ם

(יו"ד ח"ב)

תאר שלמה

אמור ותופקי' בסס ר"ת (ולא כר' אברהם) בסס אדוני הרמב"ם מהין דפוס דהרמב"ן בסס בגמ'

אלא סגנה ליה נמי הרמ"ם דלא הכין סביר בהגיה וכיון דבגולי המורים פסבי לאסור חפי' לא בשתנו הכי נקיט נמי הר"ן ממה דמייתי דברי הרמב"ם בפירוש דבריו מורה באצבע דאית לחוש לדבריו והדבריס פסוטי' בכל פאינו בהכל כמות שהוא חי ועבר"ז לא אכלה לא שנה בשתנה לא שנה בשתנה

קיג א וגם עולה על שלחן מלכים בפרק אין מעמידין דף ל"ו מוכח דאוכל שלא כשתנה מברייתו על ידי האור אין בו משום ביטולי עכו"ם וכן דעת הר"ן סס וכתב שכן דעת רש"י ודברי הרי"ף מעין כן אלא דאם לרחמנים שהגיחוהו ובהגה"ם הגיהו וכתב דבס"ג נאסר משום גזרה שמא יאכילנו גוי דבר שנעשה בלעדי דבר המשנה מברייתו על ידי האור אסור מקבר אכילתו בדבר שלא היה ראוי מעיקרא לאכילה והוכשר לאכילה על ידי האור עד כאן ולפ"ז אוכל שלא כשתנה מברייתו ודבר הנאכל כמו שהוא חי הכל דבר אחד ועפ"י פירוש זה יפה עמו הפוסקים שהשמיטוהו: **ב** עולה עפ"מ כתב האו"ה קרביים וקורקבן ובני מעיים אע"ג דאחרי אוכליהן לאו בר מיכס ולא הוי אה"ל מ"מ אסור מפני בס"ג עד כאן וכן בדין אחלא מתתה בשר בחום אינו עולה על ש"מ רבותי"ה"ב דברי אלא דאי לא פגא רבנן וכל מין בשר אסרו: **ג** או לפרפרת כ"כ העור ומשמע מר"ל שאף שהמלכי' אינם מלאתי' בו הפת כיון שעולי על שלחן לפרפר' הטיינו לקנות שעורה נאסר מפני בס"ג ואולי אלא לו להעור זה מת"ם הרמ"בס בס' ה' מ"ח ז"ל עולין שעולקין אותם הכותים אסורי' במקום שעולין עפ"מ משום פרפרת ועוד כתב הרב בס' הנו' ח"ל כותי שהיית אור בחבש כדי להעביר הקיר ונתבטלו בה חבבים הרי אלו מותרים ואפי' במקום שהן עולין עפ"מ מפני פרפר' אלא' דבכר העולי' עפ"מ לפרפרת ולקנות שעול' מיתסר משו' בס"ג וכן הב"י על לשון העור כתב שכן נראה מדברי הרמ"ם שכתבתי ואינו מקור כלל דהא בגמר' איתא בהגיה כל שאינו נאכל על ש"מ אלפת בו את הפת אין בו משום בס"ג אלמא שכל שאינו עשוי אלפת בו את הפת אין בו משום בס"ג וכ"כ הרמ"בס ז"ל ודבר שאינו עולה על ש"מ לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו עד כאן וכתב עוד ז"ל וכן קליות של כותים מותרים ולא גזרו עליהם שאין אדם מזמן חבירו עליהם לאכל בהם את הפת והכי איתא בירושלמי קליות אתה כלומר אתה מותרים משום בס"ג ומשכיל אחד מהכל שהוא בהכל כמות שהוא חי אין בו משום בס"ג עם הפת יש בו משום בס"ב כלומר וקליות אינו נאכלים עם פת וש"ה אין בהם משום בס"ג וכ"ת והרי מדברי הרמ"ם בפיר' כללי"ד הביאה העור ר"ם קי"ב מוכח לאורו אית ביה משום בס"ג אף שאינו עשוי לאכלת בו את הפת יש לייסב זה עם מ"ם הרמ"בס בת"ה ז"ל דאיתא אפשר לומר דייסא עולה על שלמ"ם לאכלת הוא אמרינן בעלמא הכי בכלאי אפשר במיני דאכלי בהמת בהמת' ויש לי לומר דלא אמרו לאכלת בו הפת אלא דוקא במיני לאתן אבל מאכלין הנאכלין בתורת מאכל ולא בתורת לאתן לא בעינן שעולין עפ"מ לאכלת אלא בל שעולין עפ"מ לאכול יש בהם משו' בס"ג ע"כ וש"כ אורן הוי לכוותי' דדייסא ובריסה בתים בתורת מאכל ולפיכך אף שאינם עשוים לאכלת בהם את הפת אסרו משום בס"ג כיון דאתיו דאתו בתורת מאכל אבל דברים הבאים בקנות שעורה שאינם עשוים לאכלת בהם את הפת ואם אינם בתים בתורת מאכל אפשר דלית בהו משום בס"ג שאין אדם מזמן חבירו עליהם ומאי דקרי הרמ"בס לפולים ומגבים דאתו משום פרפרת אינו ר"ל פרפרת בעלמא דהיינו לקנות שעורה אלא ר"ל לאתן לאכלת בהם את הפת ואדלא שהרי הרב בפירוש המשניות למס' ברכות בפ' כ"מ כתב וז"ל פרפרת שם לאכלת ואל מיני מעמים שיאכלו בו הלחם ע"כ וזה מבואר כמ"ש ולפיכך מ"ש הב"י שהעור אינו מדברי הרמ"בס אם לזה כיון דהעור עשות הוא בינו וכמו שנתבאר ומיהו מיכון לפרושי שהעור קרי פרפר' לאכל הבא במקום לאתן בגון אורז ודייסא שדברי' אלא אף שאינם בתים' אלאת הפת אסרו משום בס"ג וכדכתי' • ותולה מידי ועיין במ"ם בס"ק ה':

כתב האו"ה דכמהין ופטריות ענ"מ משום פרפרות ויש בו משום בס"ג ומניחו בצ"ך ולאתת הוא בגמרא בפ' אין מעמידין בהלכו תרי ליטני אמרינן דאיכא ביניהו דגים קטנים ואין עולים על של"ת וגם לפי פירוש הרמ"בס בת"ה התרדי אינו ענ"מ ואתרי ר"ל כמהין ופטריות וכדאיתא בפ' אלפ' שאכלו אמר שמואל אולו מייתו לי תרדיאל וכתב רש"י שמואל מביהן עליו אולו תרדיאל בקנות שעורה והן כמהין ופטריות על כאן וכן בפ' אף על פי אמר רב ענן הוה קאימנ' קמיה דמר שמואל' ואייתו ליה תבשילא דתרדי וכתב רש"י כמהין ופטריות והן בעל הערוך מייתי לה לכל הני בערך תרדי עיין שם וה"כ זכינו לדין בכמהין ופטריות אינן עולין עפ"מ הפך דעת האו"ה:

שבתי ואיתיבי האמת הוא לשמוע דברי העור כי מתניתין דקתני אלו דברים שאסורין וכו' והשלקות וכו' ע"כ מ"ל קתני השלקות דלאפת סתם קתני כל שלקות וה"כ בהכרח לפרש מה דקאמר בס"ם לאפת לא בא לגלול דבר חדוש שאינו אפת והוי כפרפרת כמו אלא בא לגלול העורו והדייסא גם לדעת הפר"ח אלא אחוכתם היה דכל דאית ביה עשה לעבדם שם לאפת אלא שאין בקניעות שעורה לאפוקי קליות שאינם בני לאפת אבפרפרת הגם שאין אוכלי שלמן האלף מבשלין בהם את הפת עכ"ז בני לאפת הם כי אחרים הניעות אלפתין בהם את הפת אסיקנא דדעת העור עקר: (ד) עירב וכו' ובאיכא דהוי בתער ונת שה' המינים הם עקר בדק"ל לענין ברכות ולאתי דאסיקנא דהלכתא כדעת הרמב"ם והתוס' הר"ן דהאיש אינם נאכלים כמות ע"מ כל דאית ביה מכל ה' המינים אסור

הגם

קיג א (ב) וגם ב עולה על שלחן מלכים לפרפר בו את הפת
ג (ג) או לפרפרת שבישלו עכו"ם אפילו בכלי ישראל ובבית ישראל אסור משום בישולי עכו"ם:
ב (ד) עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ובישלם העכו"ם אם העיקר מדבר שיש בו משום בישולי עכו"ם אסור
ד ואם

הנכלין בתור אינן מתקנין מברייתן ואם כן בות וכתיר לגייתן של גוים וכן בר' עיקר כמ"ם הרמ"בס בת"ה דף פ"ו ז"ל מה אין אלא כשתנו מברייתן על ידי האור אף כל אלא כשתנה מברייתו ע"י האור כלומר לא אסרו אלא מה שנשתנה על ידי האור מקבר אכילתו בדבר אלא היה ראוי מעיקרא לאכילה והוכשר לאכילה על ידי האור עד כאן ולפ"ז אוכל אלא כשתנה מברייתו ודבר הנאכל כמו שהוא חי הכל דבר אחד ועפ"י פירוש זה יפה עמו הפוסקים שהשמיטוהו: **ב** עולה עפ"מ כתב האו"ה קרביים וקורקבן ובני מעיים אע"ג דאחרי אוכליהן לאו בר מיכס ולא הוי אה"ל מ"מ אסור מפני בס"ג עד כאן וכן בדין אחלא מתתה בשר בחום אינו עולה על ש"מ רבותי"ה"ב דברי אלא דאי לא פגא רבנן וכל מין בשר אסרו: **ג** או לפרפרת כ"כ העור ומשמע מר"ל שאף שהמלכי' אינם מלאתי' בו הפת כיון שעולי על שלחן לפרפר' הטיינו לקנות שעורה נאסר מפני בס"ג ואולי אלא לו להעור זה מת"ם הרמ"בס בס' ה' מ"ח ז"ל עולין שעולקין אותם הכותים אסורי' במקום שעולין עפ"מ משום פרפרת ועוד כתב הרב בס' הנו' ח"ל כותי שהיית אור בחבש כדי להעביר הקיר ונתבטלו בה חבבים הרי אלו מותרים ואפי' במקום שהן עולין עפ"מ מפני פרפר' אלא' דבכר העולי' עפ"מ לפרפרת ולקנות שעול' מיתסר משו' בס"ג וכן הב"י על לשון העור כתב שכן נראה מדברי הרמ"בס שכתבתי ואינו מקור כלל דהא בגמר' איתא בהגיה כל שאינו נאכל על ש"מ לאכלת בו את הפת אין בו משום בס"ג אלמא שכל שאינו עשוי אלפת בו את הפת אין בו משום בס"ג וכ"כ הרמ"בס ז"ל ודבר שאינו עולה על ש"מ לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבירו עליו עד כאן וכתב עוד ז"ל וכן קליות של כותים מותרים ולא גזרו עליהם שאין אדם מזמן חבירו על הקליות ע"כ פי' לפי שאינם עשוים לאכלת בהם את הפת והכי איתא בירושלמי קליות אתה כלומר אתה מותרים משום בס"ג ומשכיל אחד מהכל שהוא בהכל כמות שהוא חי אין בו משום בס"ב עם הפת יש בו משום בס"ב כלומר וקליות אינו נאכלים עם פת וש"ה אין בהם משום בס"ג וכ"ת והרי מדברי הרמ"ם בפיר' כללי"ד הביאה העור ר"ם קי"ב מוכח לאורו אית ביה משום בס"ג אף שאינו עשוי לאכלת בו את הפת יש לייסב זה עם מ"ם הרמ"בס בת"ה ז"ל דאיתא אפשר לומר דייסא עולה על שלמ"ם לאכלת הוא אמרינן בעלמא הכי בכלאי אפשר במיני דאכלי בהמת בהמת' ויש לי לומר דלא אמרו לאכלת בו הפת אלא דוקא במיני לאתן אבל מאכלין הנאכלין בתורת מאכל ולא בתורת לאתן לא בעינן שעולין עפ"מ לאכלת אלא בל שעולין עפ"מ לאכול יש בהם משו' בס"ג ע"כ וש"כ אורן הוי לכוותי' דדייסא ובריסה בתים בתורת מאכל ולפיכך אף שאינם עשוים לאכלת בהם את הפת אסרו משום בס"ג כיון דאתיו דאתו בתורת מאכל אבל דברים הבאים בקנות שעורה שאינם עשוים לאכלת בהם את הפת ואם אינם בתים בתורת מאכל אפשר דלית בהו משום בס"ג שאין אדם מזמן חבירו עליהם ומאי דקרי הרמ"בס לפולים ומגבים דאתו משום פרפרת אינו ר"ל פרפרת בעלמא דהיינו לקנות שעורה אלא ר"ל לאתן לאכלת בהם את הפת ואדלא שהרי הרב בפירוש המשניות למס' ברכות בפ' כ"מ כתב וז"ל פרפרת שם לאכלת ואל מיני מעמים שיאכלו בו הלחם ע"כ וזה מבואר כמ"ש ולפיכך מ"ש הב"י שהעור אינו מדברי הרמ"בס אם לזה כיון דהעור עשות הוא בינו וכמו שנתבאר ומיהו מיכון לפרושי שהעור קרי פרפר' לאכל הבא במקום לאתן בגון אורז ודייסא שדברי' אלא אף שאינם בתים' אלאת הפת אסרו משום בס"ג וכדכתי' • ותולה מידי ועיין במ"ם בס"ק ה':

כתב האו"ה דכמהין ופטריות ענ"מ משום פרפרות ויש בו משום בס"ג ומניחו בצ"ך ולאתת הוא בגמרא בפ' אין מעמידין בהלכו תרי ליטני אמרינן דאיכא ביניהו דגים קטנים ואין עולים על של"ת וגם לפי פירוש הרמ"בס בת"ה התרדי אינו ענ"מ ואתרי ר"ל כמהין ופטריות וכדאיתא בפ' אלפ' שאכלו אמר שמואל אולו מייתו לי תרדיאל וכתב רש"י שמואל מביהן עליו אולו תרדיאל בקנות שעורה והן כמהין ופטריות על כאן וכן בפ' אף על פי אמר רב ענן הוה קאימנ' קמיה דמר שמואל' ואייתו ליה תבשילא דתרדי וכתב רש"י כמהין ופטריות והן בעל הערוך מייתי לה לכל הני בערך תרדי עיין שם וה"כ זכינו לדין בכמהין ופטריות אינן עולין עפ"מ הפך דעת האו"ה:

ז "פת בעל הבית אסורה לעולם אפילו קנאה פלטר ממנו
ואפילו שלחה לישראל לביתו וכן אפילו שלחה אותה ישראל
לאחר אסורה לעולם ושל פלטר מותרת לעולם אפילו קנאה בעל
הבית ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא
אחר מי שהיה לו בשעת אפייה:

ח (ו) "יש מי שאומר דבמקו' שאין פלטר מצוי בלל
יח מותר אפילו של בעלי בתים (וא"ן צריך להמתין על פת
כפר וכן נוהגין) (נ"י בסס ס"ח):

ט (יא) "הרליק עכו"ם התנור ואפה בו ישראל או שהרליק
ישראל ואפה עכו"ם או שהרליק העכו"ם ואפה העכו"ם ובא
ישראל וניער האש מעט הרי זה מותר "ואפי' לא זרק אלא עץ
אחר לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות
חיכר שהפת שלהם אסורה: (ט וחס נפח בלש הוי כתיתי)
(טור סי' קי"ג ובלגור בסס ר"י מולין):

י "אם אפו בתנור ע"י עכו"ם ג' פעמים ביום אחד והכשירו
התנור על ידי קיסם בכ' הפעמי' ובפעם הג' לא
הכשירו כ מותר:

הגה"ה יו"ל דאם הכשיר התנור פעם אחד ולא עמד התנור מעת לעת
בלא היסק אפילו אפו בו כך כמה ימים הכל מותר' מכח הכסף
הראשון (לרוך כ' מ"ל) ויש לסמו' על זה:

יא "פת של ישראל שאפאה עכו"ם בלא חיתוי דישראל ובלא
קיסם אסור (ואסור) לזבוני לעכו"ם דילמ' אתי לזבוני
לישראל ואם פיתת הלחם לשנים מותר לזבוני לעכו"ם:

הגה"ה והיה לכל פת של עכו"ם שאסור ולכן נהגו כא אלא לקנות
מתיכות פת מן העכו"ם דהיינו שמא הוא פת אסור ומכרה לו
ישראל כך (מרדכי פא"מ ובאורוך):

יב "אם אפה עכו"ם הפת בלא חתוי ישראל ובלא קיסם אפילו
קרמו פני הפת בתנור מועיל חיתוי ישרא' כל זמן שהפת
צריך לתנור ומשביח כאפייתו עדיין "ויש מי שאומר שאפילו
הוציא הפת יש תקנה להחזירו לתנור ע"י ישראל כב אם
הוא משביח:

יג כג "מי שאינו נזהר מפת של עכו"ם שהיסב אצל בעל הבית
הנזהר מפת של עכו"ם ועל השלחן בת ישר' ופת של עכו"ם
היפה משל ישראל יבצע בעל הבית מן היפה ומותר בכל אותה
סעודה בפת של עכו"ם:

יד כד (יב) "כל מותח של עכו"ם מותר ואין הוששין לפת
עכו"ם שבו:

הגה"ה

לאסור בכר של תבואה מפוס בס"ג כי היכי דהתבואה בטלה לגבי מים
לענין ברכה דהכ"ב ה"ל היא בטלה לענין איסור ביטולי גויים הרי דגמרינן
מדיני ברכות לדין ר' ביטולי גויים ודוקא מומן בפולטין הדבי' ע"י ביטול
שלינו מתערב בפת אלא אחר שנאסר הבב כמו שדייקו התוס' כיון דקודם
שנבלע בעיסה היה אסור ולפ
היה אוסר להיותו ניכר על הפת
היה אוסר בלאו טעמא דקאמר
לכיון דקודם שנבלע היה אסור
וניכר למיתר דגם הבב עצמו
יהיה בעל בעיסה דהא בפני עצמו
עומד ומיטיחן אותו בעיסה לזוב
אומנו בבלק ולאודיה קאי ולא
אמרינן אזלינן בתר העקר אלא
בדבר המתערב ממש ונעשה
בכל בגוף אחד בהא דטיחת
הבנים בבלק שנעשה הכל כעיסה
אחת דבוקים ומופלים זה בזה
אמרינן קמאה עקר ובהיות שהבלתי
מדין מקדים ודבש שבני תערובת
הם ואיה"כ אם לקחו דגים ומעבו
אותם וערבו אותם בבלק עד
שנעשה הכל כעיסה אחת דבדי
הגם פימלא חתיכות קטנות
של דג בעינם שרי ווז היא דעת
הר"ן שכתב בשם התוס' והגם דלא
אתמר הא מלתא בדברי התוס'
בהדיא הדבר מובן ממילא וכן
כתב הב"י בשם הרשב"א ומעתה מה
שכתב רמ"א בשם הגהו דבותתא
לא היא כי מה שכתב בשם
התוס' אדרבא איפכא משמע
מדבריהם כנז' ומה שכתב ב"כ
בשם כל הגהו דבותתא לא נמלא
רמז לדין זה בדבריהם וכיון
דהרש"בא והר"ן כתבו לדין זה
בכתב מפרש כל עוד אלא נמצא
בפי' בשאר פוסקים דפליגי לא
מתזקינן ליהו בפלוגתא וקס
דיבא כפסק מר"ן ותו לא מידי:

(ו) יש מי שאומר וכו' הא
מלתא אין לה יסוד בדברי
הפוסקים אולת בדברי הגאונים
בהיכא דלא אכל ג' ימים לו
מסוס עונג שבת אלא יבטלנו
שרי ומן מה אסור כפסק רמב"ם
וכל דבותתא דפת של גויים
בעלי בתים אין לה התר
כלל וכמ"ש מר"ן בס"ב:

(יא) הדליק הגוי וכו' בין
פת נכרי בין פת ישר' דלא שבח לכולהו עשה אחד להם ודלא בהר"ן ועיין
ס"ה: (יב) כותח של גויים וכו' המר דכי כתב בפ"ק דחולין הא דכותח
של גויים מותר הע"ב דאית ביה פת וכו' דהפת נאפה בחמה ע"כ משמע
דסובר דאיסור' פת של גויים ישנו אפי' בתערובת וכן כתב הרש"בא בת"ה
דכל אאסורו רבנן כעין של תורה גם הר"ן בהרש"בא ס"ל ועיין בס'
עפ"ז

בפי' רש"ח ולקמן בס"ס: יט ואם נפח במפוח לו אפילו נפח ואפילו
שהגאלים לוחסות והעני' דולקות מהני ניפוח לפי פע"י הניפוח מוסי' חמימות
עפי וכל חתימות מקרב ביטול וכמ"ש הרשב"א דכל קיסם וקיסם מוסיף
בחוס התנור ומקרב ביטול וה"ג דכוותי' וכל זה הלא בהמ"ך שהגיה הב"י
בפי' קי"ג ע"ס: כ מותר לכיון שנאפה האחרונה בשאר קלת בעינן
מן הגאלים הבוערות מן הסיקות הראשונים שהכשירו התנור מהני בהשלכת
קיסם ב"י בסס המרדכי • כתב הש"ך ואם הוא מסופק אם הכשיר ישראל
אתמר לו לא שרי דהו"ל ספקא דרבנן ולקולא וכ"כ ז"ל: כא אלא לקנות חתיכות פת כו' כתב הב"ח וז"ל ונראה דפת מתוך הרבה שמוליכין
לחתיכה אי לו ב' שנתקנה בו הסומן הדבוק ע"ב הסכין בעל בדוב שאר החתיכות ואי הוי של ב"ה אסיר ואם הוא ספק אי הוי של פלטר או של ב"ה
שרי דהוי ספקא דרבנן ע"כ ומ"ש לחתיכה אי לו ב' שנתקנה בו הסומן בעל בדוב ליתא לפי מה שפסקתי והעלתי בסי' ל"ו ס"ק י"ח ע"ש:
כב אם אות מסביה ר"ל מחמת סדר גמר ביטולי דלא"כ לא תקנה דבר שאסור מסוס בס"ג אלא"ה בכלל מ"ב: כג מי שאינו נזהר כו' הכ"ת
הסיג על פסק זה ואין דברי הראיון והסכמת האחרוני כפסק המחבר ועיי' וכבר האריכתי בענייניס אלו בח"ח בסי' קס"ח ס"ה כי סם ביתו ע"ש:
כד כותח של גויים מותר דכיון דהפת ליתי בעיני' על תערובתו לא גזרו וכמ"ש התוספות בפרק אין מעמידין ואם בתוך פת"ח ע"ים להתיר דוחיא
דלמאי דכלהיתא בפ"ק דחולין ומדברי ר"ח שהביא הרש"בא בת"ה דף פ"ח מסתמא דעמא דהוי פת העבוי בחמה דפטור מן הלקה כדאיתא בפי' כ"מ
ולא נכנס בגזרת הפת שאסרו חכמים עשוס מתכות והכל אמת ואם"ת ותיפוק ליה דאסיר מעשה חלב דאית ביה דהו"ל חלב שחלבו גוי ואין ישראל
רוחה וים לומר דהכותח אינו נעשה אלא מכסיותי דחלבא וכדאיתא בר"פ אלו עובדין הנכסיותי דחלבא הוי מה שנפאר אחר שעוזרין הגביהה וילוב
שחלב עמא אינו עומד ואין לחוש לתערובת חלב עמא בכותח דהו"ל ה"ע דבמה שעושים הגויים לגרמו ליהא לעיקר ולעמא
עדיר חלב עמא כיון שאינו עומד ואם כן בילוב שהכסיותי דחלבא שתערבו בכותח דהוי חלב עכו"ם אסור והכותח לא נכנס בגזרת גזירה של גויים ואם
כן בדין שיהא מותר ואם על פי שהמרדכי בשם עכו"ס כתב בסר"ח שאם יהוא שים בחמאה כסיותי דחלבא אסור אבל מספק לא אסרינן לספק
דרבנן לקולא אבן לא קי"ל כותיה בהא אלא בכל גווגאים להתיר מעמעמא דכתיבנ' וכ"כ מהר"ם בתשובה סי' קנ"ד דטעמא דכותח של גויים פרי
מעוס

באר הגולה

לר"י דכסס דלר"ב אין איסור אלא בסברא דאית ביה גלוי מיא דסייבא ביה גלוי ה"נ לר"י ולאי אלא קא יהיב טעמא אלא לסברא דאית ביה גלוי וא"כ נמצו אלן אי איכא בדוכסא גלוי מיא פסקינה דרא"ם פליג אן כהלכתא ואי אלא לא:

אך בסיבה אסור כדעת רמב"ם דאסר לפתות בסיבי' של גויים כל מיני מסקין ואפי' יין תפוחים וכדומה וגם מים פרופים אסור: **והן** אמת כי אין זה בסיבה דהכיא רמב"ם לא מודע מקומא בס"ם והכי"א כתב דאפסר אמלא ברייתא דאסרה בסיבה: (ב) אף דאסר אסור אין זה אלא אמה בדרסינן פ' ק"מ וז"ל רב שמואל בר בסנא איקלע למרגונן וחייתו ליה חמרא ולא אשתי בשלמא חמרא מסוס שמלא שכרא מסוס מלי מסוס שמלא דשמלא ע"כ ופי' למרגונן ישראל אסורים היו ולא היו מקפידין על יינם של גויים שמלא דשמלא גזרה שכרא אתו תערא והרי"ף והרא"ש והרמ"ם ורמ"ם דאסיבו דין זה מהלכות זולת הרא"ש ונם הרמ"ם כתב לא אחלוט לאסור והכיל כ' סברות ומכרעא ליה אלא אחת מהם והיא דרב שמואל מעשה הסיבות נהג בעצמו ומעשה זה הסיבו גדולי המורים דין זה:

ונראה לי דכל איסור לאיסור לתערובת דהיינו שמכיאין הסכר בכלי שמתמעין בו יין ואין מקפידין להפסד הסכר במעט יין בזמן מועט אסור ואולי של לא הסיב רב שמואל דאיסור לא סברא ולא רבא לפתות דלמא איסור תערובת וי"ל במציאות דאיסור מסכר לבטלו וכה"ב בטל גויים אסור בפכים אבל בהיסר דאיסור לתערובת תערובת שרי ולא כמ"ש דין זה ומה גם במילי דרבנן אין להחמיר: (ג) יין תפוחים וכו' דבר אחינו מלוי והנם לפעמים הייה זמן ומקום שיהיה מצוי הרבה עכ"ז אין הדבר רגיל ושרי: (ד) עד שיין ס' נראה דיין בשכר ואלו מסכה ולאחר זמן איכא לספוקי ובכ"פ לבטלו אסור עד דהוי ס' כזיעור דיין: (ה) ואע"פ שרגילין למפות וכו' דמכר כל הוא עין סומן לאו כר ביטול הוא ואסור לכן צריך לדקדק בחוש הראות במקום אחור ולהביט בעמקה אי איכא רושם הסומן ואי מיכר אסור: (ו) יין דמומים וכו' אלא מרא נפשיה אי' לספוקי אי דוקא בהיכא לרשותא דנפשיה אבל בהיכא דהקונה מכוונו אינו יסר' מסוס דאינו אלא לדעת הפר"ם דבפשה מיבטיל יש להתמיר כל אלא ידע לאיכא במסקין

מסקה

מכלל דבמתני' על מקלה אסיר וכדתנן במס' מכשירין בני מרתן מרקלת בשבת ומלא בה ירק מכר דבמחלה על מקלה מוליכן לאומר' ואמרינן כמי בפי כל כתבי ר' הלוק כמסיב' אם רוב גויים מות' להשתמש לאורה אם רוב ישראל אסור מקלה על מקלה אסור אלא' דבמחלה על מקלה מוליכן לאומר' ומיהו הך מסיב' דפ' כל כתבי אינו מסיבה של כיבלה ומתייה דהא קתני אם רוב גויים מות' וכיון דאיכ' רוב גוי' היכי מצו לסיבה היהודים עמהם והיינו דשמואל ואבלא אינבי אתריני הוו יתבי בהדי דשמואל באופן דרוב המסובי' הוו ישראל אלא דלא חביב להו תלמוד' מעוס כבודו דשמואל אבה"ג מעני תלמודא ברים מסכת גיטין ופ"ק דסנהדרין בני מילתא' אחריתי ע"פ אלא שים לדקדק ע"ז מה דאמרי' בפ' שמיני דבכרכות היה מהלך חוץ לכרך ולא אור אם רוב כותים אינו מבדך ומסיק התם דאפילו מחלה על מחלה מבדך ואיידי דתנן ראשה רוב כותים תנא סיפא רוב ישראל ותמהי לבראוי מעטא דבמחלה על מחלה ומוליכן לקולא וי"ל דשאני התם דבמחלה גויים מסתמא אית בהו היתרא נמי שהלוקו בגיל מ"ם מישראל ולפיכך במחלה על מחלה בדין הוא דלהקל ולהוציא הוא דלא אסר אלא דוקא בכר מישראל שמוכרים הם עצמם או מקנו מעצמם מן הגויים אף מקנו לגורך הישראל אסור גזר' אטו יין שנהם אבל בשאלה לחנות בכר מן הגויים פטיר' דבריו וכן דעת הב"ח והש"ך ועיק' ולאלא בהגה' מסכור דאף בכר על גויים אסור וא"כ: ח מותר לשתותם בכל מקום עיין מ"ם בס"ק': ט אם דמיהם יקרים ואי"ה אפילו הין ביוקר אלא שהוא מעכיר. בהם ביותר מעוס הייון שנתערב בו אסור כן מעמא בס"ם וב"ו וכן הוא בתו"ה בכל כ"ב דין ע"ו ס"ך: י עד שיין ס' לבטלו הסיב על זה הע"ז דלמאי דק"ל נסי' קל"ה דיין במים בעל בשאה אלקים ה"ה בשאר מסקין הגם הם מבטלי' מעם יין במים ע"כ הסיב עליו הש"ך בס' כ"ה דדוקא במים אבי בו' אלקים מע"ה בשאר מעקי' וכן מבואר בתו"ה שכת' בכלל כ"ב וז"ל ודוק' שנתערב יי"כ במים אבל אם נתערב ביין אחר או בתבשיל שמבשיהו ולאי אסור הכל בד' ס' עכ"ל ואין מעם דאיה כלל דבולאי לגבי יין אחר דאי מין במינו שאינו נאבס הייון וכן בתבשיל שמבשיהו ולאי שגריך ס' לבטלו שהרי אין כאן פגם והפסד ליין אבל אם נתערב בשאר מסקים לפי מ"ם הרשב"ם בתו"ה דף ל"ו ע"ב דהטעם שמתבטל היין בנ' אלקי' מים לפי שהיין נפסד ונפגם לגמרי אז"כ מעמא ולאי שאר מסקין היין נפסד ב"כ דומיא דמים ולבנרי הש"ו וכן נראה עיקר: יא וע"ל סי' קל"ו ובס"ם קל"ה יע"ש: יב לא מרא נפשי' כ"ה בס"י בס"ק ומעמ' דלאלכה לעמ"ז כתב כן ונקטה ממ"ם הר"ן ונראה בפ"ק דחולין הביאו הכ"י לקמן בסי' ע"ב וז"ל אלא שאפשר לדון דלאלכה דבל שבות אומן בין גוי בין ישראל שרי מדלתא בפרי התבלת גבי מלאכת דנקמת מן האומן ולא מיבי לקלא אילן ע"כ מעמ' אלא שאנ' על הראיה אלא דלאלכה אבל לא לעמ"ז ומעמ

מסקר

ב מקום שישראל נוהגין קולא ביין של עכו"ם ז (ב) אף השכר אסור:

ג (ג) יין תפוחים יין רמונים וכיוצא בהם ח מותר לשתותו בכל מקום דבר שאינו מצוי לא גזרו עליו:

ד כל אלו המשקים וכן החומץ של שכר אסור לקנותו מהם

ט אם דמיהם יקרים מדמי היין שאנו חוששין שמא ערבם בהם (יין י (ד) עד שיקנם לבטלו) בר"א כשמוכרים בחנות אבל אם רואה שמוציאים אותו מהחבית מותר ולא חיישינן שמא ערב ביין שאם היה מערב יין בחבית היה מתקלקל:

הג"ה (ה) ואף על פי שרגילין למשוך היורות והכלים בשומן חזיר אין לאסור דהוי כתיכת עכו"ם לפגם גם בעל בס' (אחיך כ' ע"ל ובמרדכי פ"ק) גם אין לאסור אם נתנו משקין אלו בכלים של יין יא ויין לקמן סי' קל"ו במקום שהכנו לתת בם אז אחר אסור לתוך המלא אז דין אם אסור אז מותר:

ה (ו) יין רמונים שמוכרים לרפואה מותר ללקחו מהחנוי אפילו שלא מהחבית אף על פי שרמיון יקרי' מהיין משום דכיון דאית ביה קפידא יב לא מרא נפשיה: (וכן כל דבר שקונין מן הגוים אלא מרא נפשיה (כך משמע מדברי הר"ן פ"ק מ"ב):

ו (ז) צריך ליזהר ולברוק ולחקור בשכר ובמשקה של דבש שעושין העכו"ם עבשיו אם נותנין בהם שמרים של יין הכ"ה ואם הרבן ליתן בו שמרי' אסור לקנות מהם (ה) אם (*) אין במשקה

עוסין אותו אלא ליפות פת. ובגלאו הכי יש להתיר בין הקל"ו ובין מין זה של גיקולאט"ו דכי היכי דבטל הפרי לגבי המים לענין ברכה הא לא מברכינן עליהו אלא שהכל ה"ב בטל לענין איסור ביטול וכמ"ש התוספות בפ' ק"מ גבי שכר של מבושה ובתחתי לעיל בס"ק כ' ובסי' ק"כ ס"קי"ז ע"ש וכן עמש דבר:

כתב הרמב"ם בפי"ו מהמ"ח לא יאמר אדם בתסיבה של עכו"ם ואע"פי שהוא יין מבושל שאינו שאינו כאסור אז שהיה אותה מעלו לבדו ואם היה רוב המסיבה יפר' מות' וכתי' הרב הכ"ר בר"ם קי"ב דמ"ם הרב ז"ל אם היה רוב המסיב' יפר' מותר שלמר כן מדתמרינן בפ' אין מעמידין דשמואל ואבלא הוו יתבי אייתו לקמייהו תערא מבשלא מסכיה ליהיה מ"ל שמואל הרי אחרו יין מבושל אין בו מעוס יין נסך ואי איכא כל היתר לאתותו המסיב' הגי היכי הוה אתי שמואל ע"כ ואיברה דהכי מעמא מפשא הגמ' דגם אבלא היה המסיבה עם שמואל וכ"כ שם בתוספות וכן בפ"ק דעכו"ם מבואר שמותר לילך לשעור' בבית העכו"ם אי לית ליה הילולת ורב יצחק בריה דרב מתרגיל איקלא לבי הוות גוי שוינהו לשעור אלו כלאית התם וכן בפ' ב' דביכה איכא דמזמנין את הגוי בשבת ואע"פי שיש לחוות דמיירי שהגוי מיסב לבדו אסיר לבדו אבל מכל מקום פשטן של דברים משמע שמותר להיסב עם הגוי בשלחן אי זולתי אם רוב המסיבי' גויים כמ"ש הרמ"בם ז"ל:

ומסתברא דאפילו בתחלה על מחלה כמו יש לאסור ובכי דייק ליפני' דהרמב"ם שכת' ואם היה רוב המסיב' ישראל מות'

מבלל דבמתני' על מחלה אסיר וכדתנן במס' מכשירין בני מרתן מרקלת בשבת ומלא בה ירק מכר דבמחלה על מחלה מוליכן לאומר' ואמרינן כמי בפי כל כתבי ר' הלוק כמסיב' אם רוב גויים מות' להשתמש לאורה אם רוב ישראל אסור מחלה על מחלה אסור אלא' דבמחלה על מחלה מוליכן לאומר' ומיהו הך מסיב' דפ' כל כתבי אינו מסיבה של כיבלה ומתייה דהא קתני אם רוב גויים מות' וכיון דאיכ' רוב גוי' היכי מצו לסיבה היהודים עמהם והיינו דשמואל ואבלא אינבי אתריני הוו יתבי בהדי דשמואל באופן דרוב המסובי' הוו ישראל אלא דלא חביב להו תלמוד' מעוס כבודו דשמואל אבה"ג מעני תלמודא ברים מסכת גיטין ופ"ק דסנהדרין בני מילתא' אחריתי ע"פ אלא שים לדקדק ע"ז מה דאמרי' בפ' שמיני דבכרכות היה מהלך חוץ לכרך ולא אור אם רוב כותים אינו מבדך ומסיק התם דאפילו מחלה על מחלה מבדך ואיידי דתנן ראשה רוב כותים תנא סיפא רוב ישראל ותמהי לבראוי מעטא דבמחלה על מחלה ומוליכן לקולא וי"ל דשאני התם דבמחלה גויים מסתמא אית בהו היתרא נמי שהלוקו בגיל מ"ם מישראל ולפיכך במחלה על מחלה בדין הוא דלהקל ולהוציא הוא דלא אסר אלא דוקא בכר מישראל שמוכרים הם עצמם או מקנו מעצמם מן הגויים אף מקנו לגורך הישראל אסור גזר' אטו יין שנהם אבל בשאלה לחנות בכר מן הגויים פטיר' דבריו וכן דעת הב"ח והש"ך ועיק' ולאלא בהגה' מסכור דאף בכר על גויים אסור וא"כ: ח מותר לשתותם בכל מקום עיין מ"ם בס"ק': ט אם דמיהם יקרים ואי"ה אפילו הין ביוקר אלא שהוא מעכיר. בהם ביותר מעוס הייון שנתערב בו אסור כן מעמא בס"ם וב"ו וכן הוא בתו"ה בכל כ"ב דין ע"ו ס"ך: י עד שיין ס' לבטלו הסיב על זה הע"ז דלמאי דק"ל נסי' קל"ה דיין במים בעל בשאה אלקים ה"ה בשאר מסקין הגם הם מבטלי' מעם יין במים ע"כ הסיב עליו הש"ך בס' כ"ה דדוקא במים אבי בו' אלקים מע"ה בשאר מעקי' וכן מבואר בתו"ה שכת' בכלל כ"ב וז"ל ודוק' שנתערב יי"כ במים אבל אם נתערב ביין אחר או בתבשיל שמבשיהו ולאי אסור הכל בד' ס' עכ"ל ואין מעם דאיה כלל דבולאי לגבי יין אחר דאי מין במינו שאינו נאבס הייון וכן בתבשיל שמבשיהו ולאי שגריך ס' לבטלו שהרי אין כאן פגם והפסד ליין אבל אם נתערב בשאר מסקים לפי מ"ם הרשב"ם בתו"ה דף ל"ו ע"ב דהטעם שמתבטל היין בנ' אלקי' מים לפי שהיין נפסד ונפגם לגמרי אז"כ מעמא ולאי שאר מסקין היין נפסד ב"כ דומיא דמים ולבנרי הש"ו וכן נראה עיקר: יא וע"ל סי' קל"ו ובס"ם קל"ה יע"ש: יב לא מרא נפשי' כ"ה בס"י בס"ק ומעמ' דלאלכה לעמ"ז כתב כן ונקטה ממ"ם הר"ן ונראה בפ"ק דחולין הביאו הכ"י לקמן בסי' ע"ב וז"ל אלא שאפשר לדון דלאלכה דבל שבות אומן בין גוי בין ישראל שרי מדלתא בפרי התבלת גבי מלאכת דנקמת מן האומן ולא מיבי לקלא אילן ע"כ מעמ' אלא שאנ' על הראיה אלא דלאלכה אבל לא לעמ"ז ומעמ

מסקר

דף לח.) בשם הראב"ד, שאיכור בישולי גוים אינו אלא כשהגוי מבשל בביתו, אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לחתנות ולא משום שמא יאכילנו דברים טמאים. ע"ש. וכן כתב המרדכי (פרק ב' דעבודה זרה סימן תתל) בשם רבינו אברהם דאורלייינש. וכן כתב רבינו ירוחם. ואף על פי שהתוספות והמרדכי שם כתבו שלא הודה לו רבינו תם, שהואיל והגוי מבשל לא חילקו חכמים כלל בין כשעושה ברשותו של ישראל וכו'. וכן דעת רוב הפוסקים (וראה בבית יוסף ריש סימן קיג, ובשו"ת בעי חיי חלק יורה דעה סימן קנד דף קה ע"ג), מכל מקום חזי לאצטרופי שיטת הראב"ד ודעימיה לסניף להתיר בנידון דידן, שהסופגניות נעשות במסעדות ובבתי הארחה של יהודים. ועיין בשו"ת רב פעלים חלק ד' (חלק אורח חיים סוף סימן ו'), ובשו"ת מנחת יצחק חלק ז' (סימן סב). ומכל מקום נראה שצריך המשגיח ישראל לעמוד על המשמר ולראות שאם נכבה הגאז, ואח"כ רוצים לטגן עוד סופגניות יחזור וידליקנו בעצמו, כי אפילו פת ישראל שנעשה ע"י גוי צריך קיסם להתירו. וכמבואר בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג סימן לג), ובמרדכי (פרק ב' דעבודה זרה סימן תתל), ובשלחן ערוך (סימן קיב סעיף יא). ועיין עוד בשו"ת קול אליהו חלק ב' (סימן ב') ד"ה ודע. ובספר מאורי אור (חלק קן טהור, דף מט ע"א). ע"ש. ודו"ק.

בסיכום: סופגניות הנעשות על ידי גוים במסעדות ובתי הארחה של יהודים מותרים באכילה, ואין בהם איסור בישולי גוים. ומכל מקום יש להזהר שישראל ידליק את האש. וכן אם כיבו את הגאז ואח"כ רוצים לטגן עוד סופגניות, יחזור המשגיח וידליקנו בעצמו. והנוהגים להזהר תמיד מלאכול אפילו פת נחתום גוי, עליהם להזהר גם בסופגניות אלה, ותבוא עליהם ברכה.

סימן נד

שאלה: בתי מלון ומסעדות שבהם יש משגיח על הכשרות מטעם הרבנות הראשית המקומית, ויש להם תעודת כשרות, כרם הטבח שמבשל את התבשילים במקומות אלו הוא ערבי, אלא שהסקת האש של תנורי הבישול והאפיה נעשית על ידי ישראל, שהוא המשגיח על הכשרות, האם מותר לאכול מתבשילים אלו, ללא חשש איסור בישולי גוים?

תשובה: הר"ן בפרק ב' דעבודה זרה (דף לח.) כתב, שהסכימו רבותינו הראשונים, שאף על פי שבדין פת עכו"ם אם הסיק ישראל את התנור ואפה בו הגוי את הפת, הפת מותרת, מכל מקום בתבשיל צריך שישראל ישפות את הקדרה על האש, וכמו שאמרו בגמרא (עבודה זרה לח.)

הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא גוי והיפך בו מותר, וכן שופתת אשה קדרה על גבי כירה ובאה גויה ומגיסה בה ואינה חוששת. אבל הדלקת האש לבדה על ידי ישראל אינה מועילה להתיר בישולי גוים. ואין בדבר זה שום ספק כלל. ע"כ. וכן דעת הרשב"א בתורת הבית (סוף בית ג' דף צג ע"א). וכן כתב בשו"ת הריב"ש (סימן תקיד), ושכן הסכימו כל המפרשים. ע"ש. וכן כתב רבינו יונה באגרת התשובה, והובא בבית יוסף (סימן קיג). אבל הראב"ן עבודה זרה (סימן שג) בד"ה והשלקות, והמרדכי (פרק ב' דעבודה זרה) כתבו, שהיסק התנור על ידי ישראל מועיל גם לענין בישולי גוים. וכן כתב רבינו פרץ בהגהות סמ"ק (סימן רכג אות ב'). וכן כתב בספר כל בו (סימן ק', דף קיב ע"ג). וכן כתב בספר האגור (סימן אלף וש"ג) בשם מהרי"ל. וכן כתב רבינו ישראל איסרלן בהגהות שערי דורא (סימן עה). וכן מבואר בספר איסור והיתר (סימן מג סוף אות יג) בשם מהר"ם. (וכן כתב עוד באיסור והיתר שם אות י' בשם [הגהות] סמ"ק). ועיין במאירי עבודה זרה (לח:) בד"ה כבר, שהביא מחלוקת הפוסקים בזה. ע"ש. ובשו"ת הרדב"ז חלק ג' (סימן תקכז) בד"ה ולענין בישולי נכרים, כתב בפשיטות שאין היסק מועיל אלא בפת ולא בתבשיל. ועיין עוד בשו"ת באר שבע (סימן כד). ע"ש. וזו לשון מרן השלחן ערוך (בסימן קיג סעיף ז'): „אין היסק התנור מועיל אלא בפת, אבל בתבשיל אין הדלקת האש על ידי ישראל מעלה ומורידה, אלא הנחת התבשיל על האש דוקא, לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של גוי צריך שהישראל יתן המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל בו". וכתב על זה הרמ"א בהגה: „ויש חולקים ואומרים שהדלקת האש או חיתוי בגחלים מועילה גם לגבי בישול כמו לענין אפיית הפת. וכן נוהגים במדינות אשכנז". נמצא שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים, ובהיות שאנו הספרדים ועדות המזרח קבלנו עלינו הוראות מרן השלחן ערוך, אין לנו להקל בזה, מכיון שדעת מרן לאסור אף בדיעבד. וכן פסק הפרי חדש (סימן קיג ס"ק יג וט"ז). וכן הסכים הגאון רבי דוד פארדו בספר מזמור לדוד (דף קז ע"א). וכן כתב בשו"ת קול אליהו חלק ב' (חלק יורה דעה סימן ב'). ובספר מסגרת השלחן (סימן קיג דין ג'). וכן העלה בזבחי צדק (שם ס"ק לא), וזו לשונו: ולדידן בני הספרדים אין לנו אלא דברי מרן שקבלנו הוראותיו, והדלקת האש או השלכת קיסם וכל שכן חיתוי בגחלים אין בהם תועלת כלל בענין בישולי גוים, ואפילו בדיעבד אסור. ע"כ. וכן כתב בפשיטות הגאון רבי יצחק בן ואליד בשו"ת ויאמר יצחק (חלק יורה דעה סימן ג'). וכן כתב הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ג' (חלק יורה דעה סימן ט'). וכ"כ בשו"ת תבואות שמש (חיו"ד סי' ע). ע"ש. ורק בני אשכנז היוצאים ביד רמ"א, יכולים להקל בזה. והנה ידוע מה שכתב מרן החיד"א בספר דברים אחדים (דף כו ע"ב), שספרדי

להתיר בישולי עבדים ושפחות שלנו, ונותנים טעם לדבריהם, שמכיון שאיסור בישולי גוים אינו אלא משום חתנות, אין גזרת חתנות וקירוב הדעת אלא במי שעושה מרצונו לאהכת ישראל, אבל אלו עושים הם בין ירצו ובין לא ירצו, לפיכך אין קירוב הדעת שייכת בהם, ולא גזרת חתנות. וסיים, ומכל מקום אין דבריהם מחוורים בעיני, וכן אנו נוהגים איסור בבישוליהם אף בדיעבד. עכת"ד. (ותשובה זו הובאה כלשונה בתשובות המיוחסות להרמב"ן סימן קמט). ובספר ארחות חיים יורה דעה (עמוד שכט) כתב, שהרמב"ן בתשובה התיר בישולי עבדים ושפחות הקנויים לנו, כיון שמוזהרים עליהם מן התורה שלא לעשות מלאכה בשבת, ואינם בכלל גוים דעלמא, ולכן אינם בכלל גזירת חז"ל בזה, ושכן נהגו. והרא"ה כתב אף על פי שהדעת נוטה לדבריו, בעל נפש יחמיר על עצמו. והרשב"א אוסר אף בדיעבד. ע"כ. ודברי הרא"ה הם בבדק הבית (בית ג' שער ז', דף צד ע"א), שכתב, שרבינו יצחק ב"ר מנוח התיר בזה, שכיון שעושים דרך כפיה לא שייך קירוב דעת בבישוליהם. ומורי הרמב"ן רואה דבריו, ואף על פי שאין ראוי לעשות כן לכתחלה, מכל מקום בדיעבד מותר. ע"כ. ובחידושי הריטב"א (עבודה זרה לח.) כתב, שרבים וגדולים בצרפת נהגו להקל בעבדים ושפחות שלנו. וראוי להחמיר. ע"ש. ומרן הבית יוסף (ריש סימן קיג) הביא בקצרה דברי הפוסקים הנ"ל. ובשלחן ערוך (סימן קיג סעיף ד') כתב: „יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר אף בדיעבד". וכתב הרמ"א בהגה: „ובדיעבד יש לסמוך על המתירים, ואפילו לכתחלה נוהגים להקל בבית ישראל שהשפחות מבשלות בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה מעט אחד מבני הבית". וכתב הש"ך שמדברי הרמ"א נראה שאפילו בשפחות השכורות שלנו יש להקל, אף על פי שאין אנו מוזהרים עליהם בשבת, כמבואר באורח חיים (סימן שד). ונראה שסמך בזה על דעת רבינו אברהם שמתיר בישולי גוי בבית ישראל. וכן כתב בתורת חטאת (כלל עה דין יז) בשם האיסור והיתר (כלל מג דין יג), או שסמך על הטעם של הרשב"א שלא שייך בהן קירוב דעת כיון שעושים בעל כרחן בין ירצו בין לא ירצו. וכן כתב המהרש"ל בתשובה (סימן עה). עכת"ד.. וכן כתב הכנסת הגדולה (בהגהות בית יוסף אות ח') בשם אביו ז"ל, שבשעת הדחק יש לסמוך על סברת הרשב"א בצירוף דעת הראב"ד שלא גזרו על בישולי גוים בבית ישראל. וכתב על זה בשלחן גבוה (שם סק"ט וסק"י), שאף על פי שהפרי חדש כתב לאסור בשפחות הנשכרות לחודש או לשנה, שאין אנו מוזהרים עליהן בשבת, בידוע שנעלמו ממנו דברי האחרונים שמתירים גם בשפחות שבמדינות אשכנז שהן מושכרות להם, וכמו שהביא הכנסת הגדולה הנ"ל. וכבר ידעת שבשל דבריהם הלך אחר המיקל. ע"כ. וכן העלה הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ד' (חלק אורח חיים סימן ו'),

שאף על פי שהפרי חדש החמיר במשרתות המושכרות, שאין אנו מוזהרים עליהן בשבת, מכל מקום כיון שכמה גדולים סמכו על המתירים הואיל והן מבשלות בבית ישראל, אין למחות בנוהגים להקל. ע"ש. וכן כתב השדי חמד בפאת השדה (מערכת בישולי גוים סימן א') בשם הרה"ג רבי אברהם מתתיה חלפון, שלפי דברי הש"ך שיש מתירים גם בפועלים הנשכרים, ולאו דוקא בעבדים הקנויים, ואפילו בלא חיתוי של ישראל, וכן נהגו בזמננו להקל כדבריהם, מנהג זה הלכה הוא וכו'. ע"ש. ומעתה בנידון דידן יש לנו הטעמים האלה להקל בצירוף הטעם הראשון שישראל מדליק את האש. ואם כן יש לנו ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כהפוסקים הסוברים שגם בבישולי גוים התירו בהיסק על ידי ישראל, ולא רק בפת עכו"ם, ואם תמצא לומר כדברי החולקים, שמא הלכה כהאומרים שבפועלים המושכרים בבית ישראל יש להקל. ואף על פי ששני הספקות הם נגד מרן שקבלנו הוראותיו, וכבר כתב הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ג' (חלק יורה דעה סימן ט') שאין לסמוך על ספק ספיקא כששני הספקות נגד מרן, ואפילו באיסור בישולי גוים. ע"ש. וכיוצא בזה כתב הרה"ג החסיד מהר"א מני בספר זכרונות אליהו יורה דעה (מערכת ב' אות כז) על הספק ספיקא שעשה הרב בעל ריח שדה. (וראה עוד בזכרונות אליהו יו"ד מערכת ס אות ג). ע"ש. אולם הגאון רבי יוסף חיים עצמו בספר רב ברכות (מערכת ס' דף קכב ע"ב), אחר שחשב לחלק בדין ספק ספיקא בין כשספק אחד בלבד נגד דעת מרן, ובין כששני הספקות נגד דעת מרן, סיים, ומיהו לדעת מרן החיד"א אי אפשר לחלק בזה, כי מצאנו אליו במחזיק ברכה (סימן נב סק"ה), שעשה ספק ספיקא אף ששני הספקות נגד דעת מרן. ע"כ. וכן ראיתי להגאון רבי אליעזר די טולידו בשו"ת משנת רבי אליעזר חלק ב' (חלק יורה דעה סימן א'), שהעלה שיש להקל בספק ספיקא אף על פי ששני הספקות נגד דעת מרן. וכן מתבאר מדברי החקרי לב (חלק א' מיורה דעה סימן קפח, וחלק ג' חלק אורח חיים סימן א'). וכן כתב הגאון רבי יצחק אבולעפייא בשו"ת פני יצחק (חלק א' חלק יורה דעה סימן ט', דף לט ע"ד, ובחלק ב' דף כח ע"ג). וכן העלה הגאון מהרש"א אלפנדארי בתשובה (חלק יורה דעה סימן א', דף עג ע"ד). וכן כתב הגאון רבי אברהם הכהן מסאלוניקי בספר טהרת המים בשיורי טהרה (מערכת ס' אות ז'), שאפילו כששני הספקות נגד דעת מרן, יש להקל בספק ספיקא, כי אפשר שגם מרן יודה שבהצטרפות שניהם יחדיו יש להתיר. ע"ש. וכן כתב בשו"ת שערי עזרה טראב (חלק יורה דעה סימן ב', דף לא ע"ב), ושכן כתב השדי חמד. ע"ש. ומעתה הדבר פשוט שגם בנידון שלנו יש מקום נרחב לסמוך להקל גם לספרדים ובני עדות המזרח. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק חלק ז' (סימן סב). ע"ש.

ומכל מקום המחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה.

הרה"ג ר' יצחק יראדי שליט"א

סימן כ"ב

תקון כלי שאינו מחזיק רביעית

שו"ע יו"ד סי' ק"כ סעי' י'.

כתב הטור [בנדמ"ח עמ' ס"ז] בשם הריצב"א, וז"ל: דאפילו אם נותן לו כלי שבור לתקנו אם לא היה מחזיק רביעית קודם לכן, ותקנו שיהיה מחזיק רביעית צריך טבילה וכו', ע"כ.

וצ"ע למה תלה זה בקבלת רביעית, וכי כלי קבול יש לו שעור, והא כל כלי שמקבל אין לו שעור לענין לקבל טומאה, ומנין לנו לחדש דין קבלת רביעית בענין זה של טבילת כלים, וצ"ע.

סימן כ"ג

שאלות קצרות - טבילת כלים

תנור חימום ביתי שעושים בו טוסט

שאלת: תנור חשמלי שעיקרו נעשה לחמם הבית, ויש מן הבחורים שמשתמשים בו ליבש הלחם עליו ולעשות טוסט, האם צריך טבילה.

תשובה: נראה פשוט שבטלה דעתם ואין צריך טבילה.

טבל רק מכסה של סיר

שאלת: כשטובלים כסוי קדרה בלי הקדרה עצמה, האם מברכים.

תשובה: כסוי קדירה שמבשלים בה על האש טעון טבילה ובברכה.

כלי אבן לענין טבילת כלים

שאלת: כלים הנקראים Stoneware (כלי אבן), האם צריכים טבילה.

תשובה: כיון שאינם לא מתכת ולא זכוכית אינם צריכים טבילה.

להשתמש בכלים שאינם טבולים

שאלת: באדם שמתארח אצל חבירו ורוצה למזוג לו שתיה ומאכל בכלים שאינם טבולים, מה דינו.

תשובה: אין לו היתר להשתמש בכלים שאינם טבולים, וכל מה שכתבת בשם איזה ספר כל מיני סניפים וצירופים להיתר, את כולם ישא הרוח, וקורא אני על זה עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו, עיין פסחים דף נ"ב ע"ב. [אולם אם כבר מזג לו יש להתיר, דהרי הוא רק מרוקן את הכוס או את הצלחת].

סימן כ"ד

שאלות קצרות - כשרות

בישולי עכו"ם במסעדה לספרדים

שאלת: בספרדי שרוצה לאכול בחתונה או במסעדה שיש שם טבח גוי והמשגיח הוא אשכנזי ולשיטתם מספיק הדלקת האש, ולספרדים לא, האם יכול לאכול שם.

תשובה: אפשר גם לספרדי לסמוך על זה, כיון שיש לנו ב' צדדים להקל, א' דעת הרמ"א דעשיית האש סגי, ב' שיטות שאר הראשונים דאין על שכירים ופועלים דין בישול עכו"ם אפי' אם אינם קנויים לישראל[6] [ורק כשמתארח אצל גוי שהבישול נעשה בבית הגוי אז אסור].

החשגחה במליחת בשר

שאלת וז"ל: המנהג אצלינו כששוחטים העופות שמנהל הישיבה הולך עם רב וכמה משגיחים, ושוכרים שוחט טוב, ושוחטים כמות עופות גדולה ומולחים במקום ומביאים לישיבה, והפעם קרה שהמנהל הלך לבד (בלי הרב) עם שני משגיחים, ושאחד השגיח רק על החלקים הפנימיים בלבד והשני על הוצאת הורידים של הגרון, ולא השגיחו כלל על המליחה שנעשתה על ידי גוים, רק המנהל שהוא ירא שמים היה עובר ומסתכל על המליחה, ובאותו חדר מצד שני של הכותל היה אחד המשגיחים, והמנהל עובר מאחד לשני לראות שהכל כשורה (האם נותנים לו דין נכנס ויוצא?). והכמות בפעם זו היתה של אלפיים עופות בערך, ע"כ לשונך.

תשובה: איני רואה בעיה בנוגע לעופות שנמלחו. א'. מטעם שהמנהל היה יוצא ונכנס. ב'. שהגויים עשו ודאי כהרגלם תמיד, ואף אם נאמר שהתעצלו באיזה פעם, הא ודאי

6. ועי' לעיל בסי' ט"ז.

31

משום חתנות. (פירש רש"י, כדי שלא ירגיל עצמו לעשות משתאות אצל גוי ויתן עיניו בבתו). ורב נחמן אומר משום גילוי. (מחשש שמא שתה ממנו נחש כשהיה מגולה). רב פפא היו מוציאים לו השכר לפתח החנות והיה שותה ממנו, רב אחאי היו מביאים לו השכר לביתו והיה שותה, ושניהם סוברים שאיסור השכר של גוים משום חתנות, אלא שרב אחאי היה עושה הרחקה יתירה. וכתבו התוספות, שלכן צריך להזהר שלא לשתות שכר בין של תמרים בין של תבואה בחנות או בבית של גוי, אבל המתאכסן בביתו של גוי, אפילו אם הגוי האכסנאי נותן לו שכר משלו, מותר לו לשתות משום איבה, שלא אסרו חכמים משום חתנות אלא לקבוע שתיה בחנות או כשרגיל לשתות בבית גוי באופן קבוע, אבל לשתות דרך עראי ובאקראי בעלמא מותר. ואין לאסור שכר של תבואה משום בישולי גוים, שאף על פי שהתבואה אינה נאכלת כשהיא חיה, מכל מקום הואיל ובטלה לגבי המים לענין ברכת שהכל נהיה בדברו, (שאין מברכים על שכר שעורים בורא מיני מזונות שהיא ברכת התבואה), כך בטלה התבואה לגבי המים לענין איסור בישולי גוים. ע"כ. וכן כתב הרא"ש שם. וכן כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג, סימן קנד). ע"ש. וכן פסק מרן בשלחן ערוך יורה דעה (סימן קיד סעיף א'). ומכאן יש ללמוד גם לענין הקפה, שאף על פי שאין הקפה נאכל חי, מכל מקום מאחר שהקפה טפל לגבי המים לענין שצריך לברך על שתיית הקפה שהכל נהיה בדברו, ולא כברכת הקפה שהיא ברכת בורא פרי העץ, וכמו שהסכימו האחרונים, ומהם, בשו"ת פרח מטה אהרן (סימן מ'). ובשו"ת שבות יעקב חלק ב' (סימן ה'). והעיד הפנים מאירות בחלק ב' (סימן קצ) שכן המנהג פשוט. וע"ש. וכן כתב בשו"ת הלכות קטנות ח"א (סימן ט). וכן פסק הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה אורח חיים (סימן רד). וראה עוד בשו"ת דברי יוסף אירגאס (סימן יד), ובשו"ת זרע אמת (חלק אורח חיים סימן ל'). ועוד. לכן גם לענין איסור בישולי גוים, נחשבים המים לעיקר, וממילא אין איסור בשתיית הקפה מדין בישולי גוים. וכן פסק הרדב"ז בתשובה חלק ג' (סימן תרלז), שאין לאסור שתיית קפה של גוים מטעם איסור בישולי גוים, שאף על פי שאין הקפה נאכל כמות שהוא חי, מכל מקום הרי אינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת, לפיכך אין בו משום בישולי גוים, ואין לאסור משום פליטת הכלים שלהם, שיתכן שבישלו בהם קודם לכן דבר האסור, שהרי ידוע שיש להם כלים מיוחדים להרתיח בהם קפה כדי שלא יפגם טעמו של הקפה. ומכל מקום אין לשתות הקפה במסיבות של גוים, לפי שנמשך מזה הרבה תקלות, ואין ראוי לישראל קדושים להיות עמהם במסיבותם. עכת"ד. וכן כתב המהריק"ש בהגהותיו (סימן קיד), שיש להחמיר שלא לשתות הקפה במסיבות הגוים בבית הקפה שלהם שהוא מקום מכירתו, כדין שכר של גוים שאסור משום חתנות. ועוד יש בו

משום מושב לצים, וכמו שכתבו כיוצא בזה התוספות (עבודה זרה יח:). ע"כ. וכן כתב מרן החיד"א בברכי יוסף אורח חיים (סימן שכה סק"ב), בשם תשובת רבינו יוסף אסכנדרי. ע"ש. ומוכח שעל כל פנים אין בו משום בישולי גוים, ולכן המתארח בביתו של גוי, או שנכנס לבקר אותו ביקור נימוסין, ומכבד אותו הגוי בכוס קפה, רשאי לשתות הקפה, וכמו שהתירו התוספות והרא"ש הנ"ל בשכר של גוים, וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן קיד). והוא הדין והוא הטעם לשתיית הקפה.

והן אמת שיש לדון בדברי הרדב"ז הנ"ל, שהתיר הקפה מפני שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת, כי מרן השלחן ערוך (סימן קיג סעיף א') כתב בזו הלשון: דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי וגם עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת, „או לפרפרת" שבישלו גוי, אסור משום בישולי גוים. ע"כ. והוא מדברי הטור שם. ובבית יוסף שם כתב, שכן נראה ממה שכתב הרמב"ם (פרק יז מהלכות מאכלות אסורות הלכה יט): גוי שבישל ולא נתכוון לבישול הרי זה מותר, כיצד גוי שהצית אור באגם כדי להעביר החציר ונתבשלו בה חגבים הרי אלו מותרים, ואפילו במקום שהם עולים על שלחן מלכים „משום פרפרת". ע"כ. והסביר הפרי חדש בדעת מרן, שהכוונה שאף על פי שאין המלכים מלפתים בו את הפת, כיון שעולה על שלחנם לפרפרת, דהיינו לקנוח סעודה, אסור משום בישולי גוים. ע"ש. ואם כן לפי דעת מרן גם בקפה שייך דין בישולי גוים, הואיל ועולה על שלחן מלכים לפרפרת, שכן דרך להביאו בסוף הסעודה לקנוח. והגם שהפרי חדש שם (סק"ג) כתב לחלוק על מרן בזה, שמכיון שבגמרא (עבודה זרה לח.) אמרו סתם כל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי גוים, מוכח שאפילו עולה לקנוח סעודה אינו אסור, ומה שאסר הרא"ש בתשובה (כלל יט), אורז שבישלו גוי, משום בישולי גוים, אף על פי שאין דרך ללפת בו את הפת, יש לומר שסובר כמו שכתב הרשב"א בתורת הבית, שאף על פי שדייסא אינה עולה על שלחן מלכים ללפת בה את הפת, שהרי אמרו על זה (ביצה טז.) בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא, יש לומר שדוקא במיני לפתן צריך שיהיו ראויים ללפת בהם את הפת, אבל מאכלים הנאכלים בתורת מאכל ולא בתורת לפתן, כל שעולים על שלחן מלכים יש בהם משום בשולי גוים. ע"ש. והוא הדין לאורז וכיוצא בו. ולעולם דברים הבאים בקינוח סעודה שאינם עשויים ללפת בהם את הפת אין בהם משום בישולי גוים. וכוונת הרמב"ם במה שכתב בדין חגבים „משום פרפרת", משום לפתן, ללפת בהם את הפת, וכמו שכתב כן הרמב"ם בפירוש המשניות (ברכות פרק ו', דף מב.). עכת"ד (והסכים עמו הגאון רבי דוד פארדו בספר מזמור לדוד דף קו סע"ב). ולפי זה יש לומר שגם הרדב"ז סבירא ליה כדברי הפרי חדש, ולכן התיר הקפה שנתבשל על

33

וכן בקודש חזיתיה למרן החיד"א בברכי יוסף (בקונטרס שיורי ברכה יורה דעה סימן קיג סק"ג) שהוכיח במישור מדברי המהריק"ש ומהר"י אסכנדארי שאסרו שתיית הקפה של גוים במסיבות שלהם משום חתנות, כדין שכר של גוים, הא לאו הכי יש להתיר, ואין בו משום בישולי גוים. [ועיין בשו"ת הלכות

תמוה. ועל כל פנים אין לך בו אלא חידושו, והבו דלא להוסיף עלה להתירו משום בישולי גוים. עכת"ד. והנה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג סימן קנד) כתב, שברכת השכר שהכל נהיה בדברו, ומשום הכי אין בו משום איסור בישולי גוים, שהתבואה בטלה לגבי המים. „ואף על פי שאמרו (בברכות לט.) מיא דשלקי כשלקי, שמברכים עליהם בורא פרי האדמה, זהו רק כשהמים עבים ביותר ויש בהם ממשות מחמת השלקות". ע"ש. וכן כתב הרא"ה בספר פקודת הלוים (ברכות לט.). וכן כתב הריטב"א (פסחים כד :) בשם הרא"ה. וכן פסק הריטב"א עצמו בהלכות ברכות שבסוף ספר חיים וחסד (פרק א' סעיף לו). ע"ש. וכן כתב בשטה להר"א אלאשבילי (ברכות לט.). וראה עוד במאירי ושטה מקובצת שם. וממילא אתי שפיר מה שמברכים על הקפה שהכל נהיה בדברו, שהרי אין שותים אלא את מי הקפה. ובאמת שאף על פי שגם הפנים מאירות (סימן צה), וכן בשו"ת הלכות קטנות (סימן ט'), כתבו, שמעיקר הדין היה ראוי לברך על הקפה בורא פרי האדמה, אלא שנהגו כל העולם לברך שהכל. אולם הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סימן רד) תמה על בעל הלכות קטנות, שלדבריו היה צריך לברך עליו בורא פרי העץ, שהרי פרי אילן הוא, ואדעתא דהכי נטעי ליה לשתות מימיו. אלא שהדבר פשוט דלא עדיף משכר תמרים ושעורים שברכתו שהכל נהיה בדברו. [ומה שכתב שהרי פרי אילן הוא, הנה אמת נכון הדבר, וכן כתב בברכי יוסף (סימן תנג סק"ג) ובספר טוב עין (סימן ט' אות ו'). ומכל מקום יש לומר דסבירא להו לבעל הלכות קטנות ודעימיה כמו שכתב בשו"ת מעט מים (סימן כ' אות כב), שמכיון שהקפה מוציא את פריו משנת זריעתו, דינו כירק לענין ברכה, על פי הכלל שכתב הגאון מהר"ש גרמיזאן, והובא בשו"ת קול אליהו חלק ב' (בקונטרס מחנה ישראל סימן נד). ע"ש. (ועיין עוד בשו"ת רב פעלים חלק ב' חלק אורח חיים סימן ל. ודו"ק)]. ובשו"ת שאלת יעב"ץ חלק ב' (סימן קמב) כתב להסביר גם כן טעם המנהג שנהגו לברך על הקפה שהכל. ע"ש. וכן בשו"ת פרח מטה אהרן (סימן מ'), ובשו"ת משפטי צדק (סימן כ'), ובשו"ת שבות יעקב חלק ב' (סימן ה'), כתבו ליישב המנהג לנכון. ע"ש. וכן פסק מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן רב סק"ט). וראה עוד בשו"ת שמש צדקה (חלק אורח חיים סימן ב'), ובשו"ת פעולת צדיק חלק א' (סימן סז), ובספר בית מאיר (סימן רה סעיף ב'). ע"ש. וכן הסכימו כל האחרונים. ודבריהם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. ומנהג ישראל תורה הוא. וכנראה שדברי גדולי האחרונים הנ"ל נעלמו מעיני קדשו של הרב בית יהודה, בעת שכתב תשובה זו, שהרי לא הזכירם כלל, ואילו שמיע ליה הוה הדר ביה. (ועיין בשו"ת בית יהודה חלק אורח חיים סימן ז'). וממילא קמה וגם נצבה ראית הפרי חדש והשאלת יעב"ץ (חלק ב' סימן קמב) מדברי התוספות (עבודה זרה לא :) להתיר את הקפה מחשש איסור בישולי גוים, משום שהקפה בטל לגבי המים, והוא טעם כעיקר להתיר הקפה של גוים. ותלי"ת שגם אנכי קיימתיו מסברא עוד בימי חרפי, ושוב ראיתי שכיוונתי לדעת גדולים.

והן אמת שראיתי בשו"ת פנים מאירות חלק ב' (סימן סב) שכתב לדחות טעם הפרי חדש בזה, לפי מה שכתב הבית חדש (סימן קיד), שהטעם שכתבו התוספות שהתבואה בטלה לגבי המים, הוא קשה מאוד, שהרי התבואה עיקר, שיש בה כזית בכדי אכילת פרס, ואין ראיה ממה

קטנות חלק א' (סימן ט'), שכתב לחלק בזה בין קפה לשכר, שהקפה שאינו משכר לא שייך בו איסור חתנות כלל, ורק משום מושב לצים יש להחמיר. וראה עוד בספר בן איש חי שנה שניה (פרשת תרומה סעיף ח'). ודו"ק]. ושם בברכי יוסף הביא דברי הגאון רבי חיים אלגאזי בספר בני חיי שכתב,

---

שמברכים על שכר שעורים שהכל נהיה בדברו, שאין זה אלא לפי שנשתנה מברייתו, ואין התבואה בעין. ע"ש. ונראים דבריו, ואף התוספות נראה שלא סמכו על טעם זה, אלא עיקר טעמם כמו שכתבו בתירוצם הראשון, מפני ששכר שלהם אינו עולה על שלחן מלכים. מה שאין כן הקפה שעולה על שלחן מלכים ראוי לחוש בו לבישולי גוים. ע"כ. ובאמת שאף על פי שהתוספות והרא"ש כתבו שני תירוצים בדבר, אולם בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סימן קנד), כתב טעם זה בלבד להתיר, שהתבואה בטלה לגבי המים, ונראה שגם התוספות והרא"ש כתבו זאת לעיקר מילתא. ובפרט לפי מה שכתב בתוספות רבינו אלחנן (בעבודה זרה שם), שהתירוץ הראשון הוא רק למאן דאמר דבעינן שיהיה עולה על שלחן מלכים, מה שאין כן לאידך לישנא דלא סבירא ליה הכי, ולא אשתמיט שום אמורא שיאסור שכר של שעורים משום בישולי גוים. אבל התירוץ השני אתי לכולי עלמא. ע"ש. ולכן אין בדברי הב"ח לדחות את דברי רבותינו הראשונים מהלכה. ומכל שכן שיש לחלק בין התבואה לקפה, ששם יש מקום להחמיר כשיש כזית בכדי אכילת פרס, מה שאין כן בקפה. דלא שייך האי טעמא. ולכן דברי הפנים מאירות בזה אינם מחוורים, והעיקר כדברי הפרי חדש.

גם הלום ראיתי בשו"ת בירך משה (בקונטרס זכרון לראשונים דף קנז ע"ד), שהעיר על הפרי חדש, כי מה יושיענו זה, והלא הגוים קולים את הקפה, לפני בישולו, וזהו עיקר בישולי גוים שנעשה על ידם, שאילו לענין המשקה של הקפה, הרי כבר הוכשר לאכילה משעת הקליה, והרי זה נאכל כמות שהוא חי כנודע. ע"כ. ובאמת שאף על פי שהגוים קולים את הקפה תחלה עד שהוכשר לאכילה משעת הקליה, אין לאוסרו משום בישולי גוים, שהרי בעודם קלויים אינם עולים על שלחן מלכים, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק יז מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז) : „קליות של גוים מותרים, ולא גזרו עליהם משום בישולי גוים, שאין אדם מזמין חבירו על הקליות". וכתב מרן הכסף משנה שם, וכן בבית יוסף (סימן קיג), שמכאן נהגו היתר באפונים קלויים שקולים הגוים, ולא פקפק אדם עליהם מעולם. ע"ש. וכן פסק הרמ"א ביורה דעה (סימן קיג סעיף ב'). ומכל שכן גרעיני קפה קלויים, שאף על פי שראויים הם לאכילה, אין רוב העולם אוכלים אותם כך, שהרי הם עומדים לבישול ברותחים, ומטעם זה פסק בשו"ת זכור ליצחק הררי (סימן גו), שאין לברך על גרעיני הקפה אלא שהכל, ושלא כדעת השאלת יעב"ץ חלק ב' (סימן קמב), שכתב שמברך עליהם בורא פרי האדמה, והובא במחזיק ברכה (סימן רד אות ג'), שהרי אין עיקר נטיעתם אלא לשם קליה ובישול ברותחים. ע"ש. וכן הסכים הרה"ג מהר"א מני בספר זכרונות אליהו (עמוד קטו). וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת פנחס אות י'), ושכן העלה בספרו מקבצאל. ע"ש. (ועיין בשו"ת אדמת קודש חלק אורח חיים סימן ב', ובשו"ת גדולת מרדכי גלאנטי סימן ה', ובספר עקרי הד"ט סימן י' אות מא). ועל כל פנים לא עדיפי גרעיני קפה קלויים משאר קליות, ומכיון שמותר לאכול גרעיני קפה קלויים של גוים, ואין בהם משום בישולי גוים, אף לאחר שנתבשלו במים רותחים, נשארו בהיתרם, שדין הקפה בזה כדבר שנאכל כמות שהוא חי שאין בו משום בישולי גוים. ודומה למה שכתב הרמב"ם (בפרק יז מהלכות מאכלות אסורות הלכה טז), דגים קטנים שמלח אותם גוי, הרי הם כמו שנתבשלו מקצת בישול, ואם צלאם גוי לאחר

28

יראה, שהרי בודאי בני יומן הם, כיון שבכל שעה שותים בהם חלב שלהם. ואמנם הרב המאור הגדול רבי מאיר פישלש השיב שאולי הם מקילים הואיל ואין חלב טמא מצוי, וכדעת הפרי חדש. ואיני רוצה להכנים עצמי בהיתר זה, ומצוה רבה להפרישם מאיסור. עכת"ד. ובאמת שיש מקום להקל לענין הכלים בצירוף דעת הפרי חדש (סימן קטו סוף סק"ו), שאחר שהביא דברי הרדב"ז בתשובה (סימן עה) שחלב גוי לא נאסר במנין אלא משום חשש תערובת חלב טמא, כתב, שבמקומות שאין חלב טמא מצוי, או שהוא יותר ביוקר מחלב טהור, מותר לקנות חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, וכן המנהג פשוט בעיר אמסטרדם, ושכן נהג בעצמו להקל. ע"ש. וכן כתב הפרי תאר (שם סק"א) בד"ה ולענין דינא, שבמקומותינו מותר לקנות מגוי חלב אף שאין ישראל רואהו, ואפילו יש בהמה טמאה בעדרו, משום שחלב בהמה טמאה נמכר בדמים יקרים לשריהם ולגדוליהם, ובודאי שלא יערבנו בחלב טהור. ע"ש. וכן כתב בשו"ת הרשב"ש (סימן תקנד). גם המהר"ש דוראן בשו"ת חוט המשולש שבסוף שו"ת התשב"ץ (הטור הראשון סימן לב) כתב סברא זו, והוסיף עוד לאידך גיסא, שחלב טמא מאוס הוא בעיניהם, וגנאי לחלוב בהמה טמאה. ע"ש. וכן כתב בשו"ת זכור לאברהם אביגדור (חלק יורה דעה סימן ד'). ע"ש. והגאון רבי דוד פארדו בספר מזמור לדוד (דף קט סע"ב) הביא דברי הפרי תאר והפרי חדש, וכתב, שלכאורה אף על פי שאין הגוי מערב חלב טמא לכתחלה מפני שהוא יותר ביוקר, מכל מקום לפעמים נשאר בכד משיורי חלב טמא, שבודאי אינם מקפידים על זה, ומתערב עם חלב טהור. אולם הרשב"א בתורת הבית (שער ו') כתב, שחלב טמא מאוס בעיניהם, ולפי זה מסתברא דאמנקיותא קפדי ושוטפים הכלי בין זה לזה. ע"ש. ועיין למרן החיד"א בשיורי ברכה (סימן קטו). ואכמ"ל. ואף על פי שלהלכה נקטינן לאסור חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו בכל אופן. וכן פשטה ההוראה בארץ ישראל וגלילותיה, וכמו שכתב מרן החיד"א שם. וכן כתב בפתח הדביר חלק ב' (ריש סימן קצו). ועיין עוד בשו"ת חקקי לב (חלק יורה דעה סימן לב), ובשדי חמד (מערכת חלב של נכרי סימן א'). ע"ש. מכל מקום לענין הכלים יש מקום לצרף דברי האחרונים המתירים, בשעת הדחק, כשאין שם כלים כשרים, ועל כל פנים אם אפשר לבקש לשתות הקפה בכלי זכוכית שאינם בולעים ואינם פולטים, עדיף טפי. ואף על פי שהרמ"א בהגה (סוף סימן תנא) החמיר בכלי זכוכית לדונם ככלי חרס, כבר כתבו הרבה אחרונים שזהו רק משום חומרא דחמץ, מה שאין כן בשאר איסורים. (ועיין בשו"ת יביע אומר חלק ד' חלק יורה דעה סימן ה'). ועל כל פנים בודאי שאפשר לסמוך בזה על מרן אפילו שלא בשעת הדחק. ובמקום שמגישים רק בכלי פורצליין וכיוצא בזה, יש לסמוך על כך להקל, וכמ"ש בשו"ת האלף לך שלמה (חיו"ד סי' קצא).

בסיכום: מותר לשתות קפה של גוים, ואין לחוש בזה לאיסור בישולי גוים. וכתבו האחרונים שכן פשט המנהג בכל המקומות. ואם הלכה רופפת בידך צא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן. והרוצה להחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. והנוסעים במטוס של חברה לא יהודית, שיש לחוש שהשתמשו בכוסות של הקפה בחלב של גוים, נכון שישתו הקפה בכלי זכוכית, שאינם בולעים ואינם פולטים. ואם אי אפשר יש להקל בשעת הדחק אף בכוסות של פורצליין וכיוצא בזה.

סימן מג

שאלה: האם מותר להתרחץ בסבון שיש בו תערובת משומן מן החי לא כשר?

תשובה: התוספות במסכת יומא (דף עז.) כתבו בשם רבינו תם, שדין איסור חמשה עינויים ביום הכפורים (חוץ מאכילה ושתיה), ובכללם איסור רחיצה וסיכה, אינו אלא מדרבנן, והפסוקים שהביאו בגמרא שם לראיה, אינם אלא אסמכתא בעלמא. אבל בשאר איסורי אכילה אין לאסור סיכה כשתיה, ולכן מותר לסוך בחלב (חי"ת ולמ"ד צרויים), ואף על פי שהאוכל חלב בכרת, מכל מקום כיון שמותר בהנאה, שנאמר וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה, מותר לסוך בו. ורק באיסור הנאה, כגון חלב מהותך של שור הנסקל, אסור לסוך בו (כדאיתא בפסחים כה:), אבל באיסור אכילה מותר. ומה שדרשו במסכת נדה (לב.) מהפסוק, ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה', לרבות הסך בשמן של תרומה (לגבי זרים או טמאים), אין זה אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא. ע"כ. וכן כתבו התוספות בנדה (לב.) בשם רבינו תם, שדוקא סיכת שמן תרומה לזרים וטמאים אסורה מדרבנן, וסמכו זה על הפסוק הנ"ל, אבל סיכה בשומן חזיר ובחלב מותרת. ע"כ. וכן כתב בתוספות הרא"ש שם. וכן כתבו בחידושי הרשב"א והריטב"א במסכת נדה שם. וכן כתב המאירי שם. וכן פסק הרשב"ץ בחידושיו לנדה שם. אולם בספר איסור והיתר (כלל לט סימן לד) כתב, אדם בריא אסור לו לסוך בשומן חזיר או בחלב סיכה של תענוג, שדין סיכה כשתיה מדרבנן. וכתבו הסמ"ג והסמ"ק, שמכל מקום אם יש לו חטטין בראשו מותר לסוך בכל האיסורים של תורה, שבמקום צער לא גזרו חכמים, וכדין יום הכפורים. ומה שהתירו התוספות בנדה (דף לב.) בשם רבינו תם, סיכת שומן חזיר וחלב, שמא זהו דוקא במקום צער. ע"כ. אולם בתוספות יומא (עז.) כתבו בשם רבינו תם, שלא מצינו איסור סיכה כשתיה אלא ביום הכפורים, ובשמן של תרומה, ובאיסורי הנאה, והרי אף ביום הכפורים אם יש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש, ומוכח שבשאר איסורים מותרת אפילו סיכה של תענוג. וזו לשון מרן הבית יוסף בבדק הבית (סימן פד):

עכו״ם. כגון סרדינים המצויים בימינו. וכן כל מיני חטיפים הנמכרים לאוכלם שלא בשעת הסעודה. וכל כיוצא בזה. שאין הגילות ליתן מאכלים אלה בסעודות מכובדות כסעודת מלכים. (יא) ובימינו בסעודת אורחים חשובים. סעודת חתונה. וכיוצא בזה. (יב) אף שבישלם עכו״ם מותרים.

ט. (יג) קפה ותה אף שעולים על שולחן מלכים. מנהג העולם להקל בהם שאין בהם משום בישולי עכו״ם. ומ״מ ודאי שיש מקום להחמיר בזה.

משום בישולי עכו״ם, וכמש״כ הרמב״ם הביאו הב״י, דטעמא דבעינן שיהא עולה. על שולחן מלכים, דכיון שעיקר הגזירה היתה משום חתנות שלא יזמינו הנכרי בסעודה, ודבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמין חבירו עליו, וכתב רבינו ירוחם כפי שהביאו הב״י, דתורמוס אין בו משום בישולי עכו״ם, ואף שעולה על שולחן מלכים, כיון שאינו ללפת בו את הפת שרי, וכפי שהביא שכן הוא בלשון הגמ׳ דעולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת, אלא דהביא דיש אוסרים בזה, ושכן בטור כתב עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת או לפרפרת, ומשמע דאף לפרפרת אסור, ושכן הביא הב״י דהוא בדברי הרמב״ם שהזכיר בעולה על שולחן מלכים אף לפרפרת, ושכן נפסק בשו״ע סי׳ קי״ג סע׳ א׳, דעולה על שולחן מלכים אף לפרפרת אסור, ואף שהפרי חדש סק״ג כתב לדינא דכל שאינו ללפת הפת שרי, מ״מ החכמת אדם כלל ס״ו, וכן בערוך השולחן סע׳ ז׳ הביאו להחמיר, ושכן יש להחמיר לדינא כפי שנפסק בשו״ע, ובשבט הלוי חלק ב׳ סי׳ מ״ג, הביא גירסא מהמאירי בעבודה זרה שכלל לא גרס ללפת בו הפת.

ופשוט שדין עולה על שולחן מלכים, לא בעינן שיעלה על שולחן מלכים כמות שהוא, אלא אף אם רק ע״י הבישול והוספת דבש, תבלינים, וכיוצא בזה, גם בזה שרק אחרי בישולו עולה על שולחן מלכים אסור, דאל״ה אלא בעי שעולה כמות שהוא, א״כ בטל דין בישולי עכו״ם דהלא כל מאכל בעי לבשלו וליתן בו מלח ושאר דברים, ושכן כתב בדרכי תשובה סי׳ קי״ג סע׳ ט׳ דאין סברא לומר הכי, ואף אי עולה על שולחן מלכים רק בתוספת כמה מינים אסור.

(יא) כן כתב בכף החיים אות ב׳ דכל שראוי מאכל זה ליתן לפני אנשים חשובים, הוי עולה על שולחן מלכים, וכמש״כ בספרי האחרונים דבימינו שליכא מלכים כפשוטו כל שרגילים ליתן מאכל זה בסעודות חשובות, כשמחות, וסעודה לאנשים חשובים, דבזה שייך טעם הרמב״ם שדבר שעולה בסעודה חשובה הנכרי מזמין הישראל עליו, ואיכא בזה משום חתנות.

(יב) כ״כ הברכי יוסף בשיורי ברכה אות ט׳, דהכל לפי המקום והזמן נחשב עולה על שולחן מלכים, ושכ״כ הפרי תואר אות ז׳, דכמהין ופטריות נחשב עולה על שולחן מלכים, ודחה דברי הפר״ח שהביא ראיה מהש״ס שלא נחשב עולה על שולחן מלכים, דכמש״כ דהאידנא עולים הם והכל לפי המקום.

(יג) בדין תה וקפה אי יש בהם משום בישולי עכו״ם, האריכו האחרונים ליישב מנהג העולם להקל בזה, אף דלכא׳ איכא מקום גדול לאסור בזה, דהא אינו נאכל חי וגם עולה על שולחן מלכים, דהפרי חדש סי׳ קי״ג ס״ק י״ד כתב להתיר הקפה משני טעמים, טעם ראשון משום דאף שעולה על שולחן מלכים, מ״מ אינו ללפת בו את הפת, דכפי שהבאנו לעיל אות י׳ דעת הפר״ח ועוד פוסקים דבזה לא הוי בישולי עכו״ם, ועוד כתב הפר״ח דכמו שכתבו תוס׳ עבודה זרה ל״א ע״ב גבי שיכר של עכו״ם שהטעם שמותר, כיון שכמו שבטל התבואה למים לברכת שהכל, ה״נ בטל לענין בישולי עכו״ם, וא״כ ה״ה אפשר לומר גבי קפה דכמו דבטל למים לענין ברכת שהכל, ה״נ לענין בישולי עכו״ם, ובשני טעמים אלה דהפר״ח האריכו האחרונים, דבטעם ראשון שכתב שבעי ללפת את הפת, זה כפי שהבאנו לעיל אות י׳ דרוב

י. (יד) אף שבפת שאפאו עכו״ם כל שהבעיר הישראל האש. ואפילו לא הבעיר האש אלא

הפוסקים פליגי על זה, וטעם שני שכתב מדברי התוס׳, הנה בפנים מאירות חלק ב׳ סי׳ ס״ב כתב לדחות על פי הא דכתב הב״ח דעיקר טעם התוס׳ בשיכר הוא שאינו עולה על שולחן מלכים, אלא דהחתם סופר בחידושיו עבודה זרה ל״א ע״ב כתב לקיים דברי הפר״ח, דגבי קפה שגרעיני הקפה אינם נימוחים במים, והמים רק קולטים הטעם הקפה, ליכא בזה משום בישולי עכו״ם.

והכנסת הגדולה בספרו שו״ת בעי חיי יו״ד סי׳ קמ״ה, הביא דמנהג העולם להקל בזה, וכתב דאולי הוא מחמת שאינו ללפת הפת ודחה טעם זה, ועוד כתב דאפשר שלא אמרו עולה על שולחן מלכים אלא במאכל אבל לא במשקה, אלא דכתב בסוף דבריו דיש מקום להזהר בזה, ושכן הוא במנהגי האר״י שאסר הקפה משום בישולי עכו״ם, אלא שכיון שפשט המנהג א״א לאוסרו, וכן עיין בפתחי תשובה סק״א שהביא בשם הפנים מאירות דראוי לבעל נפש להחמיר בזה, ובברכי יוסף סי׳ קי״ג אות ג׳ הביא דברי האר״י כנה״ג ומהריק״ש שאסרו, אלא דהביא מתשובות הרידב״ז סי תרל״ז דכתב להתיר קפה דאין בו משום בישולי עכו״ם.

(יד) גמרא עבודה זרה ל״ח ע״ב אמר רבינא הילכתא האי ריפתא דשגר עכו״ם ואפה ישראל, אי נמי שגר ישראל ואפה עכו״ם, אי נמי שגר עכו״ם ואפה עכו״ם ובא ישראל וחתה שפיר דמי ומותרת, והוא דבגמ׳ אמרו גבי אפית הפת שאסורה ע״י עכו״ם, דמ״מ אין צריך שתהיה כל אפית הפת מתחילתה לסופה ע״י ישראל, אלא אף אי רק חלק מאפית הפת ע״י ישראל שרי, וכפי שאמרו בגמ׳ דאיכא באפית הפת ג׳ מלאכות, שגירת התנור דהוא הבערת והדלקת האש, ואפית הפת דהיינו הכנסת הפת לתנור, וחיתוי והוא כשהפת בתוך התנור דמחתה בגחלים שתגמר אפית הפת, ובזה אמרו למסקנא בגמ׳ דמהני כדי שלא יהיה פת עכו״ם ויותר, אף אם עשה ישראל רק אחת מג׳ מלאכות אלה, שגירת התנור דהיינו הבערתו, או הכנסת הפת, או חיתוי, דבכל אחד מהם מהני.

והרמב״ם בפרק י״ז ממאכלות אסורות כתב, דאפילו לא זרק הישראל אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא היכר שפת עכו״ם אסורה, ובדברי הרמב״ם איכא קולא עוד יותר גדולה, דאף בלא שעשה הישראל אחת מג׳ מלאכות אלה, אלא רק השליך עץ אחד לאש, דעץ זה אינו מעלה ולא מוריד כלום לאש, ולא הוי אף כחיטוי שהוזכר בגמ׳ מ״מ מהני להתיר הפת, וכמש״כ הרמב״ם טעם לדבר, דאין הדבר אלא להיכר שפת עכו״ם אסורה, והיינו דמשמע מהרמב״ם דס״ל דהטעם להא דהתירו כ״כ בגמ׳ בפת עכו״ם, דאף אחד מג׳ מלאכות אלה שרי, הוא הואיל ובעי רק היכר שפת עכו״ם אסרוה חכמים, ובזה שעושה מלאכה אחת ניכר הדבר, וא״כ ס״ל להרמב״ם דאף מלאכה פחותה מג׳ מלאכות אלה כהשלכת עץ שלא משנה כלום באש מתיר הפת.

וכפי שהביא הב״י דברי הרשב״א בתוה״ב שכתב דהרמב״ן הקשה על הרמב״ם, דהא אין חיתוי גחלים מתיר אלא משום שמסייע באפית הפת, וכפי שאמרו שם בגמ׳ גבי היה מתבשל בשני שעות ועכשיו מתבשל בשעה, אבל היפוך בעלמא שלא ממהר האפיה לא מהני, ולכן כתב דהשלכת עץ אחד לא מהני, ובשם מורי הרב הביא הרשב״א דמסתבר דהשלכת קיסם אינה מדין התלמוד, אלא דבמקומות שהקלו לגמרי בפת עכו״ם היקלו בזה עם השלכת קיסם כדי להרחיק מהם, ובסוף דבריו כתב הרשב״א ומסתברא שאין לך קיסם שאינו מוסיף משהו בחום התנור ומקרב הבישול, וכל זה מקולותיו של פת, ומנהגם של ישראל תורה, ומשמע דדעת הרשב״א למסקנא כהרמב״ם דמהני השלכת קיסם, אלא דהרמב״ן שהביא ס״ל דלא מהני אלא אחת מג׳ מלאכות שהוזכרו בגמ׳.

והרא״ש כפי שהביאו הטור והב״י, כתב ותימה על המנהג להקל בהשלכת קיסם, וכתב בסוף דבריו דהנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ולא מזידים, ובסוף דבריו כתב הב״י דכיון דהרמב״ם והרשב״א מסכימים להתיר בקיסם, וגם טעמו של הרמב״ם מסתבר, ומנהגם של ישראל תורה מסייען, לכן לדינא נקטינן להקל, ובב״י הביא

המושכר לישראל המצוי בימינו, אין משום בישולי עכו״ם, ושכן המנהג להקל כדבריו, (יז) ויש שהקילו מטעם זה אף בכל עכו״ם העושה בבית חרושת כדי למכור, שאין בזה משום בישולי עכו״ם, אלא שאין להקל כדבריהם.

יב. (יח) ומטעם זה האוכל ברוב בתי מלונות, מסעדות, אולמות לחתונות, ושאר כיוצא בזה, שידוע שרוב הטבחים והעובדים עכו״ם, אלא שמקפידים שישראל יבעיר האש, לדעת הרמ״א מותר האוכל שם לכתחילה, ולנוהגים כהשו״ע יש אומרים שיכולים לסמוך על צירוף שני הדברים, שגם הישראל מדליק האש, וגם העכו״ם שכיר של הישראל, והאוכל מותר.

אחד גרע, הרי גם בהם כיון שמבשלות בבית ישראל לא שייך חתנות ושמא יאכילנו דברים טמאים.

ונמצא לפ״ז דבשו״ע כפי שהבאנו הביא שתי הדעות אי שרי בשפחות שלנו, אלא דכמש״כ הפוסקים דזהו דוקא בקנויות לגמרי שמוזהר עליהם בשבת, אבל בקנויות לשנה לא התיר כלל, אלא דהרמ״א כפי שהאריך הש״ך משמע דס״ל להקל לגמרי, ובפרט שהביא דברי האר״ה, והאו״ה הלא הקל לגמרי כר׳ אברהם, דליכא בישולי עכו״ם בבית ישראל, וכפי שהבאנו דנראה דאף במושכרות ליום אחד שרי לדבריו.

ובכנסת הגדולה בהגהות ב״י אות ח׳, כתב דבשעת הדחק יש לסמוך על סברת הרשב״א בצירוף דעת ר׳ אברהם, דלא גזרו על בישולי עכו״ם בבית ישראל, ושכן כתב בשולחן גבוה סק״ט שאף שהפר״ח כתב לאסור בשפחות הנשכרות לשנה, נעלמו ממנו דברי הראשונים המתירים, ובשל דבריהם הילך אחר המיקל, ושכן ברב פעלים חלק ד׳ או״ח סי׳ ו׳ כתב שאף שהפר״ח החמיר במשרתות המושכרות, כיון שכמה גדולים סמכו על המתירים כיון שהם מבשלות בבית ישראל, אין למחות בנוהגים להקל, ומטעם זה נראה דאף הנוהגים כהשו״ע שמקילים בזה אין למחות בידם, כמש״כ בכנה״ג בשולחן גבוה וברב פעלים שהבאנו, ולנוהגים כהרמ״א משמע דיש להקל בזה גם לכתחילה וכפי שמשמע מדבריו שכן המנהג.

(יז) **כן** כתב מהרי״ט צהלון בתשובות סי׳ קס״א כפי שהביאו הברכי יוסף סי׳ קי״ב אות ט׳, דהקשה שם דלכא׳ מה הטעם שמתירין פת פלטר, תיפוק ליה דאף בלא איסור פת איכא בזה משום בישולי עכו״ם, ועל זה כתב דשלקות ובישולי עכו״ם גופם הטעם בהם משום חתנות, ובפלטר שבאומנותו עסיק ליכא משום חתנות, ובדבריו איכא חידוש גדול והוא דבישולי עכו״ם אין איסור כלל בפלטר, וכמש״כ בהמשך דבריו דאף למחמירים בפת בבישול שרי כיון דליכא בזה משום חתנות.

אלא דלכא׳ מדברי הראשונים משמע דלא כדבריו, דהא כתבו הראשונים דהטעם דשרינן פת פלטר הוא משום דפת הוא חיי נפש, והוי גזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה, וא״כ גבי בישול שלא הוי חיי נפש אסור בפלטר, וכמו שהקשה הברכי יוסף שם, ועוד יש להקשות דהא כפי שהבאנו אות קודמת כתבו חלק מהראשונים דאף בבית ישראל אסרינן משום לא פלוג, ומשמע דבישולי עכו״ם אף היכא דליכא משום חתנות אסרינן, ולכן אסרינן פלטר בבישולי עכו״ם אף דליכא חתנות, ומטעם זה נראה לדינא דאין להקל בזה, וכמו שחלק בברכי יוסף שם על דבריו, אלא דלפוסקים שהבאנו שאין מוחין במקילים בבית ישראל, אפשר שיש מקום לומר דאין למחות גם במקילים בזה כיון דליכא בזה חתנות, אף שבזה גרע קצת שלא הוי בבית ישראל מ״מ חתנות ליכא בזה, ושכן ידוע על כמה הכשרים בימינו בחו״ל שסומכים על היתר זה דכל פלטר ובית חרושת ליכא בהם בישולי עכו״ם.

(יח) **הנה** בדבר בתי מלון, מסעדות, אולמות, ושאר מקומות ציבוריים בימינו, בין בארץ ישראל ובין בשאר מקומות, דידוע שכל המבשלים הינם עכו״ם, אלא דנוהגים להקפיד שישראל יבעיר האש, דזהו כפי שהבאנו לעיל אות ט״ו דיש מהראשונים שכתבו כן, ושכדבריהם הביא

יג. (יט) וכן בכל מיני קופסאות שימורים הנמכרים בימינו, שרוב הפעמים אין ישראל מניחם על האש אלא רק מבעיר האש, כל שאין המאכל שבהם נאכל חי אלא טעון בישול, בכל מיני ירקות, דגי טונה, וכיוצא בהם, שגם עולים על שולחן מלכים, לדעת הרמ״א מותרים לכתחילה, ולנוהגים כהשו״ע דינו כסעיף קודם שהמקילים יש להם על מה לסמוך, אלא שאם נאכלים חי כפירות מבושלים סרדינים וכיוצא בזה, מותר לכל הדיעות לכתחילה.

הרמ״א בשו״ע, דלא כדעת גדולי הראשונים שכתבו שהבערת האש לא מהני, ושכן נפסק בשו״ע ושכן דעת הגר״א, אלא דידוע מש״כ חלק מהפוסקים בזמנינו, שיש לצרף בזה שני הצדדים גם הא דישראל מדליק האש, וגם דעת הראשונים שבפועלים המושכרים בבית ישראל שרי, והוי בזה ספק ספיקא ויש להתיר בזה.

ונראה דלפי מה שהבאנו לעיל אות ט״ז מדברי הכנה״ג, השולחן גבוה, והרב פעלים, שכתבו בכלל על עיקר המנהג להקל במשרתות המושכרות בבית ישראל, דבשל דבריהם הלך אחר המיקל אף במנהג זה, ושאין למחות בנוהגים להקל בזה, א״כ לכא׳ בנידון זה דבית מלון ושאר מקומות, הא אף בלא שישראל מדליק האש, לא גרע בזה מעכו״ם בבית ישראל דכתבו הפוסקים דיש לסמוך על זה, ואין למחות ביד המקילים, דהא כל מקומות אלה איירי שבעה״ב ישראל ורק הפועל הינו עכו״ם, ולראשונים שס״ל שעכו״ם בבית ישראל כיון שליכא חשש חתנות ליכא בזה משום בישולי עכו״ם, וכן מהטעם שהם לא עושים זאת ברצונם, אלא כין ירצו בין לא ירצו יש להקל בזה מעיקר הדין, לכה״פ להרוצים לסמוך ע״ז כמש״כ הרב פעלים דאין למחות, וכפי שהתבאר שם דאף בשכיר ליום אחד דינא הכי.

ובזה שמצטרף עוד היתר והוא שהישראל מדליק האש, דגם בזה דעת הרמ״א להקל הכי לדינא, אף דרוב הראשונים לא ס״ל הכי ובשו״ע פסק לאו הכי מ״מ הוי צד להקל, ובפרט לפי הידוע דיש מהפוסקים שכתבו דעבדינן ספק ספיקא, אף כששני הספיקות נגד מרן השו״ע, ושכן הוא דעת החיד״א במחזיק ברכה סי׳ נ״ב סק״ה, ושכן דעת עוד פוסקים כפי שהביא ביביע אומר בכמה מקומות, ובפרט בזה דהספק הראשון בדבר שפחות עכו״ם, הא בשו״ע ג״כ הביא דעת המקילים בזה, וכיון דכל נידון זה אינו אלא בבישולי עכו״ם דידוע דהקילו בו בכמה דברים, כיון שאין לו עיקר מהתורה, וכתערובת בישולי עכו״ם, שיבואר לקמן אות ל״ז, וכן איסור כלי חרס שהקילו, א״כ ודאי דיש מקום גדול להקל בזה, בפרט מאחר וזהו טירחא גדולה בימינו לאסור לציבור לאכול בכל מקומות ציבוריים אלה, ושכן ביחוה דעת חלק ה׳ סי׳ נ״ד, כתב להקל בזה מטעם ספק ספיקא, וכפי שהארכנו דמלבד זה איכא בזה צדדים להקל להרוצים לסמוך בזה.

(יט) **כן** הוא דגם בכל מיני שימורים הנמכרים בימינו, דידוע דברוב המקומות אין דרך להקפיד שישראל יניח התבשיל על האש, אלא שהישראל הוא מבעיר את האש, הרי דגם בזה כפי שהארכנו אות קודמת, דלדעת השו״ע הבערת האש אינה מועילה, ומ״מ כיון שהוי בזה בית ישראל, דהא בית החרושת שייך לישראל, דבזה כתבו האחרונים דאין למחות במקילים, וגם הישראל מבעיר האש שמהני לחלק מהראשונים, הרי דיש מקום להקל בזה, ובפרט שבזה נראה דאיכא עוד צד גדול להקל, והוא דחלק גדול מהשימורים אין מבשלים אותם על האש בדרך רגילה, אלא ע״י אדים קיטור וכל מיני דרכים מיוחדות, וכפי שהבאנו לקמן אות ל״א, דאיכא צד גדול בפוסקים להקל בזה, דהוי כעישון דנפסק מפורש בשו״ע שליכא בו משום בישולי עכו״ם, והיכא דבית חרושת הינו של עכו״ם ולא של ישראל, כפי שהבאנו לעיל אות י״ז מדברי המהרי״ט דס״ל דכיון דליכא בזה משום חתנות, הדין בזה כמו בבית ישראל, ויש שסמכו על זה אף לדינא.